

Τ.Ε.Ι. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Σ.Ε.ΥΠ. ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΘΕΜΑ:

ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ 60+ ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΩΝ ΜΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

ΟΙ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ: ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ:

ΖΑΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ

ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ ΠΑΣΧΑΛΙΝΑ

ΜΕΛΙΞΕΤΙΑΝ ΦΩΤΕΙΝΗ

Ο ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΚΟΛΟΚΥΘΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2014

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να εκφράσουμε τις ειλικρινείς μας ευχαριστίες σε όλους αυτούς τους ανθρώπους που συνέβαλαν στο να φέρουμε σε πέρας την παρούσα Πτυχιακή Εργασία. Ιδιαίτερα θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον Επιβλέποντα της εργασίας αυτής, κ. Γριντέλα Ανδρέα για την πολύτιμη βοήθειά του και τη διαρκή υποστήριξή του, τόσο κατά τη διεξαγωγή του πειράματος, όσο και κατά τη συγγραφή της παρούσας εργασίας. Στη συνέχεια θα θέλαμε να εκφράσουμε τις ειλικρινείς ευχαριστίες μας στους Λαμπρούση Σταύρο, Μάλλιο Ευάγγελο και Αθανασίου Κων/νο οι οποίοι μας βοήθησαν στην ανάλυση των στατιστικών αποτελεσμάτων της έρευνας. Ακόμα θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τα άτομα που προσφέρθηκαν να αφιερώσουν λίγο από τον χρόνο τους ώστε να απαντήσουν στα ερωτηματολόγια που τους δόθηκαν και επίσης την εποπτική ομάδα που θα αξιολογήσει την εργασία μας.

Τέλος, θα θέλαμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας στην οικογένειά μας για την αμέριστη συμπαράσταση, βοήθεια και προ πάντων κατανόηση και ανοχή καθ' όλο το χρονικό διάστημα των σπουδών μας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η γήρανση του ευρωπαϊκού πληθυσμού αποτελεί πρόκληση για την ευρωπαϊκή αγορά της απασχόλησης, τα συστήματα κοινωνικών υπηρεσιών και τα συστήματα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Αποτελεί όμως και ευκαιρία από άποψη οικονομική και κοινωνική. Όντως, οι τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) θα συμβάλουν στην δημιουργία νέων προϊόντων και υπηρεσιών, περισσότερο προσβάσιμων και καλύτερα ανταποκρινόμενων στις ανάγκες των ηλικιωμένων.

Τα σχέδια δράσης που πραγματοποιούνται τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο συνδέονται με την παροχή υπηρεσιών προς ηλικιωμένα άτομα, τα οποία έτσι θα έχουν τη δυνατότητα:

- Να παρατείνουν την επαγγελματική τους δραστηριότητα, εξασφαλίζοντας παράλληλα ισορροπία μεταξύ ιδιωτικής και επαγγελματικής ζωής
- Να παραμείνουν κοινωνικά ενεργά και δημιουργικά, με δικτυακή επικοινωνία και πρόσβαση στις δημόσιες και εμπορικές υπηρεσίες. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να μειωθεί η κοινωνική απομόνωση των ηλικιωμένων, ιδιαίτερος στις αγροτικές ζώνες
- Περίθαλψη στο σπίτι: οι ΤΠΕ θα μπορούσαν να τους παράσχουν τη δυνατότητα βελτίωσης της ποιότητας ζωής και αύξησης της ανεξαρτησίας τους.

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι η διερεύνηση των απόψεων μιας ομάδας ηλικιωμένων όσον αφορά στη χρήση νέων τεχνολογιών γενικότερα και του Η/Υ και διαδικτύου ειδικότερα. Στόχος λοιπόν είναι η καταγραφή της γενικότερης άποψης όσον αφορά στον αριθμό των χρηστών, της άποψης για τα πιθανά οφέλη που μπορεί να έχει η χρήση της τεχνολογίας και το πώς αυτά μπορούν να ενισχυθούν με τη συμμετοχή της πολιτείας.

ABSTRACT

The aging of the European population is a challenge for the European labor market, the social service systems and health care systems. But it is also an opportunity in terms of economic and social measurements. Indeed, information and communication technologies (ICT) will help create new products and services more accessible and responsive to the needs of the elderly.

The action plans that are undertaken at national and European level are associated with providing services to older people, which will thus be able to:

- Extend their professional activity while ensuring a balance between private and professional life
- Remain socially active and creative, with network communication and access to public and commercial services. This can reduce the social isolation of the elderly, particularly in rural areas •
- Elderly at Home: ICT could enable them to improve their quality of life and increase their independence.

In this thesis the aim is to explore the views of a group of elderly people regarding the use of new technologies in general and / or PC and Internet in particular. Therefore, the aim is to record the general view regarding the number of users, the view of the potential benefits that may arise from the use of technology and how all these can be strengthened with the participation of the state.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ – ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΛΕΞΕΩΝ

Πεδίο Έρευνας. Ο φυσικός χώρος στον οποίο λαμβάνει χώρα η έρευνα. Οι ερευνητές εμπλέκονται ενεργά στη συλλογή των δεδομένων της έρευνας και αποτελούν το προσωπικό έρευνας πεδίου.

Πιλοτική έρευνα. Είναι κομμάτι του προπαρασκευαστικού σταδίου μιας έρευνας. Πριν την επίσημη έναρξη διεξαγωγής μιας έρευνας, γίνονται δοκιμαστικά κάποια ερωτηματολόγια προκειμένου να σχεδιαστεί και να οργανωθεί καλύτερα η έρευνα (σε ότι αφορά π.χ. στη διατύπωση των ερωτήσεων ή τη μεθοδολογία), αλλά και να εντοπιστούν τυχόν αδυναμίες.

Πληθυσμός ενδιαφέροντος (Population of interest ή Target Population) Η ομάδα ανθρώπων από την οποία ο ερευνητής ενδιαφέρεται να πάρει ορισμένες πληροφορίες και από την οποία επιλέγει το δείγμα.

Ποιοτική Έρευνα. Η χρήση μη δομημένων ερευνητικών τεχνικών, όπως οι ομάδες συζήτησης (Focus Groups) και οι in-depth συνεντεύξεις, που βασίζονται σε στατιστικά μικρά δείγματα προκειμένου να κατανοηθεί περισσότερο ένα ζήτημα.

Ποσοτική Έρευνα. Η συλλογή ποσοτικών δεδομένων από στατιστικά μεγάλα δείγματα και συνήθως κάποια μορφή στατιστικής ανάλυσης. Η ποσοτική έρευνα χρησιμοποιείται συχνά για να τεκμηριώσει τα ευρήματα από την ποιοτική έρευνα.

Προκωδικοποίηση. Τοποθέτηση κωδικών, αριθμών δηλαδή, δίπλα από τις απαντήσεις των ερωτήσεων ενός ερωτηματολογίου προκειμένου να διευκολυνθεί η ηλεκτρονική εισαγωγή (data entry) των δεδομένων της έρευνας και η ταξινόμησή τους σε πίνακες. Στις κλειστές ερωτήσεις, ανάλογα με την απάντηση που παίρνουμε, κυκλώνουμε τον αριθμό που της αντιστοιχεί.

Προφίλ. Γενικός όρος που εννοεί την περιγραφή ενός πληθυσμού ενδιαφέροντος (ή μιας υποομάδας του) σύμφωνα με ορισμένα χαρακτηριστικά του. Για παράδειγμα ένα δημογραφικό προφίλ περιγράφει έναν τέτοιο πληθυσμό με όρους ηλικίας, φύλου, επιπέδου σπουδών, απασχόλησης και εισοδήματος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

.....	0
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	1
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	2
ABSTRACT	3
ΓΛΩΣΣΑΡΙ – ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΛΕΞΕΩΝ	4
ΣΚΟΠΟΣ - ΣΤΟΧΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^{ΟΝ} ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ	14
<u>1.1 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ/ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ</u>	<u>14</u>
<u>1.1.2. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΣΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ..</u>	<u>16</u>
<u>1.1.3. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ</u>	<u>17</u>
<u>1.2. Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ</u>	<u>20</u>
<u>1.2.1. Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ</u>	<u>21</u>
<u>1.2.2 Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....</u>	<u>23</u>
<u>1.2.2.1. ΤΟ INTERNET ΚΑΙ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....</u>	<u>26</u>
<u>1.2.3. Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ</u>	<u>27</u>
<u>1.2.4. ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ</u>	<u>29</u>
<u>1.3. Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ .</u>	<u>30</u>
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^{ΟΝ} ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ, ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ	34
<u>2.1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ.....</u>	<u>34</u>
<u>2.2. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ</u>	<u>36</u>

<i>2.2.1. ΗΛΙΚΙΑΚΟΣ ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ</i>	37
<i>2.2.2. ΣΥΝΤΑΞΗ</i>	38
<i>2.2.3. ΥΓΕΙΑ</i>	40
<i>2.2.4. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ</i>	41
<i>2.2.4. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ</i>	41
<i>2.2.6. ΜΟΝΑΞΙΑ</i>	42
<i>2.2.7. ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΥ ΑΤΟΜΟΥ</i>	43
2.3. ΑΤΟΜΑ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΕΝΕΡΓΑ Ή ΑΔΡΑΝΗ	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^{ΟΝ} ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΑΤΟΜΑ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ	46
3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	46
3.2 ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	49
<i>3.2.1. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ</i>	49
<i>3.2.2 ΧΩΡΟΙ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΝ</i>	49
<i>3.2.3 ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ</i>	52
<i>3.2.4 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ</i>	53
<i>3.2.5 ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ</i>	55
<i>3.2.6. ΔΙΚΤΥΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ</i>	57
<i>3.2.7. ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΛΕΔΙΑΣΚΕΨΗΣ</i>	57
3.3. ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ: ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝ	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^{ΟΝ} ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΑΤΟΜΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ	61
4.1. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	61
<i>4.1.1. ΑΥΣΤΡΙΑ</i>	64
<i>4.1.2. ΒΕΛΓΙΟ</i>	64
<i>4.1.3. ΓΑΛΛΙΑ</i>	65

<u>4.1.4. ΓΕΡΜΑΝΙΑ.....</u>	<u>65</u>
<u>4.1.5. ΙΡΛΑΝΔΙΑ.....</u>	<u>65</u>
<u>4.1.6. ΙΣΠΑΝΙΑ.....</u>	<u>66</u>
<u>4.1.7. ΙΤΑΛΙΑ.....</u>	<u>66</u>
<u>4.1.8. ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ.....</u>	<u>66</u>
<u>4.1.9. ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ.....</u>	<u>66</u>
<u>4.1.10. ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ.....</u>	<u>67</u>
<u>4.1.11. ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ.....</u>	<u>67</u>
<u>4.1.12. ΝΟΡΒΗΓΙΑ.....</u>	<u>67</u>
<u>4.1.13. ΣΟΥΗΔΙΑ.....</u>	<u>68</u>
<u>4.1.14. ΔΑΝΙΑ.....</u>	<u>68</u>
<u>4.1.15. ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ.....</u>	<u>69</u>
<u>4.2. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....</u>	<u>69</u>
<u>4.3. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ.....</u>	<u>72</u>
<u>4.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....</u>	<u>73</u>
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^{ΟΝ} ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΧΡΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΟΥΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΥΣ	75
<u>5.1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ.....</u>	<u>75</u>
<u>5.1.1. ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΛΑΪΚΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ.....</u>	<u>75</u>
<u>5.1.2. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ (U3A).....</u>	<u>76</u>
<u>5.1.3. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ICT4T ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ.....</u>	<u>77</u>
<u>5.1.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ SEELERNETZ.....</u>	<u>78</u>
<u>5.1.5 ΚΕΝΤΡΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ (Κ.Ε.Ε.).....</u>	<u>79</u>

<u>5.1.6 ΚΕΝΤΡΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ.....</u>	<u>79</u>
<u>5.2. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ</u> <u>ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ.....</u>	<u>80</u>
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^{ΟΝ} ΜΙΑ ΕΡΕΥΝΑ – ΠΟΛΛΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	84
<u>6.1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ.....</u>	<u>84</u>
<u>6.2. ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ</u>	<u>84</u>
<u>6.3. ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ</u>	<u>84</u>
<u>6.4. Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....</u>	<u>85</u>
<u>6.5. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ, ΧΩΡΟΣ, ΧΡΟΝΟΣ, ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΔΕΙΓΜΑ,</u> <u>ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.....</u>	<u>86</u>
<u>6.6. ΜΕΘΟΔΟΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑΣ:</u>	<u>88</u>
<u>6.6.1. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΔΕΙΓΜΑ:</u>	<u>88</u>
<u>6.7. ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΈΡΕΥΝΑΣ.....</u>	<u>88</u>
<u>6.8. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ.....</u>	<u>89</u>
<u>6.9. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΈΡΕΥΝΑΣ</u>	<u>89</u>
<u>6.9.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	<u>89</u>
<u>6.9.2. ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....</u>	<u>90</u>
<u>6.9.2.1. Ηλικία.....</u>	<u>91</u>
<u>6.9.2.2. Χρήση Η/Υ</u>	<u>92</u>
<u>6.9.2.3. Βαθμός Δυσκολίας στη Χρήση Η/Υ.....</u>	<u>93</u>
<u>6.9.2.4. Χρήστες Η/Υ</u>	<u>94</u>
<u>6.9.2.5. Ενδιαφέρον για τη χρήση Η/Υ.....</u>	<u>95</u>
<u>6.9.2.6. Αριθμός Ηλικιωμένων που κάνει χρήση της Τεχνολογίας</u>	<u>96</u>
<u>6.9.2.7. Γνώση Διαδικτύου</u>	<u>97</u>
<u>6.9.2.8. Προσδοκώμενα Οφέλη από τη Χρήση του Διαδικτύου.....</u>	<u>98</u>

6.9.2.9. Χρήση Διαδικτύου και Καταπολέμηση της Μοναξιάς	99
6.9.2.10. Χρήση Διαδικτύου και Βελτίωση της Ζωής.....	100
6.9.2.11. Τι είναι το Διαδίκτυο;	101
6.9.2.12. Χρήση Τεχνολογίας από Ηλικιωμένους και Χάσμα Γενεών.....	103
6.9.2.13. Πολιτεία και Δικτύωση ατόμων Τρίτης Ηλικίας	104
6.9.2.14. Κόστος και Χρήση Τεχνολογίας.....	105
6.9.2.15. Διοργάνωση σεμιναρίων.....	106
<u>6.10.3. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....</u>	107
6.10.3.1. Ηλικία vs έχετε χρησιμοποιήσει ποτε η/υ;.....	107
6.10.3.2. Ηλικία vs ποια είναι η άποψη σας για το βαθμό δυσκολίας στη χρήση του Η/Υ;.....	108
6.10.3.3. Ηλικία vs υπάρχουν χρήστες Η/Υ στο οικείο περιβάλλον σας;.....	110
6.10.3.4. Ηλικία Vs Οι ηλικιωμένοι στο οικείο περιβάλλον σας ενδιαφέρονται γενικά για την τεχνολογία και τη χρήση Η/Υ;.....	110
6.10.3.5. Ηλικία Vs Ποια είναι η εκτίμησή σας όσον αφορά στον αριθμό των ηλικιωμένων Ελλήνων που κάνουν χρήση της τεχνολογίας;.....	112
6.10.3.6. Ηλικία Vs Γνωρίζετε γενικά τι είναι το Διαδίκτυο;.....	113
6.10.3.7. Ηλικία Vs Ποια είναι τα προσδοκώμενα οφέλη από τη συμμετοχή σας στο διαδίκτυο σε σχέση με τη μεταφορά γνώσεων;.....	114
6.10.3.8. Ηλικία Vs Ποιο πιστεύεται είναι το προσδοκώμενο όφελος από τη χρήση του διαδικτύου σε σχέση με την καταπολέμηση της μοναξιάς;	115
6.10.3.9. Ηλικία Vs Πιστεύετε ότι το Διαδίκτυο μπορεί με κάποιο τρόπο να βελτιώσει τη ζωή σας;	117
6.10.3.10. Ηλικία Vs Η χρήση της τεχνολογίας από την Τρίτη Ηλικία μπορεί να βοηθήσει στο να καλυφτεί το "χάσμα γενεών";.....	118
6.10.3.11. Ηλικία Vs Απ'όσα γνωρίζετε ή έχετε ακούσει πιστεύετε ότι το διαδίκτυο είναι:.....	119

6.10.3.12. Ηλικία Vs Η πολιτεία πρέπει να φροντίσει για τη δικτύωση των ατόμων Τρίτης Ηλικίας;	120
6.10.3.13. Ηλικία Vs Παίζει ρόλο το κόστος στην απόφασή σας να ασχοληθείτε με την τεχνολογία;	121
6.10.3.14. Ηλικία Vs Η διοργάνωση σεμιναρίων από την πολιτεία θα σας διευκόλυνε στο να κάνετε χρήση της τεχνολογίας;	123
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^{ΟΝ} ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	124
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	128
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	131
<u>ΑΓΓΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	<u>131</u>
<u>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	<u>138</u>

ΣΚΟΠΟΣ - ΣΤΟΧΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο αυξανόμενος αριθμός των καθημερινών καθηκόντων και ο σύγχρονος ρυθμός ζωής απαιτούν από τους ανθρώπους να ασχολούνται με την τεχνολογία και της εφαρμογές της. Παραδείγματα της καθημερινής χρήσης τέτοιων τεχνολογικών συστημάτων είναι οι χρήση των υπολογιστών και του διαδικτύου, οι αυτόματες ταμειολογιστικές ή αυτόματες ταμειακές μηχανές (ΑΤΜ) για την ανάληψη χρημάτων και την πληρωμή λογαριασμών, τα αυτόματα μηχανήματα έκδοσης εισιτηρίων τρένων και λεωφορείων ακόμα και οι θερμοστάτες της κεντρικής θέρμανσης και πολλά άλλα (Slegersetal., 2007).

Η ανάγκη της χρήσης της σύγχρονης καθημερινής τεχνολογίας έχει γίνει όλο και πιο επιτακτική και σημαντική σε σχέση με τους ηλικιωμένους που παραμένουν αυτόνομοι. Για παράδειγμα, σε πολλά μέρη εισιτήρια μαζικής μεταφοράς μπορούν να αγοραστούν μόνο σε μηχανήματα αυτόματης πώλησης, καθώς και τα χρήματα από έναν τραπεζικό λογαριασμό μπορεί να αναληφθούν μόνο σε ένα μηχάνημα ανάληψης μετρητών. Εκτός από την αναγκαιότητα, η χρήση τεχνολογικών εφαρμογών, τεχνολογικών συσκευών μπορεί να παρέχει επίσης ευκαιρίες αύξησης της αυτονομίας των ηλικιωμένων (McCreadie&Tinker, 2005; Zimmer&Chappell, 1999).

Η επίδραση της τεχνολογίας των υπολογιστών σε ηλικιωμένους συζητείται και ερευνάτε σε πολλούς επιστημονικούς κλάδους. Αυτό γίνεται με την περιγραφή των επιπτώσεων της χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών από τους ηλικιωμένους και εξετάζονται οι αλλαγές των επιπτώσεων σύμφωνα με την ηλικία. Επίσης, εξετάζονται τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι πριν ή τη χρήση ενός υπολογιστή. Οι θετικές επιπτώσεις της χρήσης υπολογιστών σχετίζονται με τη καταπολέμηση της μοναξιάς και της κατάθλιψης με τη χρήση e-mail, βελτίωση της γνωστικής λειτουργίας παίζοντας συγκεκριμένα παιχνίδια στον υπολογιστή (vandeWatering 2013) καθώς επίσης και βελτίωση του αισθήματος της ανεξαρτησίας αυξάνοντας έτσι τα επίπεδα αυτονομίας στους ηλικιωμένους (Slegersetal., 2007).

Το Διαδίκτυο έχει γίνει ένα αποδεκτό, σύνηθες μέσο επικοινωνίας για πολλούς ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένων των ηλικιωμένων ατόμων (Bargh&McKenna 2004; Pew Internet & AmericanLife Project, 2005). Επιπλέον, το Διαδίκτυο έχει δημιουργήσει

νέες ευκαιρίες για τους ανθρώπους που βρίσκονται σε κίνδυνο, όταν τα παραδοσιακά μέσα δεν μπορούν να προσεγγιστούν ή ανέφικτο ή απαιτούν ιδιαίτερη προσπάθεια. Οι ευκαιρίες αυτές περιλαμβάνουν απευθείας σύνδεση για θεραπεία και συμβουλευτική, απευθείας σύνδεση με ομάδες υποστήριξης και πληροφορίες που αφορούν την υγεία. Έχει αποδειχθεί ότι η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και του διαδικτύου μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων. Για παράδειγμα, η επικοινωνία με άλλους ανθρώπους μέσω του διαδικτύου είναι βολική και οικονομικά προσιτή, επιτρέποντας έτσι στην κοινωνική αυτή ανάγκη να γίνεται πιο εύκολα και άμεσα. Επίσης γίνεται εφικτή η συμμετοχή σε διάφορα κινήματα κοινωνικής ή πολιτικής θεματολογίας, συμβάλλοντας έτσι θετικά στα συναισθήματα της αυτοεκτίμησης των ηλικιωμένων. Δύναται επίσης η ευκαιρία ανάκτησης ιατρικών ή ψυχολογικών πληροφοριών για την υγεία, η οποία έχει ιδιαίτερη σημασία για πολλούς ηλικιωμένους, μπορεί να αυξήσει την αυτοπεποίθησή και να βοηθήσει στη μείωση του άγχους. Οι διαδικτυακές αγορές, οι τραπεζικές συναλλαγές, τα παιχνίδια, η προσφορά και η μάθηση αποτελούν σημαντικές οδούς αντιμετώπισης των φυσικών εμποδίων που μπορεί να αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι (Shapiraetal., 2006).

Συνολικά, λοιπόν, φαίνεται ότι η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και του διαδικτύου μπορούν να ενδυναμώσουν τους ανθρώπους μεγαλύτερης ηλικίας, συμβάλλοντας στην ποιότητα της ζωής τους και στο να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση χαρακτηριστικών ψυχικών και σωματικών δυσκολιών αυτής της ομάδας. Η γήρανση έτσι γίνεται λιγότερο δύσκολη, καθώς οι ηλικιωμένοι δύναται να αποκτήσουν περισσότερες ευκαιρίες να είναι πιο ανεξάρτητοι, λιγότερο κοινωνικά απομονωμένοι και πιο χαρούμενοι.

Σκοπός της παρούσας εργασίας λοιπόν, είναι αρχικά να παρουσιαστεί σαφές εννοιολογικό περιεχόμενο των όρων “νέες τεχνολογίες και ηλικιωμένοι” και όλων των συναφών εννοιών που σχετίζονται με τα παραπάνω. Επίσης σκοπός της είναι η διερεύνηση της σχέσης της τεχνολογίας και ειδικότερα του διαδικτύου και του ηλεκτρονικού υπολογιστή με τα άτομα της τρίτης ηλικίας μέσω της ανάλυσης ερωτηματολογίων.

Στόχος της εργασίας αυτής είναι η διερεύνηση της συχνότητας χρήσης ηλεκτρονικού υπολογιστή από τα άτομα τρίτης ηλικίας και κατά πόσον θεωρούν εύκολη ή δύσκολη τη χρήση του, εάν γνωρίζουν τι είναι το διαδίκτυο και ποια είναι τα προσδοκώμενα οφέλη από τη συμμετοχή τους σε σχέση με τη μεταφορά γνώσεων και την καταπολέμηση της μοναξιάς και τέλος να διερευνηθεί για το εάν πιστεύουν ότι το διαδίκτυο μπορεί να βελτιώσει τη ζωή τους και κατ' επέκταση εάν η τεχνολογία μπορεί να βοηθήσει στο να καλυφτεί «το χάσμα γενεών».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^{ΟΝ} ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ

1.1 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ/ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Εν έτη 1988 ο Κ. Νικολαΐδης όρισε ότι “Τεχνολογία είναι η χρήση συσκευών και μηχανών καθώς και συστηματοποιημένης γνώσης για την πρόκληση και τον έλεγχο μηχανικών, φυσικοχημικών και βιολογικών φαινομένων με σκοπό την εξυπηρέτηση ανθρώπινων επιθυμιών με ελάχιστη δυνατή προσπάθεια και με μέγιστη δυνατή απόδοση”.

Είναι γενικά παραδεκτό το γεγονός ότι η βασική μορφή επικοινωνίας ανάμεσα στους ανθρώπους ήταν η ομιλία. Στην πορεία η ανάπτυξη της τεχνολογίας με την κατασκευή συστημάτων καταγραφής πέτυχε τον διαχωρισμό της επικοινωνίας από τη φυσική παρουσία . Με τον όρο τεχνολογίες καταγραφής εννοούνται όλες εκείνες οι τεχνικές που επέτρεψαν την εγγραφή ενός μηνύματος σε υλικό μέσο καθώς και οι ιδιαίτεροι τρόποι χρήσης αυτών των τεχνικών. Το μήνυμα αυτό μπορεί να έχει μορφή ήχου, εικόνας ή κειμένου.

Η γραφή υπήρξε το πιο σημαντικό υλικό μέσο ώστε να αναπαρασταθεί η ανθρώπινη σκέψη. Μέχρι να το πετύχει αυτό ο άνθρωπος καλούνταν να λύσει δυο προβλήματα. Σύμφωνα με τον Κάλλα(2006) το πρώτο ήταν να κωδικοποιηθεί η ομιλία με την η ανάπτυξη ενός κώδικα αναπαράστασης. Το δεύτερο ήταν να εγγραφεί τη ανθρώπινη ομιλία σε κάποιο υλικό μέσο .

Η γραφή έχει μεγάλη τεχνολογική σημασία κυρίως γιατί κατάφερε να αντιμετωπίσει με μεγάλη επιτυχία το πρόβλημα της επικοινωνίας χωρίς την ανθρώπινη παρουσία και έτσι συντέλεσε καθοριστικά στη εξέλιξη της κοινωνίας. Μέχρι τον 15ο αιώνα τυπώνονταν κείμενα πάνω σε συγκεκριμένα υλικά αντικείμενα όπως πάπυροι, βιβλία κλπ.

Η τυπογραφία με την ανακάλυψη της αύξησε τη δυνατότητα αναπαραγωγής και διάχυσης της πληροφορίας και επομένως και τη συσσώρευσή της. Με τον τρόπο αυτό της ανταλλαγής της πληροφορίας, στη Δύση διαδόθηκε ραγδαία η επιστημονική γνώση. Παρόλα αυτά όμως σύμφωνα με τα τον Νικολαΐδη (1988) συνέχιζε να είναι αργή η διάδοση της πληροφορίας.

Η αργή αυτή διάδοση της πληροφορίας έγινε εμφανής αργότερα, με την πληθώρα των εφευρέσεων. Το γεγονός αυτό είχε ως επακόλουθο να μην μπορεί ο άνθρωπος να παρακολουθήσει την γρήγορη εξέλιξη των πληροφοριών και των γνώσεων .

Κατά την περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πόλεμου ο Alan Turing και η ομάδα του κατασκεύασαν για λογαριασμό της βρετανικής αντικατασκοπίας τον πρώτο υπολογιστή, που είχε ως στόχο την αποκρυπτογράφηση των κωδικοποιημένων μηνυμάτων του

εχθρού. Είχε βάρος 30 τόνους και είχε τη δυνατότητα να εκτελέσει 50.000 προσθέσεις πενταψήφιων αριθμών ανά δευτερόλεπτο (Κάλλας, 2006).

Στα τέλη του 20ου αιώνα η πρόοδος των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών σημείωνε άνοδο. Το πιο σπουδαίο χαρακτηριστικό της εξέλιξης αυτής δεν είναι τόσο η ταχύτητα της αλλαγής των τεχνολογιών όσο το να συνειδητοποιήσει κανείς ότι όλα αυτά τα επιτεύγματα της τεχνολογίας πρέπει να μεταβούν από τα εργαστήρια και τα πανεπιστημιακά ερευνητικά κέντρα και να ενταχθούν στην καθημερινότητά μας. Η ταχύτητα αυτή έδωσε στον άνθρωπο της Κοινωνίας της Πληροφορίας τη δυνατότητα να ενημερώνεται ορθά και να καλλιεργεί εύλογες προσδοκίες επιφέροντας με αυτόν τον τρόπο μεγάλες αλλαγές στο κοινωνικό νόημα της παγκόσμιας κοινότητας (Γκρίτζαλης, 2004).

Η μαζική διείσδυση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στην καθημερινότητα του μέσου πολίτη έκλεισε. Οδήγησε στο να συνειδητοποιήσει ο άνθρωπος ότι δεν είναι πια ο κεντρικός μοχλός του γίνεσθαι.

Μια από τις σημαντικότερες μεταβολές που σημειώθηκαν της τελευταίες δεκαετίες αφορά την ισχυροποίηση του πόλου της επικοινωνίας στο δίπολο Πληροφορική - Επικοινωνία. Η ισχυροποίηση αυτή πραγματώνεται μέσα από τη διαμόρφωση ενός νέου τρόπου πρόσληψης της πραγματικότητας που είναι πιο συνεργατικός και πιο επικοινωνιακός. Ας σημειωθεί ήδη από το σημείο αυτό, ότι εξαιρετικά και εξορισμού προνομιακός χώρος ταυτόχρονης έκφρασης της συνεργατικότητας και της επικοινωνιακότητας είναι ο Κυβερνοχώρος και το Διαδίκτυο (Γρίτζαλης, 2004).

Η Κοινωνία της Πληροφορίας τείνει να ταυτιστεί με το διαδίκτυο ή τον κυβερνοχώρο. Με τη διάδοση της ψηφιακής βιομηχανικής επανάστασης που πραγματοποιήθηκε μέσω των νέων τηλεπικοινωνιακών μορφών σε μικρά μέρη του κράτους, του πληθυσμού, κυρίως στους επιστήμονες και της οικονομίας, το διαδίκτυο αποτέλεσε τη μεγαλύτερη επανάσταση διεθνώς για τη διάδοση και ανταλλαγή πληροφοριών και για την πραγματοποίηση των συναλλαγών (Μήτρου, 2002).

Η παγκοσμιοποίηση επιτεύχθηκε με τη δυνατότητα που μας δίνεται σήμερα να επικοινωνούμε χωρίς να υπάρχουν όρια στο χώρο και στο χρόνο σε παγκόσμια κλίμακα. Το βάθος των αλλαγών και η εμβέλεια που επιφέρουν οι πληροφορίες στις δομές και τις εκδηλώσεις της διοίκησης και της οικονομίας των κοινωνικών σχέσεων αλλά και στην παγκόσμια κατανομή εξουσίας κλπ οδηγεί μερικούς επιστήμονες να ονομάσουν την Κοινωνία της Πληροφορίας ως εικονική νεότερικότητα (Μήτρου, 2002).

Δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος όρος σήμερα που να περιγράφει το τι είναι Κοινωνία της Πληροφορίας. Έτσι, ο όρος Κοινωνία της Πληροφορίας χρησιμοποιείται όχι για να οριοθετήσει εννοιολογικά μια νέα κοινωνική πραγματικότητα αλλά συνήθως για να ομαδοποιήσει μια σειρά από φαινόμενα. Πολλοί νοούν την Κοινωνία της Πληροφορίας ως μια μορφή κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης κατά την οποία η αποκόμιση πληροφοριών η επεξεργασία και η διαχείρισή τους συντελούν στην απόκτηση γνώσεων και την ικανοποίηση των αναγκών των ατόμων, επιχειρήσεων και κρατικών οργανισμών, διαδραματίζοντας καθοριστικό ρόλο στην οικονομική και διοικητική δραστηριότητα και στη διαμόρφωση της ζωής των πολιτών (Γκρίτζαλης, 2004).

1.1.2. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΣΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ

Οι τεχνολογίες των τηλεπικοινωνιών και της πληροφορικής αλλάζουν με εξαιρετικά γρήγορους ρυθμούς στις μέρες μας και συγχρόνως έχουν την ικανότητα να μεταβάλλουν τον τρόπο εργασίας, συναλλαγής και επικοινωνίας αλλά και τις βάσεις του οικονομικού ανταγωνισμού. Η έννοια της πληροφορίας στην εποχή όπου ζούμε, δημιουργεί μια νέα κοινωνία με νέες ευκαιρίες και δεδομένα με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη, την ποιότητα ζωής αλλά και την ευημερία των ατόμων. Αποτελούν ουσιαστικά το «εργαλείο» για τον εκσυγχρονισμό και την ανταγωνιστικότητα στην νέα αγορά αλλά φροντίζουν ταυτόχρονα να δημιουργούν κάποια νέα δεδομένα τα οποία σχετίζονται με νέους τρόπους εργασίας, νέες ανάγκες συνεχούς μεταβολής στον χώρο διεξαγωγής των επιχειρήσεων αλλά και νέες δεξιότητες (Charles B. Stabel, et al., 1998, Hornback R., 1995).

Η τεχνολογία με άλλα λόγια, αποτελεί τον κύριο μοχλό ανάπτυξης μιας κοινωνίας με σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Προκειμένου όμως να ενισχυθεί η οικονομική μηχανή η οποία θα αξιοποιήσει τις νέες τεχνολογίες, χρήζει άμεση η ανάγκη για παρεμβολή από μέρους των ανθρώπων στις νέες αγορές για προστασία του κεφαλαίου και της εργασίας, τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που θα προσφερθούν αλλά και την ανάληψη νέων πρωτοβουλιών με σκοπό την αναβάθμιση της κοινωνίας της πληροφορικής. Για την ανάπτυξη λοιπόν του ηλεκτρονικού εμπορίου, θα πρέπει να δημιουργηθεί το κατάλληλο ρυθμιστικό πλαίσιο το οποίο με την προσαρμογή της εμπορικής νομοθεσίας, την υιοθέτηση των ηλεκτρονικών πληρωμών αλλά και τα μέτρα

που θα λειτουργήσουν υπέρ της προστασίας του καταναλωτή θα προσφέρει στην αγορά τις προϋποθέσεις εκείνες που χρειάζονται για μια καλύτερη και ομαλότερη λειτουργία.

Επιπλέον θα πρέπει να υποστηρίζεται η εισαγωγή κάποιων πρωτοποριακών εφαρμογών στο ηλεκτρονικό εμπόριο των ιδιωτικών επιχειρήσεων και η δημιουργία ηλεκτρονικών κέντρων εμπορίου. Θα πρέπει τέλος να αναφερθεί πως η αξιοποίηση της βιομηχανικής καινοτομίας, είναι ανάγκη να προσφέρεται μέσω της προσφοράς κινήτρων σε επιχειρήσεις κάποιους ερευνητικούς φορείς με συνεργασία σε κοινά προγράμματα. Είναι γεγονός πως οι νέες τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας αποτελούν αυτοτελές κομμάτι της καθημερινότητας και οι άνθρωποι τις χρησιμοποιούν μέσω κινητού τηλεφώνου ή πιστωτικής κάρτας. Στην πόρτα του 21ου αιώνα, η πολύ μεγάλη εξέλιξη των τεχνολογιών καθώς και η ευρεία τους διάχυση σε όλη την οικονομία της επιχειρηματικής ζωής έχει συνεισφέρει στο χτίσιμο μιας παγκόσμιας κοινωνίας με νέα δεδομένα μέσω των πληροφοριών.

1.1.3. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Τα πλεονεκτήματα της Κοινωνίας της Πληροφορίας είναι ήδη εμφανή σε όλους τους τομείς της ζωής μας. Παρακάτω παραθέτονται τα σημαντικότερα (Λαζακίδου, 2004):

- Ευκολότερη πρόσβαση στην πληροφορία με τη ψηφιοποίηση και τη διάχυση της στα ηλεκτρονικά δίκτυα αποδεσμεύοντας την από την έντυπη της μορφή. Η εξέλιξη της αυτή την καθιστά ως το σημαντικότερο συστατικό μοντέλο κοινωνικής και οικονομικής οργάνωσης.
- Ευρύτερες πληθυσμιακές ομάδες αποκτούν πρόσβαση σε μεγάλο όγκο πληροφοριών μέσω Η/Υ. Έτσι οι άνθρωποι δεν μένουν απλοί θεατές μπροστά στις εξελίξεις.
- Μειώνονται οι αποστάσεις. Ο κόσμος μεταμορφώνεται πια σε μια παγκόσμια κοινωνία όπου η γνώση και οι ιδέες διακινούνται ελεύθερα.
- Εκμηδενίζονται οι αποστάσεις και ο χρόνος με αποτέλεσμα να διευκολύνεται η επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων σε διαφορετικά γεωγραφικά μέρη.

- Οι νέες τεχνολογικές εφαρμογές διευκολύνουν τον άνθρωπο σε επαγγελματικό επίπεδο εξασφαλίζοντας του περισσότερο ελεύθερο χρόνο και άρα καλύτερη ποιότητα ζωής.
- Η τηλε-εργασία μπορεί επίσης να βελτιώσει τη ποιότητα ζωής αφού ανοίγει ορίζοντες για νέες θέσεις εργασίας και απασχόλησης με το σημαντικό πλεονέκτημα της ευελιξίας ωραρίων και συνθηκών εργασίας.
- Η δυνατότητα να πραγματοποιηθούν αγορές αποδοτικότερα με προσωπική έρευνα, στην πληθώρα θεματικών πεδίων που παρέχονται εξοικονομώντας με τον τρόπο αυτό χρόνο και χρήματα.
- Εκμηδένιση αποστάσεων μεταξύ διαφόρων λαών και των πολιτισμών τους αφού δίνεται η ευκαιρία να γνωρίσουμε ανθρώπους με άλλες κουλτούρες και ήθη διευρύνοντας έτσι τους πολιτισμικούς μας ορίζοντες.
- Το δικαίωμα στους απομακρυσμένων περιοχών να αποκτήσουν πρόσβαση σε πηγές πληροφόρησης, βάσεις δεδομένων, δίκτυα κατάρτισης και καθημερινές συναλλαγές.
- Θετικές επιπτώσεις στην εκπαίδευση, «εκπαίδευση για όλους», μέσω σύγχρονων τάσεων όπως το e-learning με αποτέλεσμα την αναβάθμιση γνωστικών δεξιοτήτων του ατόμου.
- Η διευκόλυνση της πρόσβασης σε δημόσιες υπηρεσίες θα μειώσουν την χρονοβόρα διαδικασία και την ταλαιπωρία των πολιτών αφού θα γλιτώσουν χρόνο και θα εκμηδενίσουν τις αποστάσεις, αφήνοντας περισσότερο ελεύθερο χρόνο.
- Η γρήγορη διακίνηση των πληροφοριών ενισχύει τη θέση της δημοκρατίας μέσα στην κοινωνία, τη πολυφωνία και τη γλωσσική πολυμορφία.
- Ευκολότερη πρόσβαση των πολιτών στη δημόσια διοίκηση μέσω των νέων τεχνολογιών ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή τους στο σχεδιασμό και τη λήψη αποφάσεων.
- Μέσω του δικτύου παρέχεται τέλος η δυνατότητα διεύρυνσης επιλογών και αναζήτησης διαφόρων και εναλλακτικών τρόπων διασκέδασης.

Η κοινωνία της πληροφορίας -όπως και όλες οι τάσεις- παρουσιάζει όμως και κάποια μειονεκτήματα με τα οποία θα πρέπει να προσέξουμε σε περίπτωση που θέλουμε να αντιμετωπίσουμε αυτήν την πρόκληση χωρίς σημαντικές απώλειες (Λαζακίδου, 2004).

- Ένα μειονέκτημα είναι οι φυλετικοί και κοινωνικοί αποκλεισμοί που συμβάλλουν στην ανισότητα και στην πρόσβαση σε ευκαιρίες και πληροφορίες.
- Η μη ανθρώπινη επαφή και η αποξένωση από τον συνάνθρωπο συμβάλλουν αρνητικά στην ψυχολογία του ανθρώπου και μπορεί να δημιουργήσουν προβλήματα όπως το λεγόμενο τεχνοάγχος (εκνευρισμός, εχθρότητα, φόβος).
- Εξίσου σημαντική είναι η επαφή με το φυσικό περιβάλλον καθώς όντας κάποιος εξαρτημένος από τον υπολογιστή μπορεί να αποκτήσει αρκετά προβλήματα ακόμη και οργανικά όπως: σύνδρομο καρπιαίου σωλήνα, διαταραχές στην όραση και προβλήματα λόγω της αυξημένης ακτινοβολίας που δέχεται.
- Ένα ακόμα μειονέκτημα αφορά την εργασιακή απασχόληση καθώς -σύμφωνα με μελέτες- θα χαθούν αρκετές θέσεις εργασίας σε αντίθεση με αυτές που θα δημιουργηθούν και θα είναι πολύ λιγότερες. Ένας από τους σημαντικότερους λόγους για την μείωση των θέσεων εργασίας είναι η αναδιάρθρωση των επιχειρησιακών λειτουργιών.
- Ένα άλλο πρόβλημα που προκύπτει από το πέρασμα στη κοινωνία της πληροφορίας είναι και ο βαθμός κυβερνητικής παρέμβασης και προστασίας σε όλες τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις.
- Λόγω του διαφορετικού κόστους παρέμβασης, οι χαμηλές οικονομικά και μορφωτικά ομάδες θα δυσκολευτούν στον προσαρμοσθούν σε νέα δεδομένα, κάτι που θα οδηγήσει σε μια κοινωνία «δύο ταχυτήτων» με έντονη ανισότητα.
- Ένα σοβαρό μειονέκτημα είναι ο ηλικιακός ρατσισμός που μπορεί να προκόψει με την έλευση της ΚτΠ. Η Τρίτη ηλικία όντας μια ευαίσθητη και ευπαθής ομάδα θα πρέπει να έχει ιδιαίτερη βοήθεια ώστε να μπορέσει να εξοικειωθεί με τις νέες τεχνολογίες.

- Είναι γεγονός πως υπάρχει ελλιπής ενημέρωση και προετοιμασία για την ένταξη μας στην κοινωνία της πληροφορίας. Αυτό φαίνεται από ολόκληρες γεωγραφικές περιφέρειες, επιχειρηματικούς κλάδους και πλήθος επαγγελματιών, οι οποίοι δεν είναι συμβατοί με τις εξελίξεις.
- Επίσης υπάρχει πάντα ο κίνδυνος της «υπερπληροφόρησης», παρά τις αισιόδοξες απόψεις για τη μεταφορά πληροφοριών. («Γνώση που χάθηκε μέσα στην πληροφορία» T. S. Eliot).
- Κίνδυνος υπάρχει επίσης στη διασφάλιση της γλωσσικής και Ευρωπαϊκής πολυμορφίας. Ακόμα κάτι που μας απασχολεί είναι πως θα μπορέσουμε να προφυλάξουμε τα πνευματικά δικαιώματά μας αλλά και την ιδιωτική ζωή μας.
- Ένα άλλο μειονέκτημα είναι και ο κίνδυνος για κατάργηση των εργασιακών δικαιωμάτων, η φτώχεια και η κοινωνική ανασφάλεια που θα δημιουργηθούν αν χειριστούμε σωστά το θέμα της μετάβασης στην ΚτΠ όλα αυτά είναι λογικό να προκαλούν αναστάτωση και να προβληματίζουν έντονα τους σημερινούς πολίτες για το αύριο.

1.2. Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ

Η χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στην καθημερινή μας ζωή μας δίνουν τη δυνατότητα να έχουμε καλύτερη ποιότητα ζωής και περισσότερες ευκαιρίες για εύρεση εργασίας, ψυχαγωγίας και κοινωνικών σχέσεων. Ακόμα οι νέες τεχνολογίες βοηθούν στο να βελτιωθούν οι κοινωνικές υπηρεσίες, η υγειονομική μας περίθαλψη, η εκπαίδευση, η αύξηση της παραγωγής και να έχουμε πολλές ευκαιρίες εύρεσης εργασίας. Επίσης, δίνουν τη δυνατότητα τα άτομα να ανταλλάσσουν μεταξύ τους πληροφορίες και γνώμες για διάφορα θέματα, να επιλύουν συγκεκριμένα προβλήματα τους και να οργανώνουν δράσεις και πρακτικές και να αντιμετωπίζουν καθημερινά τους προβλήματα. Σαφές είναι ότι το να αποκτήσει κανείς ψηφιακές δεξιότητες, να καλυτερεύσει τη χρήση τους και να μπορεί να τις αξιοποιήσει σωστά αποτελεί ένα

μείζων θέμα για την πρόοδο και την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας αλλά και για την ψηφιακή ολοκλήρωση της Ευρώπης (Μπάκος, 2011).

Στόχος αυτών των αλλαγών είναι η υποστήριξη και η διευκόλυνση καθημερινών ασχολιών στην εργασία και το σπίτι, αλλά και σε εξειδικευμένες εφαρμογές όπως η διοίκηση και κάθε μορφή διακυβέρνησης π.χ. ηλεκτρονική διακυβέρνηση.

Σε καθημερινή βάση διοχετεύονται μεγάλες ποσότητες πληροφοριών τις οποίες οι άνθρωποι αφού τις διαβάσουν πρέπει να τις διοχετεύουν σε κάθε άκρη του κόσμου. Αυτό μπορεί να γίνει εύκολα στη σημερινή εποχή αφού έχουν εξελιχθεί σε τέτοιο βαθμό οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, το ίντερνετ και τα μέσα επικοινωνίας. Επομένως, η χρήση υπολογιστών είναι απαραίτητη σε κάθε σύγχρονο άνθρωπο καθώς σε όλες τις επαγγελματικές του δραστηριότητες όπως και στη μόρφωσή του απαιτείται η σωστή χρήση των τεχνολογιών. Η γρήγορη εξέλιξη των υπολογιστών και η είσοδος τους σε όλους σχεδόν τους τομείς της επιστήμης, της τεχνολογίας, της εργασίας μας και σε όλους τους τομείς της καθημερινής μας ζωής οδήγησαν στην εισαγωγή του όρου τεχνολογίες πληροφορικής, ο οποίος αναφέρεται στη σύζευξη της πληροφορικής με συγγενείς ή συναφείς κλάδους, όπως οι τηλεπικοινωνίες, ο αυτοματισμός γραφείου (μηχανογράφηση), η ρομποτική κ.α., όπου απαραίτητη είναι για να επιλυθούν πολλά θέματα η σωστή χρήση των σύγχρονων υπολογιστών (Μπάκος, 2011).

Ανάλογα με τα παραπάνω, οι άνθρωποι διακρίνονται σε αυτούς που μπορούν να ενσωματώνουν εύκολα την τεχνολογία στην καθημερινότητα τους και κυρίως στον εργασιακό τομέα, σε αυτούς που δυσκολεύονται να προσαρμοστούν στις νέες τεχνολογίες και τέλος αυτοί που είναι αντίθετοι σε κάθε ιδέα των νέων τεχνολογιών.

1.2.1. Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

Όπως ήδη έχει ειπωθεί η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και των επικοινωνιών παίζει σημαντικό ρόλο τόσο στον κοινωνικό όσο και στον επαγγελματικό βίο κάθε ανθρώπου. Οι νέες τεχνολογίες έχουν επηρεάσει διαδικασίες όπως αυτές της παραγωγής, της εργασίας και της επικοινωνίας. Αυτό έχει σαν συνέπεια να επηρεάζει τους ανθρώπους στο τρόπο με τον οποίο εργάζονται, επικοινωνούν κ.λ.π και όχι μόνο στο πως θα αποκτήσουν τον νέο κάθε φορά εξοπλισμό (Dertuzos, Gates, 1997).

Για να μπορέσει να συνεχίσει λοιπόν κάθε άνθρωπος θα πρέπει να είναι σε θέση να προσαρμόζεται σε αυτές τις τεχνολογικές αλλαγές. Αυτό γιατί για να πάρει μέρος για παράδειγμα στην παραγωγική ζώνη θα πρέπει εκτός του να προσαρμοστεί, να αλλάξει τις βασικές δεξιότητες του και να βελτιώνει συνεχώς τις όποιες δεξιότητες (OECD, 2003).

Εκτός από τις μικρές επιδράσεις που έχουν οι νέες τεχνολογίες στο χώρο εργασίας και παραγωγής, με τη βοήθεια αυτών κάνουν την εμφάνιση τους όλο και περισσότερα νέα επαγγέλματα τα οποία απαιτούν γνώσεις υπολογιστών ή οποιασδήποτε άλλης νέας τεχνολογίας. Επίσης όλοι οι οργανισμοί και επιχειρήσεις από τον ιδιωτικό μέχρι και το δημόσιο τομέα παύουν πλέον να κάνουν χρήση των παραδοσιακών μεθόδων εργασίας που είχαν μέχρι τώρα και αντικαθιστούν αυτές με νέες εκσυγχρονισμένες τεχνολογίες οι οποίες ενώ από μια άποψη θα βοηθήσουν και θα κάνουν πιο εύκολη τη ζωή των χρηστών, άλλοι από αυτούς αντιδρούν αλλά προσαρμόζονται και άλλοι παραιτούνται καθώς δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στη χρήση των νέων αυτών τεχνολογιών (Ματθαίου, 2002).

Οι χρήστες ηλεκτρονικών υπολογιστών απολαμβάνουν καλύτερες συνθήκες εργασίας και παρουσιάζουν υψηλότερα επίπεδα εργασιακής ικανοποίησης, Επομένως έχουν περισσότερες πιθανότητες να έχουν καλύτερη υγεία από τους άλλους εργαζόμενους Σε σύγκριση με τους άνδρες οι γυναίκες αναφέρουν μεγαλύτερη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών στην εργασία, αυτό εξηγείται μάλλον από το γεγονός ότι άνδρες και γυναίκες έχουν διαφορετικά επαγγέλματα και εργάζονται σε διαφορετικά επαγγελματικά επίπεδα.

Η χρήση τεχνολογιών στην εργασία είναι πιο διαδεδομένη στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες όπου εμφανίζεται το μεγαλύτερο ποσοστό εργαζομένων που χρησιμοποιούν τεχνολογίες της πληροφορικής όπως το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και το διαδίκτυο στην εργασία.

Μια ακόμη καινοτομία που έφερε η επικοινωνία μέσω του διαδικτύου είναι και η τηλε-εργασία ή η εργασία από το σπίτι. Με αυτό το είδος εργασίας οι εταιρίες έπαψαν να έχουν υπαλλήλους σε ένα συγκεκριμένο κατάστημα. Χώρος εργασίας για τον καθένα είναι το σπίτι του και το ίντερνετ το μέσω που επικοινωνεί με τους πελάτες και την εταιρία που τον έχει προσλάβει.

Ο νέος τρόπος αυτός απασχόλησης μειώνει την ανεργία, αυξάνει τις συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας και εξαφανίζει τους περιοριστικούς όρους της εργασίας γραφείου. Τα πρώτα ηλεκτρονικά καταστήματα του διαδικτύου παρουσιάστηκαν το 1994. Από τότε μέχρι σήμερα έχει υπάρξει μεγάλη εξέλιξη στο χώρο αυτό. Το ηλεκτρονικό εμπόριο ανθεί και η πορεία του είναι συνεχώς ανιούσα (Ματθαίου, 2002).

Επίσης, μια άλλη εξέλιξη του διαδικτύου είναι η χρήση της τηλε-διάσκεψης, η οποία μπορεί να φέρει τους συμμετέχοντες κοντά με τη χρήση κοινών τηλεφωνικών γραμμών χωρίς να ταξιδέψουν από το χώρο εργασίας τους. Η επαφή αυτή μπορεί να γίνει με ήχο μέσω οργανισμού τηλεπικοινωνιών. Μπορεί επίσης να πραγματοποιηθεί με ήχο και με ανταλλαγή γραπτών μηνυμάτων σε πραγματικό χρόνο με τη χρήση προσωπικού ηλεκτρονικού υπολογιστή και του ίντερνετ. Τότε, ειδικός ισχυρός ηλεκτρονικός υπολογιστής αναλαμβάνει να διευθετήσει τη σύνδεση όλων των συμμετεχόντων και να διαβιβάσει τα μηνύματα μέσω των γραμμών σύνδεσης (Ματθαίου, 2002).

1.2.2 Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η πληροφορική και οι νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας, λόγω του εγκάρσιου χαρακτήρα τους, διαπερνούν σταδιακά το σύνολο του κοινωνικού ιστού και είναι πλέον παρούσες σε μεγάλο μέρος των καθημερινών μας δραστηριοτήτων. Θέτουν κατά αυτόν τον τρόπο πολύ σημαντικά ζητήματα που άπτονται του καθεστώτος της οργάνωσης και διαχείρισης της πληροφορίας, της διαμεσολάβησης μέσω των ηλεκτρονικών μέσων της γνώσης, της οργάνωσης και του καταμερισμού της εργασίας, της επικοινωνίας από απόσταση, του προβλήματος της ταυτότητας των υποκειμένων.

Επιπρόσθετα, οι Νέες Τεχνολογίες βρίσκονται σε μια διαδικασία συγκρότησης της ιδιαίτερης τους κουλτούρας (Κάλλας, 2006), γεγονός που θέτει το εκπαιδευτικό σύστημα προ τετελεσμένων γεγονότων. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι αναγκασμένο να ανταποκριθεί ανάλογα στις σημαντικές αυτές τεχνολογικές αλλαγές, ώστε να ανταπεξέλθει στις σύγχρονες απαιτήσεις μόρφωσης και κατάρτισης και στις ραγδαίες εξελίξεις της αγοράς εργασίας.

Λόγω της αυξανόμενης χρήσης της τεχνολογίας στην καθημερινή μας ζωή, οδηγούμαστε στην άποψη πως είναι απαραίτητο εφόδιο για κάθε νέο, η γνώση και η εκπαίδευση πάνω

σε αυτές τις τεχνολογίες, ώστε να αποκτήσει τις κατάλληλες δεξιότητες για τη χρήση τους. Αυτό σημαίνει πως με την εκμάθηση και τις γνώσεις πάνω σε αυτές τις τεχνολογίες, οι νέοι θα μπορούν να αντιμετωπίσουν τις απαιτήσεις της σύγχρονης ζωής πιο εύκολα και με καλύτερα εφόδια. (Κάλλας, 2006)

Επιπροσθέτως, με την εκπαίδευση στις νέες τεχνολογίες, εκπληρώνεται και ένα δημοκρατικό αίτημα όπως είναι η πρόσβαση στη γνώση από όλους τους μαθητές (Κάλλας, 2006).

Πλέον οι νέοι αλλά και τα παιδιά «γνωρίζουν» τον ηλεκτρονικό υπολογιστή από πολύ μικρή ηλικία. Ο υπολογιστής βρίσκεται στο καθημερινό τους περιβάλλον και η χρήση αλλά και οι ανάγκες του αυξάνεται καθημερινά. Με τη χρήση του, τα παιδιά του δίνουν μυθικές διαστάσεις. Ο υπολογιστής δηλαδή, έχει μπει κατά κανόνα στη ζωή μας και η αυξανόμενη αυτή χρήση του, γίνεται με τελείως διαφορετικό τρόπο από αυτόν για τον οποίο και υπάρχει (Κάλλας, 2006).

Η δημιουργία ενός νέου τεχνολογικού υπόβαθρου αποτέλεσε αναγκαστικά μια πρόκληση για το εκπαιδευτικό σύστημα. Η εκπαίδευση είναι υποχρεωμένη να ενσωματώσει στις πρακτικές τις νέες τεχνολογίες.

Στη σημερινή εποχή ο μαθητής δεν αρκεί απλώς να μάθει να γράφει και να διαβάζει, πρέπει να μάθει να το κάνει μέσα από τις νέες τεχνικές γραφής και ανάγνωσης που η πληροφορική τεχνολογία επιβάλλει.

Ωστόσο η πληροφορική τεχνολογία δεν αλλάζει απλά τις τεχνικές της εκπαίδευσης και της επικοινωνίας. Αλλάζει τους όρους της επικοινωνίας και της εγγράμματης εκπαίδευσης. Το βασικό εργαλείο διαχείρισης της καταγραμμένης γνώσης δεν είναι πια το κείμενο αλλά το υπερκείμενο, και η πρόσβαση στην πληροφορία, που επιτυγχάνεται με τη βοήθεια μηχανών, δεν είναι δυνατόν να είναι ελεγχόμενη από τον διδάσκοντα. Η εκπαίδευση βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό μέχρι σήμερα σε ένα σώμα κλειστής γνώσης ελεγχόμενο από τη διδακτέα ύλη. Το πρόβλημα δεν βασίζεται ωστόσο μόνο στις τεχνικές προϋποθέσεις της πρόσβασης ή στην εκπαίδευση της χρήσης του Η/Υ. Τα κυριότερα ζητήματα σχετίζονται με το περιεχόμενο και τη διαδικασία της εκπαίδευσης, τις εξετάσεις και την πιστοποίηση των γνώσεων, τα γνωστικά αντικείμενα που πρέπει να

καλύπτει η εκπαίδευση με το δεδομένο της διαρκώς και ταχύτατα διογκούμενης γνώσης και της επεξεργασίας της (Κάλλας, 2006).

Σύμφωνα με τον Τιούριγκ, με τις εφαρμογές που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες δίνεται η δυνατότητα εκμάθησης από τους δασκάλους με νέες μεθόδους οι οποίες έχουν πια υποκαταστήσει τις παραδοσιακές. Επίσης ο Η/Υ αλληλεπιδρά με τον μαθητή και μπορεί να προωθήσει ενεργά την εξατομίκευση ή τη συνεργατική μάθηση.

Από την δεκαετία του '50 και μετά ξεκίνησαν τα πρώτα βήματα που έφεραν τις πρώτες συσκευές της τεχνολογίας στην επιφάνεια. Όμως αρκετοί εκπαιδευτικοί οι οποίοι ήταν συνηθισμένοι στους παραδοσιακούς τρόπους διδασκαλίας, δεν είδαν με καλό μάτι. Αυτό συνέβαινε γιατί πλέον ήταν αναγκασμένοι να προσαρμοστούν στη νέα τάξη των πραγμάτων και στα νέα δεδομένα. Με το πέρασμα του χρόνου όμως διαψεύστηκαν καθώς η τεχνολογία τους διευκόλυνε. Όπως αναφέρει η Κάλλας:

1. Ο Μπάρας Σκίννερ (θεμελιωτής της θεωρίας του συμπεριφορισμού) υποστήριξε πως «τίποτα από όσα γνωρίζουμε για τη διαδικασία της μάθησης δε δικαιολογεί την προσφυγή μας σε ένα τόσο πολύπλοκο εργαλείο όπως ο υπολογιστής».
2. Ο Κεν Όλσεν (ιδρυτής της DEC), το 1977, εξέφρασε την άποψη πως γενικότερα «δεν υπάρχει κανένας λόγος να έχει κάποιος ιδιότητα στο σπίτι του η/υ». (Κάλλας, 2006)

Η τοποθέτηση του Η/Υ στην αίθουσα διδασκαλίας των δύο πρώτων βαθμίδων της εκπαίδευσης συνδέεται με τρεις μαθησιακούς τομείς (Κάλλας, 2006):

- Τον τομέα χρήσης μελέτης αυτού του ίδιου η/υ και γενικότερα της Πληροφορικής επιστήμης.
- Στον τομέα χρήσης της τεχνολογίας ως εργαλείου ή μέσου διδασκαλίας όλων των μαθημάτων.
- Στον τομέα που λειτουργεί συνδυαστικά και με τους δύο προηγούμενους. Αυτός εντάσσει τις νέες τεχνολογίες σε ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο απαιτούνται γνώσεις πληροφορικής για τη διδασκαλία όλων των γνωστικών αντικειμένων.

Τα τελευταία χρόνια με τη δικτυακή σύνδεση των σχολείων και την πρόσβαση στο internet όλη η εκπαιδευτική κοινότητα βρίσκεται μπροστά σε μια μεγάλη πρόκληση. Η μεταβίβαση πληροφορίας και επικοινωνίας αποτελούν δύο ακόμα νέους παράγοντες που ερεθίζουν τον μαθητή. Ο ρόλος του δασκάλου διαφοροποιείται αφού πρέπει να αναδειχθεί σε διαμεσολαβητή μεταξύ του μαθητή και της πληροφορίας.

1.2.2.1. ΤΟ INTERNET ΚΑΙ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Με τη εξάπλωση του internet και τη δικτύωση των σχολικών αιθουσών, ο μαθητής βρίσκεται μπροστά σε ένα τεράστιο όγκο πληροφοριών. Οι εικονικές επισκέψεις σε μουσεία, βιβλιοθήκες και άλλους χώρους πνευματικής πληροφόρησης μπορεί να βοηθήσουν στη διεύρυνση των διανοητικών οριζόντων. Ενδεχομένως, ακόμα, μπορεί να ερεθίσουν σημεία του συνειδητού και του υποσυνείδητου που θα φανερώσουν κλίσεις, τάσεις ταλέντα από μικρή ηλικία (VanWeerd, 2004).

Το διαδίκτυο μπορεί να προσφέρει μαθήματα από απόσταση καθώς χάρη σε αυτό μπορεί να υπάρξει έμμεση και άμεση επικοινωνία με τον καθηγητή και αποδεσμεύει τον εκπαιδευόμενο από την αίθουσα διδασκαλίας. Η μέθοδος διδασκαλίας από απόσταση η οποία γίνεται με το συνδυασμό τηλεδιάσκεψης ή σύγχρονης συνεργατικής μάθησης μέσω ίντερνετ μπορούν να μειώσουν το ψηφιακό χάσμα. Η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση μέσω των τεχνολογιών ή ακόμα και η τηλεκπαίδευση χαρακτηρίζεται από (Weert, Tom J. van (2004):

- Το διαχωρισμό των περιοχών ή και του χρόνου διεξαγωγής της ανάμεσα στο σπουδαστή και τον διδάσκοντα, μεταξύ των σπουδαστών ή και μεταξύ των σπουδαστών και των εκπαιδευτικών πόρων.
- Την αλληλεπίδραση μεταξύ του σπουδαστή και του διδάσκοντα, μεταξύ των σπουδαστών ή και μεταξύ των σπουδαστών και των εκπαιδευτικών πόρων.
- Τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας διαμέσου ενός ή περισσότερων τεχνολογικών μέσων.

1.2.3. Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

Οι τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας μπορούν να συμβάλλουν αποφασιστικά στη βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας και στη πιο ορθολογική διαχείριση πόρων προς όφελος του πολίτη. Η εισαγωγή ολοκληρωμένων πληροφοριακών συστημάτων και η πρόσβαση των Νοσοκομείων και των Κέντρων Υγείας στην εθνική τηλεπικοινωνιακή υποδομή θα ενισχύσει την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα της φροντίδας υγείας, σε ότι αφορά τη διάγνωση, τη θεραπεία και την αποκατάσταση του ασθενούς. Σε επίπεδο νοσοκομείου και υγειονομικής μονάδας αλλά και συνολικά μπορεί να μειωθεί το κόστος λειτουργίας με διαδικασίες ορθολογικής διαχείρισης (Μπότσης, Χαλκιώτης, 2005).

Στόχος της κυβερνητικής πολιτικής είναι στην Κοινωνία της Πληροφορίας να υπάρχει μεγαλύτερη πρόσβαση στις υπηρεσίες φροντίδας υγείας και πρόνοιας και η ιατρική εξειδίκευση και εμπειρία να είναι πόρος διαθέσιμος σε όλους.

Η βελτίωση της ποιότητας των παρερχομένων υπηρεσιών με παράλληλο περιορισμό του κόστους περίθαλψης αποτελεί κεντρικό στόχο στην προσπάθεια εκσυγχρονισμού του συστήματος υγείας-πρόνοιας.

Καινοτομίες όπως ο ηλεκτρονικός φάκελος ασθενούς, τα πληροφοριακά συστήματα διοίκησης, τα δίκτυα ιατρικής πληροφόρησης μπορούν να μετασχηματίσουν δραστικά τον τρόπο που παρέχεται σήμερα η ιατρική φροντίδα και να υποστηρίξουν αποτελεσματικά τη λήψη αποφάσεων σε διάφορα επίπεδα. Άξονες προτεραιότητας (Μπότσης, Χαλκιώτης, 2005):

- Προσδιορισμός/Περιορισμός του κόστους περίθαλψης μέσω της δυνατότητας παρακολούθησης των βασικών κέντρων κόστους.
- Υποστήριξη της ποιότητας εξυπηρέτησης των πολιτών μέσω της μείωσης του χρόνου αναμονής.
- Αναβάθμιση του τρόπου παροχής ιατρικής φροντίδας από κέντρα ανοιχτής περίθαλψης μέσω τηλεματικών υπηρεσιών.

Μεγάλης σημασίας είναι και η επίδραση του Η/Υ στην ιατρική και τη φαρμακευτική καθώς αποτελεί ένα τεράστιο γεγονός. Το πλήθος των όψεων που επιδρούν οι νέες τεχνολογίες σε αυτούς τους τομείς είναι ευρύ. Η διάγνωση εξ' αποστάσεως και η τηλεϊατρική είναι γεγονός. Η πλαστική χειρουργική κάνει θαύματα. Οι προσομοιώσεις και η έρευνα για την Παρασκευή νέων αποτελεσματικών φαρμάκων έχουν προχωρήσει αρκετά. Με τη δυνατότητα της χαρτογράφησης του ανθρώπινου γονιδιώματος, μπορεί να επιτευχθεί η αντιμετώπιση ασθενειών οι οποίες θεωρούνταν ανίατες μέχρι τώρα (Μπότσης, Χαλκιώτης, 2005).

Όψεις υποβοήθησης της ιατρικής και των παρεμφερών επιστημών από τη τεχνολογία σύμφωνα με τους Μπότση, Χαλκιώτη είναι (Μπότσης, Χαλκιώτης, 2005):

- Πλέον γνωρίζουμε τι είναι οι μικροοργανισμοί και η έννοια αυτή δεν αποτελεί κάτι άγνωστο για τον άνθρωπο. Ειδικά μοντέλα υπολογισμού έχουν ανακαλύψει τη δομή κοινών ιών και με αυτό τον τρόπο και με τη βοήθεια προσομοιωτών μπορούν να δουν την επίδραση που έχει ο ιός αυτός σε ένα κύτταρο, αλλά και τα αποτελέσματά του.
- Ο αξονικός τομογράφος με Η/Υ έχει τη δυνατότητα να μας δείχνει με λεπτομερή εικόνα και ακρίβεια την κατασκευή των αρθρώσεων. Έτσι οστέινα τμήματα τιτανίου, προσαρμοσμένα στις ιδιαιτερότητες ενός ασθενούς, σχεδιάζονται και κατασκευάζονται με μεθόδους CAD/CAM.
- Συστήματα μυϊκής διέγερσης ελεγχόμενα από μηχανήματα μπορούν να διεγείρουν συμπλέγματα μυών ηλεκτρικά και να υποβοηθήσουν αναπήρους ή άτομα με ειδικές ανάγκες.
- Εμφυτεύματα ελεγχόμενα από μικροσίπ μπορούν να βελτιώσουν τα προβλήματα των ανθρώπων με ειδικές ανάγκες.
- Ενδοσκόπια με μικροσκοπικά ρομπότ στην άκρη τους ενεργούν πιο αποτελεσματικά στη διαγνωστική ιατρική.
- Σχεδιασμός νέων φαρμάκων και υπολογισμός της επίδρασής τους σε εκατομμύρια ανθρώπους εντός 24 ωρών με τη βοήθεια προσομοιώσεων.

1.2.4. ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ

Με τις δυνατότητες που μας παρέχουν οι νέες τεχνολογίες, δίνουν ευκαιρίες για νέα περιβάλλοντα μάθησης μέσω των τηλεφώνων, με τις κονσόλες παιχνιδιών και τις συσκευές ήχου MP3. Η σύγκλιση των ψηφιακών μέσων θα επιτρέψει εξελίξεις όπως τα pod-casts, την ψηφιακή τηλεόραση και ραδιόφωνο και την λειτουργική διασύνδεση ανάμεσα στις πλατφόρμες. Πέρα από αυτά με την εξέλιξη αυτή, θα υπάρχουν και άλλοι τρόποι εκμάθησης όπως η εικονική πραγματικότητα αλλά και οι προσομοιώσεις που θα εφαρμόζονται από τα πρώτα σχολικά χρόνια μέχρι και την εξειδικευμένη επαγγελματική κατάρτιση (Φραγκουλίδου, 2006).

Κάποιος που είναι ψηφιακά καταρτισμένος θα έχει τη δυνατότητα αφού διαβάσει μια πληροφορία και την αξιολογήσει να επιλέξει ένα μέσο ώστε να τη μεταδώσει όπως νομίζει ο ίδιος, για δικό του όφελος. Ταυτοχρόνως, ο ίδιος γνωρίζει τα κοινωνικά θέματα αλλά και τα ηθικά που αφορούν την τεχνολογία της πληροφορίας αλλά και την ίδια την πληροφορία.

Όπως αναφέρει η Φραγκουλίδου, κάποιοι άλλοι ερευνητές θεωρούν ότι οι ψηφιακά αλφαριθμητισμένοι έχουν (Φραγκουλίδου, 2006):

- Μια στάση εκτίμησης της αξίας και της δύναμης της πληροφορίας.
- Μια επίγνωση της ποικιλίας των ειδών και των μορφών της.
- Μια κατανόηση ότι η πληροφορία δεν είναι γνώση, αν δεν αναλυθεί, αν δεν γίνει αντικείμενο κριτικής και αν δεν ενσωματωθεί σε ευρύτερο σύνολο.
- Μια διαδικασία πρόσβασης και αποτελεσματικής κριτικής αξιολόγησης.

Το Πολιτειακό Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης (StateUniversityofNewYork) αναγνωρίζει εννέα δεξιότητες που ορίζουν τον πληροφορικά γραμματισμένο:

- Να αναγνωρίζει την ανάγκη για πληροφορία.
- Να αποκτά την πληροφορία από κατάλληλες πηγές,
- Να αναπτύσσει δεξιότητες χρήσης της τεχνολογίας της πληροφορίας.

- Να αναλύει και να αξιολογεί την πληροφορία κριτικά.
- Να οργανώνει και να επεξεργάζεται την πληροφορία.
- Να τη χρησιμοποιεί αποτελεσματικά και δημιουργικά στη λήψη αποφάσεων.
- Να δημιουργεί και να μεταδίδει αποτελεσματικά πληροφορία και γνώση.
- Να κατανοεί και να σέβεται τις ηθικές, νομικές και κοινωνικοπολιτικές παραμέτρους της πληροφορίας και των τεχνολογιών της.
- Να αποκτά στάσεις και διαθέσεις θετικές στη δια βίου μάθηση.

Οι αναδυόμενες τεχνολογίες, η παγκοσμιοποιημένη οικονομία και το διαδίκτυο αλλάζουν το νόημα του αλφαριθμητισμού. Η ψηφιακή εποχή αλλάζει την ποιότητα, το εύρος και την ταχύτητα της πληροφορίας και της επικοινωνίας στη σύγχρονη εποχή (Παπούλιας, Τάφα, 2004).

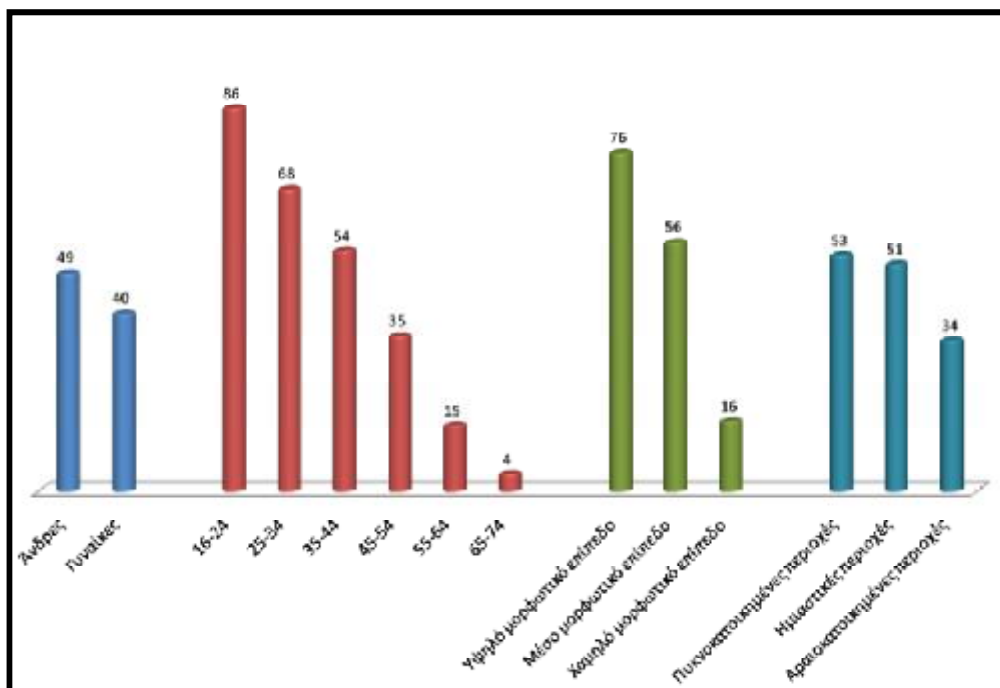
Αυτό σημαίνει ότι ο χρήστης του διαδικτύου χρειάζεται να χειρίζεται με επιτυχία τόσο το γραπτό λόγο, όσο και μια σειρά άλλων τεχνικών προκειμένου να είναι αποτελεσματικός στην αναζήτηση πληροφοριών ή στην επικοινωνία του με τους άλλους (Φραγκουλίδου, 2006).

1.3. Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ

Σύμφωνα με το Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας σε μια έρευνα που διεξήχθη, παρακολουθεί σε ετήσια βάση, την εξέλιξη των δεικτών που σχετίζονται με τη διείσδυση του διαδικτύου στα ελληνικά νοικοκυριά και το σύνολο του πληθυσμού γενικότερα. Τα κυριότερα αποτελέσματα για το έτος 2010, ανακοινώθηκαν από την Eurostat, στο πλαίσιο διεξαγωγής της ετήσιας έρευνας για τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στα νοικοκυριά και τον πληθυσμό (Survey on ICT Usage in Households and by Individuals). Η έρευνα κάλυπτε το σύνολο του πληθυσμού της χώρας, ηλικίας 16-74 ετών.

Το 46% των ελληνικών νοικοκυριών διέθετε το 2010 σύνδεση στο διαδίκτυο. Από το σχήμα 1.1, προκύπτει ότι πιο έντονη χρήση του διαδικτύου κάνουν οι άντρες, οι νέοι

ηλικίας 16-24, τα άτομα υψηλού μορφωτικού επιπέδου και οι κάτοικοι των μεγάλων αστικών κέντρων.

Σχήμα 1.1. % Ατόμων που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο (2010, χρήση το τελευταίο τρίμηνο). Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat

Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2010 παρουσιάζονται οι δημοφιλέστερες διαδικτυακές δραστηριότητες ανά ηλικιακή ομάδα (Πίνακας 1.1.).

Με πράσινο χρώμα έχουν τονιστεί οι 5 δραστηριότητες που συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά σε κάθε ηλικιακή ομάδα. Στις περισσότερες κατηγορίες υπάρχει ομοιομορφία, με εξαίρεση αυτών των νεότερων χρηστών, ηλικίας 16-24 ετών που χρησιμοποιούν κυρίως εφαρμογές κοινωνικής δικτύωσης, ανταλλαγής μηνυμάτων σε πραγματικό χρόνο (instantmessaging) και online ψυχαγωγίας.

Πίνακας 1.1. Δραστηριότητες χρηστών διαδικτύου ανά ηλικία (% στο σύνολο των χρηστών του τελευταίου τριμήνου. (Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat)

ΛΟΓΟΙ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	16-24	25-34	35-44	45-54	55-74
ανά ηλικία (% χρηστών)	24	34	44	54	74

Αναζήτηση πληροφοριών για προϊόντα και υπηρεσίες	74	84	86	79	76
Αποστολή / λήψη ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail)	75	76	72	68	62
Ανάγνωση εφημερίδων/ περιοδικών	46	59	62	64	58
Υπηρεσίες ταξιδιών / διαμονής	46	63	64	57	52
Αναζήτηση πληροφοριών για θέματα υγείας	38	52	58	55	49
Αποστολή μηνυμάτων σε σελίδες κοινωνικής δικτύωσης (facebook, blogs, chat sites), instant messaging	72	53	35	22	18
Κατέβασμα παιχνιδιών, εικόνων, μουσικής, ταινιών	58	45	33	26	19
Web ραδιόφωνο/ Web τηλεόραση	50	43	36	30	20
Συναλλαγή με δημόσιες υπηρεσίες	14	31	37	41	38
Τηλεφωνία, βιντεοκλήσεις	32	18	18	18	13
Δημιουργία περιεχομένου και ανάρτησή του για κοινή χρήση	30	23	19	13	10
Για τραπεζικές συναλλαγές	6	15	15	17	17
Αναζήτηση εργασίας/ Αίτηση για δουλειά	18	20	10	6	1
Για πώληση αγαθών ή υπηρεσιών (π.χ. μέσω δημοπρασιών)	0	2	2	1	0

Από τα παραπάνω λοιπόν συμπεραίνουμε ότι μεγαλύτερη χρήση της νέας τεχνολογίας και πιο συγκεκριμένα του ηλεκτρονικού υπολογιστή και του διαδικτύου γίνεται από τους νέους. Η χρήση δηλαδή γίνεται αναλογικά, όσο πιο νέος είναι κάποιος τόσο περισσότερη χρήση κάνει και με φθίνουσα πορεία οι ηλικιωμένοι ηλικίας 55-74 να κάνουν τη λιγότερη χρήση. Οι λόγοι για τους οποίους δεν κάνουν χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή είναι λόγω έλλειψης γνώσεων, λόγω υψηλού κόστους χρήσης και γενικότερα λόγω της άποψης ότι στο διαδίκτυο δεν υπάρχει κάτι χρήσιμο γι' αυτούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^{ΟΝ} ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ, ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

2.1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ.

Η φθίνουσα πορεία της ενεργητικότητας και των σωματικών ικανοτήτων του ατόμου σχετίζεται με το γήρας. Η ηλικία των 65 ετών θεωρείται το βιολογικό όριο της γήρανσης, ηλικία μετά την οποία το ποσοστό των προβλημάτων υγείας αυξάνει σημαντικά, ενώ μετά την ηλικία των 85 οι περισσότεροι άνθρωποι έχουν έντονα αισθητηριακά και κινητικά προβλήματα. Τα ηλικιωμένα άτομα αποτελούν ένα σημαντικό κομμάτι της κοινωνίας αν και συχνά βρίσκονται στο περιθώριο της κοινωνικής ζωής είτε επειδή οι ίδιοι το επέλεξαν είτε επειδή η κοινωνία τους το επέβαλε. (Στεφανίδης Κ., 2004).

Ο ορισμός της γήρανσης δύναται να δοθεί τόσο από βιολογική όσο και από κοινωνική σκοπιά. Τις προηγούμενες δεκαετίες έχουν προταθεί τριακόσιες και πλέον θεωρίες σχετικά με τη διαδικασία της γήρανσης. Παρά ταύτα, δεν είχαν όλες σε βάθος επιστημονική έρευνα (Medvedev, 1990). Οι κύριες βιολογικές θεωρίες που προσπαθούν να εξηγήσουν τις ατομικές διαφορές στην γήρανση χωρίζονται σε δύο υποκατηγορίες: τη γενετική γήρανση, η οποία θεωρεί ότι η γήρανση είναι προκαθορισμένη ή προγραμματισμένη και τη μη γενετική γήρανση, η οποία θεωρεί ότι τα γεγονότα της γήρανσης συμβαίνουν τυχαία και συσσωρεύονται με το χρόνο (Abramsetal., 1995). Οι τέσσερις γενετικές θεωρίες γήρανσης είναι της προγραμματισμένη γήρανση, της σωματικής μετάλλαξης, των ελευθέρων ριζών και οινευροενδοκρινικέςθεωρίες. Η θεωρία της μη γενετικής γήρανσης στηρίζεται στη σωματική φθορά. Πολλές θεωρίες δύναται να εξηγήσουν τη διαδικασία της γήρανσης και τα χαρακτηριστικά της σύμφωνα με ένα ευρύ φάσμα παραγόντων που ενδέχεται να επηρεάζουν τη γήρανση, όπως η γενετική, τα τυχαία γεγονότα, το περιβάλλον, ο τρόπος ζωής ή και οι συνήθειες (Aitken&Rudolph, 2010).

Σύμφωνα με τον deGrey, 2007, η διαδικασία της γήρανσης καλείται στα αγγλικά Senescence (από το λατινικό Senescence που σημαίνει γηράσκω) και χαρακτηρίζεται από μια σταδιακή έκπτωση της λειτουργικότητας των σωματικών συστημάτων, με αλλαγές στην μοριακή και κυτταρική δομή που διαταράσσουν το μεταβολισμό με το πέρασμα του

χρόνου, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση και το θάνατο. Η γήρανση λαμβάνει χώρα τόσο σε επίπεδο ολόκληρου του οργανισμού όσο και σε επίπεδο των μεμονωμένων κυττάρων του (κυτταρική γήρανση). Η επιστήμη της βιολογικής γήρανσης είναι ηβιογεροντολογία.

Από την πλευρά της κοινωνιολογίας η γήρανση του ατόμου έχει άμεση σχέση με τα χαρακτηριστικά της κοινωνίας που ζει και τις κοινωνικές αλλαγές. Οι κοινωνιολόγοι θεωρούν ότι δεν πρόκειται για κάποια ραγδαία σωματική ή ψυχολογική αλλαγή στη λειτουργία του ατόμου που προσεγγίζει τα 65 χρόνια. Πιστεύουν ότι μειώνονται τα κοινωνικά και οικονομικά ενδιαφέροντα των ηλικιωμένων. Από οικονομικής άποψης οι ηλικιωμένοι δεν μπορούν πια να συνεισφέρουν επαρκώς στην εξέλιξη της οικονομίας του κράτους. (Thompson N., 2012).

Η ποιότητα ζωής και η επιτυχής γήρανση είναι σημαντικοί τομείς της κοινωνιολογίας. Η κάθε μία από τις κοινωνικές θεωρίες περί γήρατος παρουσιάζει μια διαφορετική διαδικασία γήρανσης και εστιάζουν σε διαφορετικές πτυχές της επιτυχούς γήρανσης. Οι σημαντικότερες κοινωνιολογικές θεωρίες, αποτελούν οι θεωρίες των σταδίων ψυχολογικής ανάπτυξης των Erikson και Peck, η θεωρία που στηρίζεται στα αναπτυξιακά στάδια της γήρανσης του πληθυσμού και η θεωρία της κοινωνικής ανταλλαγής, η οποία εξετάζει τις αντιλήψεις όσον αφορά στην αξία των αλληλεπιδράσεων και στον τρόπο που αυτές οι αντιλήψεις επηρεάζουν τις σχέσεις ηλικιωμένων (Aitken&Rudolph, 2010).

Σύμφωνα με τις Cauley et al., 1996, «η γήρανση ορίζεται ως μια πολύπλοκη διαδικασία μη αναστρέψιμων αλλαγών που τελούνται σε κυτταρικό επίπεδο και αυξάνονται σταδιακά με την πάροδο του χρόνου». Η ηλικία στην οποία ένα άτομο μπαίνει στη διαδικασία γήρανσης και οι ρυθμοί είναι διαφορετικοί σε κάθε άτομο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην μπορεί να υπάρξει ένα όριο ηλικίας στη γήρανση. Ο όρος λοιπόν της γήρανσης μπορεί να θεωρηθεί απόλυτα επιτυχής, λαμβανομένου υπόψη των διαφοροποιήσεων που τελούνται σε ψυχοσωματικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο που προσδιορίζουν την Τρίτη ηλικία.

Για τον προσδιορισμό του γήρατος πέρα από την ηλικία θα πρέπει να συμψηφίζονται και άλλοι παράγοντες όπως για παράδειγμα οι ατομικές διαφορές μεταξύ των ηλικιωμένων.

Η πιο σωστή αντιμετώπιση θα ήταν ο καθορισμός του κέρδους και των απωλειών που χαρακτηρίζουν την εκάστοτε περίοδο της ζωής του ανθρώπου. Αυτό ισχύει για όλες τις ηλικίες αλλά και για τους ηλικιωμένους. Οι απώλειες που υφίσταται το σώμα μπορεί να αντισταθμίζονται από την μεγάλη εμπειρία σε άλλους τομείς της ζωής αλλά και από την χρησιμοποίηση των κοινωνικών/πολιτισμικών πόρων, όπως η οικογένεια και η κοινωνική υποστήριξη. Οι σημαντικότεροι κοινωνικοί παράγοντες που επιδρούν στη διαδικασία της γήρανσης σύμφωνα με τον Hayflick (1996) είναι:

- Η κληρονομικότητα
- Το κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον
- Η κοινωνική προσαρμογή και η συμπεριφορά
- Η ψυχοσύνθεση του ατόμου
- Η υγιεινή διαβίωση

Καταλήγοντας θα λέγαμε ότι οι περισσότεροι επιστήμονες, που ασχολούνται με τη βιολογία και την κοινωνιολογία της γήρανσης, συμφωνούν ότι, κατά πάσα πιθανότητα, δεν υφίσταται μία και μόνο θεωρία, που να εξηγεί πλήρως το φαινόμενο της γήρανσης.

2.2. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Οι ηλικιωμένοι αντιμετωπίζουν μια σειρά από προβλήματα τα οποία γίνονται πολλές φορές αιτία κοινωνικού αποκλεισμού. Κατά τη διάρκεια της ζωής τους, αλλαγές, όπως η συνταξιοδότηση και το πένθος, μπορεί να οδηγήσουν σε απώλεια των κοινωνικών ρόλων, και τα προβλήματα υγείας μπορεί να περιορίσουν τη συμμετοχή σε κοινωνικές δραστηριότητες. Οι ηλικιωμένοι έχουν επίσης περισσότερες πιθανότητες να αποβιώσουν και να αντιμετωπίσουν προβλήματα υγείας, αυξάνοντας έτσι την ανάγκη τους για κοινωνική υποστήριξη και συντροφικότητα. Η επιβλαβής λοιπόν για την υγεία κοινωνική απομόνωση είναι ιδιαίτερα εμφανής σε μεγαλύτερες ηλικίες. Οι ηλικιωμένοι που εμφανίζουν μία ή περισσότερες πτυχές της κοινωνικής απομόνωσης διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο από κάθε άλλη αιτία θνησιμότητας, αυξημένη νοσηρότητα, μειωμένη

λειτουργία του ανοσοποιητικού, κατάθλιψη και μείωση της γνωστική λειτουργία (Cornwell&Waite, 2009).

Οι ηλικιωμένοι έρχονται αντιμέτωποι με πολλές αλλαγές, σωματικές, ψυχολογικές και αλλαγές κοινωνικών ρόλων. Πολλοί ηλικιωμένοι βιώνουν τη μοναξιά και την κατάθλιψη, είτε ως αποτέλεσμα του ότι ζουν μόνοι τους είτε λόγω της έλλειψης στενών οικογενειακών δεσμών και αλλαγή των συνθηκών σε σχέση με τις συνθήκες του τόπου καταγωγής τους, κάτι το οποίο τους οδηγεί σε ανικανότητα να συμμετέχουν ενεργά στις δραστηριότητες της κοινωνίας. Με την αύξηση της ηλικίας, είναι αναπόφευκτη διακοπή της επικοινωνίας με τους φίλους και είναι πιο δύσκολο να ξεκινήσουν νέες φιλίες (Singh&Misra, 2009).

Όλες αυτές οι αλλαγές που γίνονται σταδιακά στη ζωή τους είναι αποτέλεσμα των βιωμάτων που είχαν ως τώρα. Σημαντικό ρόλο παίζει η εκπαίδευση, η απασχόληση, η οικονομική κατάσταση και η υγεία, η οποία καθορίζει και τον τρόπο ζωής τους. Την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα οι ενήλικες διαθέτουν ερεθίσματα γνώσεις και προσόντα που θα τους βοηθήσουν να βιώσουν τα γηρατειά με μεγαλύτερη αυτοεκτίμηση και μεγαλύτερη γκάμα δραστηριοτήτων και ενασχολήσεων. Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι είναι: η μοναξιά, οικονομικά προβλήματα, προβλήματα που προκαλούν οι διάφορες ασθένειες, χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης που περιορίζει τα ενδιαφέροντα των ηλικιωμένων, δυσχερείς συνθήκες μεταφοράς και επικοινωνίας, προβλήματα κατοικίας και περιβάλλοντος, ανεπαρκείς υπηρεσίες υγείας και περιορισμένη πρόσβαση των ατόμων που ανήκουν στα κατώτερα εισοδηματικά κλιμάκια, έλλειψη κοινωνικό-ιατρικών υπηρεσιών κυρίως στο σπίτι και η άνιση κατανομή τους στο χώρο, λανθασμένη κοινωνική συμπεριφορά απέναντι στους ηλικιωμένους, έλλειψη σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα και απώλεια της αυτονομίας και η ανάγκη βοήθειας τρίτου προσώπου (Γιουβανάκης Γ. &Σαχπάζογλου Α. 2007).

2.2.1. ΗΛΙΚΙΑΚΟΣ ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

Ο RobertButler το 1969 εισήγαγε τον όρο «ηλικιακός ρατσισμός», (Thompson N., 2012) τον οποίο περιέγραψε γύρω από τρεις κυρίως αλληλένδετες πτυχές: (1) τις

προκαταλήψεις απέναντι στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, τα γηρατειά και τη διαδικασία της γήρανσης (2) τις πρακτικές διάκρισης σε βάρος ηλικιωμένων και (3) τις θεσμικές πρακτικές και πολιτικές που διαιωνίζουν στερεότυπα για τους ενήλικες μεγαλύτερης ηλικίας, μειώνουν την ευκαιρία για την ικανοποίηση τους από τη ζωή και υπονομεύουν την προσωπική τους αξιοπρέπεια (Nelson T.D., 2004).

Σύμφωνα με τους Bytheway&Johnson (1990), οι διακρίσεις λόγω ηλικίας είναι το σύνολο των πεποιθήσεων που προέρχονται από τις βιολογικές μεταβολές στους ανθρώπους και σχετίζονται με τη διαδικασία της γήρανσης. Οι διακρίσεις λόγω ηλικίας δημιουργούν και ενισχύουν το φόβο για τα γηρατειά και δημιουργούν πολύ αρνητικές εντυπώσεις στην κοινωνία για τη διαδικασία της γήρανσης, δημιουργώντας έτσι αρνητικά στερεότυπα γύρω από την Τρίτη ηλικία. Ειδικότερα η διάκριση λόγω ηλικίας έχει σαν αποτέλεσμα την κατηγοριοποίηση των ατόμων της τρίτης ηλικίας με αποτέλεσμα να μην λαμβάνουν συστηματικά τους πόρους και τις ευκαιρίες που απολαμβάνουν άτομα μικρότερων ηλικιών και υφίστανται τις συνέπειες αυτής της διαφορετικότητας, που μπορεί να κυμαίνονται από καλοπροαίρετη αντιμετώπιση έως και τον πλήρη εξευτελισμό (Bytheway&Johnson 1990 στο Thompson N., 2012)

Ο όρος «ηλικιακός ρατσισμός» χρησιμοποιείται για να περιγράψει τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις που υπάρχουν για τους ηλικιωμένους, με αιτία την ηλικία τους αλλά και για να περιγράψει την άνιση μεταχείριση (άμεσα ή έμμεσα) που υφίστανται τα ηλικιωμένα άτομα με βάση την ηλικία τους (Rayetal., 2006 στο C.P.A. 2009). Οι διακρίσεις λόγω ηλικίας έχουν να κάνουν με βαθιά ριζωμένες αρνητικές πεποιθήσεις, για τους ηλικιωμένους και την διαδικασία της γήρανσης στην κοινωνία, οι οποίες εγείρουν τον ηλικιακό ρατσισμό. Τέτοιες πεποιθήσεις δημιουργούνται κοινωνικά και ενισχύονται, καθώς είναι ενσωματωμένες σε λειτουργίες, θεσμούς και κανόνες της καθημερινής κοινωνικής μας ζωής (Hewstone 1989, σε McGlone και Fitzgerald 2005).

2.2.2. ΣΥΝΤΑΞΗ.

Κατά την συνταξιοδότηση το άτομο χάνει κάποιο μέρος των εσόδων του και αυτό έχει αποτέλεσμα τα οικονομικά προβλήματα και την αλλαγή του τρόπου ζωής του γενικότερα. Παρουσιάζονται αλλαγές στο ρόλο που είχε ως τώρα στην κοινωνία, δεν έχει

καθημερινή απασχόληση, πράγμα που μπορεί να επηρεάσει την κοινωνική του ζωή αλλά και την ψυχολογική του προσαρμογή. Η αλλαγή αυτή μπορεί να επιφέρει ανικανότητα προσαρμογής του ατόμου στα νέα δεδομένα, ανία και αδράνεια. Ακόμη περισσότερο θα επηρεάσει η αλλαγή αυτή τα άτομα τα οποία κοινωνικοποιήθηκαν στα πλαίσια του εργασιακού τους χώρου. Έτσι μόλις κάποιος συνταξιοδοτηθεί έρχεται αντιμέτωπος με δυσκολίες εύρεσης κοινωνικών επαφών και προσέγγισης νέων προσώπων (Παναγιωτοπούλου Α., 2011).

Μεγάλη αλλαγή στη ζωή των ανθρώπων επιφέρει η συνταξιοδότηση. Η συνταξιοδότηση έχει πολλές διαστάσεις και είναι πολυσήμαντη. Πολυδιάστατη καθώς επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την πλειονότητα των τομέων της ζωής του ατόμου και πολυσήμαντη καθώς μπορεί κανείς να εξάγει διάφορα σημαντικά συμπεράσματα, ανάλογα με την οπτική από την οποία θα τη μελετήσει κανείς. Οι σημαντικότερες αλλαγές που υφίσταται ένα άτομο με τη συνταξιοδότηση του είναι (Στρατηγοπούλου Χ. κ.α., 2004):

1. Στα πλαίσια της συνταξιοδότησης, το άτομο τελειώνει την περίοδο της εργατικής του ζωής και εισέρχεται σε μια περίοδο ζωής απομόνωσης και απόσυρσης, όπου η εργασία είναι δευτερεύουσα ή ανύπαρκτη έννοια. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, το άτομο να εξαναγκάζεται να αλλάξει το μοτίβο ζωής που διατηρούσε ως τώρα και να διαμορφώσει ένα νέο μοτίβο ζωής, με νέες ασχολίες και καινούρια στοιχεία.
2. Όσον αφορά τη δυνατότητα του ατόμου για οικονομική ανεξαρτησία και θεωρώντας δεδομένο το περιορισμένο ποσό της σύνταξης, μπορεί να βγει το συμπέρασμα ότι το άτομο μεταβαίνει από μια κατάσταση οικονομικής ανεξαρτησίας σε μια κατάσταση εν δυνάμει οικονομικής εξάρτησης από παιδιά ή άλλους συγγενείς.
3. Επίσης όσον αφορά την παραγωγικότητα του ατόμου, από ενεργό στέλεχος, ενταγμένο στον παραγωγικό στίβο, μετατρέπεται σε λιγότερο ενεργό άτομο, το οποίο θεωρείται λιγότερο παραγωγικό από πριν.
4. Από κοινωνιολογική άποψη, η συνταξιοδότηση σημαίνει αλλαγή στον κοινωνικό ρόλο του ατόμου, τον οποίο χάνει μεν, λαμβάνει ένα νέο κοινωνικό ρόλο δε και

5. Από ψυχολογική πλευρά, η συνταξιοδότηση εσωκλείει την διαδικασία της προσαρμογής, στην οποία ένα άτομο είναι υποχρεωμένο να αλλάξει τον τρόπο ζωής του και στα πλαίσια αυτά να βρει τρόπους προσαρμογής στις αλλαγές που επέρχονται.

2.2.3. ΥΓΕΙΑ.

«Η Τρίτη ηλικία, δυστυχώς αποτελεί το εφαλτήριο μια επιταχυνόμενης διαδικασίας γήρανσης και η αφετηρία αρχόμενων προβλημάτων υγείας» (Καρδασάκης, Ι., 2007).

Η γήρανση έχει ως επακόλουθο την πτώση και μείωση των λειτουργιών του οργανισμού. Οι αλλαγές που εμφανίζονται με την πάροδο του χρόνου έχουν να κάνουν με την μυϊκή μάζα, η οποία μειώνεται, έχουν απώλεια οστικής μάζας, έκπτωση στην κινητικότητα του γαστρεντερικού συστήματος, σημαντική έκπτωση επίσης και στη λειτουργία του εγκεφάλου και του νευρικού συστήματος, εξασθένηση της λειτουργίας των νεφρών και η ελάττωση της ικανότητας του καρδιαγγειακού συστήματος. (Κοντελέ Ι., 2012).

Τα σημαντικότερα προβλήματα υγείας των ηλικιωμένων είναι (Καρδασάκης, Ι., 2007):

1. Μείωση της οστικής μάζας σε μεγάλο ποσοστό ηλικιωμένων.
2. Καρδιαγγειακές παθήσεις.
3. Σακχαρώδης διαβήτης, ο οποίος εμφανίζεται μετά τα 40 αλλά διαρκεί μέχρι το τέλος της ζωής.
4. Μείωση της λειτουργίας του πεπτικού συστήματος με την πάροδο της ηλικίας με αποτέλεσμα γαστρεντερικές διαταραχές. Η εμφάνιση αυτών των προβλημάτων αυξάνει τη χρήση φαρμάκων και ανεπιθύμητων παρενεργειών από αυτά.
5. Προοδευτική καταστροφή των δοντιών οδηγεί στον περιορισμό λήψης τροφής, άρα αυξάνει και τις πιθανότητες ανεπάρκειας βιταμινών, μετάλλων και ιχνοστοιχείων στον οργανισμό.

6. Με την αύξηση της ηλικίας μειώνεται «η αιματική ροή στον εγκέφαλο με περαιτέρω μείωση των επιπέδων των νευροδιαβιβαστών με αποτέλεσμα την εμφάνιση νόσων όπως Parkinson και Alzheimer».

2.2.4. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα με το οποίο έρχονται αντιμέτωποι οι ηλικιωμένοι είναι το έντονο αίσθημα μοναξιάς και εγκατάλειψης από το στενό και οικογενειακό τους περιβάλλον. Εφόσον τα χρόνια έχουν αλλάξει οι άνθρωποι δεν πεθαίνουν στα σπίτια που μεγάλωσαν τα παιδιά τους περιτριγυρισμένη από εγγόνια. Ήταν η μορφή της οικογένειας που όλα τα παιδιά με τις οικογένειές τους ζούσαν μαζί με τους γονείς. Σήμερα η κάθε οικογένεια δημιουργεί το δικό της σπίτι λειτουργώντας αυτόνομα μακριά από το πατρικό τους σπίτι. Σε άλλες χώρες της Ευρώπης το φαινόμενο αυτό είναι πολύ πιο έντονο σε σχέση με την Ελλάδα που παρουσιάστηκε προ μερικών δεκαετιών. (Βουλάγκα Φ., 2007).

Στις μέρες μας ο ηλικιωμένος δεν μπορεί να ζήσει ανεξάρτητος χωρίς τη βοήθεια τρίτων, όταν ο ένας από τους δυο πεθαίνει ή όταν οι ηλικιωμένοι έχουν προβλήματα υγείας. Τα παιδιά τους είτε γιατί αναγκάζονται, είτε επειδή δεν προθυμοποιούνται να φροντίσουν τους ηλικιωμένους, πολλές φορές προτιμούν να προσλάβουν οικιακή βοηθό ή τους πηγαίνουν σε οίκους ευγηρίας και τους επισκέπτονται ανάλογα με το χρόνο που διαθέτουν. Παρά ταύτα πολλές φορές παρατηρείται μειωμένη επίσκεψη των παιδιών στα γηροκομεία, απορροφημένοι από τους γρήγορους ρυθμούς της ζωής, το καθημερινό άγχος και τις πολλές ευθύνες, εγκαταλείποντας τους ή αφιερώνοντας τους ελάχιστο χρόνο. Βιώνοντας αυτή την κατάσταση οι ηλικιωμένοι κάποιοι προσαρμόζονται στη νέα τους ζωή και κάποιοι παθαίνουν κατάθλιψη αισθανόμενοι την εγκατάλειψη και συχνά δεν μπορούν να αντέξουν (Βουλάγκα Φ., 2007).

2.2.5. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.

Οι ηλικιακές διακρίσεις, στα αγαθά, υπηρεσίες και υποδομές προκύπτουν συχνά από την έλλειψη πρόσβασης σε υπηρεσίες που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ηλικιωμένων. Επίσης, οι διακρίσεις λόγω ηλικίας αποτελεί πρόβλημα όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών και διευκολύνσεων στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Η άποψη της

κοινωνίας όσον αφορά την ηλικία, η οποία περιλαμβάνει εσφαλμένες παραδοχές και στερεότυπα, έχει ως αποτέλεσμα οι αντιλήψεις σχετικά με τους ηλικιωμένους και την παρεχόμενη υγειονομική τους περίθαλψη, να είναι λανθασμένη. Υπάρχει η αντίληψη ότι η υγειονομική περίθαλψη των ηλικιωμένων, σε ορισμένες περιπτώσεις (π.χ. φροντίδα στο σπίτι) πολλές φορές επιβαρύνει οικονομικά το κράτος. Επιπλέον ο ηλικιακός ρατσισμός είναι εμφανής στις υπηρεσίες και υποδομές, οι οποίες δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ηλικιωμένων. Για παράδειγμα, τα κτίρια δε είναι σχεδιασμένα με τέτοιο τρόπο ούτως ώστε να είναι προσβάσιμα από τους ηλικιωμένους με σκοπό να εξυπηρετούνται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο (OHRC, 2007).

2.2.6. ΜΟΝΑΞΙΑ.

Ο Forbes όρισε την μοναξιά ως «ένα ανεπιθύμητο συναίσθημα έλλειψης ή απώλειας της συντροφικότητας, το οποίο κατηγοριοποιείται σε δύο μορφές. Η εξωτερική μορφή, που προκύπτει από τις συνθήκες ζωής, όπως το πένθος λόγω απώλειας ενός αγαπημένου προσώπου, και συχνά επέρχεται ακούσια, και η εσωτερική, που συνδέεται με τον τύπο και την προσωπικότητα του ανθρώπου, όπως η εσωστρέφεια, και μπορεί συχνά να αποτελεί εκούσια επιλογή του ίδιου του ατόμου» (Hall M. & Havens B. 2001).

Σύμφωνα με την έρευνα που έγινε σε Κ.Α.Π.Η. του λεκανοπεδίου της Αττικής, σε δείγμα 300 ατόμων (147 άνδρες και 153 γυναίκες) ηλικίας 59-98 ετών, με τη συμπλήρωση ερωτηματολογίου καθώς και με προσωπική συνέντευξη του ερευνητή, είχε ως σκοπό τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο βιώνουν οι ηλικιωμένοι την καθημερινότητά τους, σε σχέση με τους ανθρώπους του στενού και ευρύτερου περιβάλλοντός τους. Ένα σημαντικό ποσοστό, 47.7% του δείγματος της παρούσας μελέτης, δηλώνει ότι έχει την αίσθηση της μοναχικότητας. Από τη σύγκριση του αισθήματος μοναχικότητας και φύλου, προκύπτει ότι οι γυναίκες φαίνεται να βιώνουν εντονότερα το αίσθημα της μοναξιάς σε σχέση με τους άνδρες. Σχετικά με τις κοινωνικές επαφές των ερωτηθέντων, προκύπτει ότι οι γυναίκες, 32.0%, φαίνεται να προτιμούν τις κοινωνικές σχέσεις με τα συγγενικά τους πρόσωπα, ενώ 52.4%, έχουν προτίμηση στον ευρύτερο κοινωνικό κύκλο. Τα άτομα που δηλώνουν ότι νιώθουν μοναξιά, είναι κατά κανόνα μεγαλύτερης ηλικίας σε σχέση με τα άτομα που δεν αισθάνονται μοναξιά. Η οικογενειακή κατάσταση φαίνεται να παίζει σημαντικό ρόλο στη μοναχικότητα. Τα μεγαλύτερα ποσοστά μοναξιάς

εμφανίζονται στους άγαμους ηλικιωμένους, 71.4%, σε αυτούς που βρίσκονται σε διάσταση, 100%, καθώς και σε εκείνους που έχουν χάσει τον/τη σύζυγό τους, 81.7%. Σχετικά με τις κοινωνικές σχέσεις των ηλικιωμένων, το 44.3% δηλώνει ότι έχει κοινωνικές επαφές με συγγενείς, φίλους και γείτονες, ενώ μόνο το 27% περιορίζει τις σχέσεις του στα πρόσωπα του στενού συγγενικού του κύκλου. (Νίκας Μ. κ.α., 2009).

2.2.7. ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΥ ΑΤΟΜΟΥ.

Η κατάθλιψη είναι το επικρατέστερο ψυχολογικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα άτομα τρίτης ηλικίας. Επιπλέον σημαντικό ποσοστό συχνότητας εμφανίζουν οι φοβίες και οι παρανοϊκές διαταραχές. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ηλικιωμένων προσαρμόζεται με επιτυχία στις μεταβολές που συμβαίνουν σε αυτό το στάδιο της ζωής. Συμπτώματα όπως η μείωση των κοινωνικών επαφών και δραστηριοτήτων, η ελάττωση λήψης πρωτοβουλιών, το άγχος και η ανησυχία θα πρέπει να θέτουν την υποψία κατάθλιψης. Αν και η κατάθλιψη είναι αναμφισβήτητα το πιο κοινό ψυχιατρικό πρόβλημα των γηριατρικών ασθενών, η εκτίμηση της συχνότητας της διαφέρει ανάλογα με τα κριτήρια τα οποία χρησιμοποιούνται. Οι παράγοντες που συμβάλουν στην εμφάνιση κατάθλιψης είναι κοινωνικοί, ψυχολογικοί και βιολογικοί. Αυτό συμβαίνει ακόμη και αν το άτομο δεν έχει τέτοιου είδους σημάδια σε προηγούμενες φάσεις της ζωής του. (Σπίγγου Κ., 2006).

Μερικά από τα ψυχοκοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι οφείλονται στο γεγονός ότι (Μαλέσκα Α. 2013):

- Δεν έχουν εύκολη πρόσβαση στην μόρφωση, επικοινωνία, προσφορά και αναγνώριση της προσφοράς, στη διασκέδαση, σε νέα ενδιαφέροντα, σε πνευματικά ερεθίσματα και σε προσδοκίες.
- Δεν έχουν την ευχέρεια να αυτοεξυπηρετούνται στο χώρο τους λόγω των προβλημάτων που επιφέρουν τα γηρατειά.
- Τα άτομα τρίτης ηλικίας έχουν την ανάγκη τρίτων για να εκπληρώνουν τις βασικές τους ανάγκες είτε κάνουν χρήση διάφορων π.χ. μπαστούνι, πατερίτσα ή αναπηρικό αμαξίδιο.

- Δεν υπάρχει σωστή πληροφόρηση για ζητήματα που τους ενδιαφέρουν.
- Δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες στην κοινότητα που ζουν. Δυσκολία υπάρχει ακόμη και να τους τις παρέχουν κατ' οίκον.
- Δεν τους δίνεται το δικαίωμα να φύγουν από τη ζωή με αξιοπρέπεια ανάμεσα σε αγαπημένα άτομα.
- Έχουν οικονομικά προβλήματα. Η εξασφάλιση των οικονομικών πόρων για τα άτομα τρίτης ηλικίας που προκαλεί αίσθημα ασφάλειας. Για τους περισσότερους ηλικιωμένους η σύνταξη αποτελεί τα κατ' εξοχήν τους έσοδα. Όμως μεγάλος αριθμός των ηλικιωμένων δυσκολεύεται να επιβιώσει καθώς η σύνταξή τους δεν επαρκεί για να ζήσουν μια αξιοπρεπείς ζωή όπως τους αξίζει. Σοβαρότερο πρόβλημα δε έχουν να αντιμετωπίσουν οι ηλικιωμένες γυναίκες καθώς έζησαν σε μια εποχή που δεν τις επέτρεπε να μορφωθούν και να εργαστούν.
- Δεν παίρνουν μέρος σε πολιτιστικές δραστηριότητες (Μαλέσκα Α. 2013)

2.3. ΑΤΟΜΑ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΕΝΕΡΓΑ Ή ΑΔΡΑΝΗ

Σοβαρές επιπτώσεις στην υγεία των ηλικιωμένων έχουν επίσης η αδράνεια και η έλλειψη σωματικής άσκησης συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που πάσχουν από άνοια. (Mathews M., etal., 2012).

Το έτος 2012 αποτελεί το Ευρωπαϊκό έτος Ενεργού Γήρανσης και Αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών και έχει στόχο να κινητοποιήσει τον άνθρωπο όσο αναφορά την τρίτη ηλικία και τα πολλαπλά ζητήματα της. Σκοπός είναι να δημιουργηθούν νέες πολιτικές για θέματα που αφορούν τους γηραιότερους στις χώρες της Ευρώπης και να υπάρξουν νέες θέσεις απασχόλησης που προκύπτουν από την ανάπτυξη της «πολιάς οικονομίας» (EE L/2011/246/ 1 - EUR-Lex).

Οι Ευρωπαίοι πολίτες θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να συνεχίσουν τη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας και να συμμετέχουν με ενεργό ρόλο στην κοινωνία για μεγαλύτερο διάστημα από ότι ορίζει ο νόμος. Με απώτερο σκοπό να μπορούν να είναι ανεξάρτητοι και ψυχολογικά υγιείς. (Σ.Ε.Ε. 2012).

Για να υπάρξουν καλύτερες συνθήκες στο χώρο εργασίας για τους ηλικιωμένους και να αναπτυχθεί αλληλεγγύη στις γενεές θα πρέπει η πολιτεία να ενεργοποιήσει προς την κατεύθυνση αυτή τους πολίτες, τους πολιτικούς και τις οργανώσεις. Θα πρέπει να βρεθούν από κοινού η τρόποι με τους οποίους θα επιτευχθεί αυτός ο στόχος. Το Ευρωπαϊκό Έτος κάνει έκκληση για δράση σε διάφορους τομείς και επικεντρώνεται κυρίως σε τρεις τομείς(EE L/2011/246/ 1 - EUR-Lex):

Εργασία: το όριο ηλικίας συνταξιοδότησης αυξήθηκε αλλά οι εργαζόμενοι δεν είναι σίγουροι αν θα μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις και να κρατήσουν τη θέση τους είτε να βρουν κάποια άλλη εργασία ώσπου να καταφέρουν να αποκτήσουν μια καλύτερη σύνταξη. Για να επιτευχθεί αυτό πρέπει να παρέχονται περισσότερες ευκαιρίες για εργασία και να προσαρμόζονται στην κατάσταση της υγείας τους και τις ανάγκες τους και να ενισχύονται θετικά στο να δουλεύουν για περισσότερο χρονικό διάστημα. (EE L/2011/246/ 1 - EUR-Lex).

Συμμετοχή στην κοινωνία: η συμμετοχή τους στη φροντίδα των μελών της οικογενείας τους είτε των εγγονών τους και εθελοντική τους δράση δεν αναγνωρίζεται. Συνταξιοδότηση από μία εργασία δεν σημαίνει αδράνεια. Κύριο μέλημα του Ευρωπαϊκού Έτους είναι να τονίσει όλα αυτά που προσφέρουν οι ηλικιωμένοι και να παράσχει καλύτερες συνθήκες. Βοηθώντας έτσι την πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού. (EE L/2011/246/ 1 - EUR-Lex).

Ανεξάρτητη διαβίωση: με την πάροδο του χρόνου η κατάσταση της υγείας μας επιδεινώνεται. Με την εξεύρεση διαφορετικών τρόπων και μεθόδων μπορούμε να αντιμετωπίσουμε αυτή την κατάσταση. Σημαντικό είναι να γίνονται αλλαγές για ανθρώπους που δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση επειδή δεν υπάρχουν οι αλλαγές αυτές. Η πρόληψη στον τομέα της υγείας και η κατάλληλη πολεοδομία σε κτήρια μεταφορές και υποδομές μπορούν να βοηθήσουν τους ηλικιωμένους και τα άτομα με ιδιαιτερότητες να αυτοεξυπηρετούνται μόνοι τους. (EE L/2011/246/ 1 - EUR-Lex).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^{ON} ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΑΤΟΜΑ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ομάδα των ηλικιωμένων διαφοροποιείται , σε ό, τι αφορά το εισόδημα , την εκπαίδευση ή ακόμα και τις διάφορες μορφές αναπηρίας που συνδέονται συχνά με την ηλικία των ηλικιωμένων και ως ομάδα διατρέχουν το μεγαλύτερο κίνδυνο να αποκλειστούν από τα οφέλη της κοινωνίας της πληροφορίας. Οι περισσότεροι από τους ηλικιωμένους δεν έχουν εμπλακεί άμεσα στη διαχρονική εξέλιξη του Διαδικτύου ή των Τεχνολογιών της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών , δεδομένου ότι δεν έχουν χρησιμοποιηθεί εκτενώς οι υπολογιστές ή το Διαδίκτυο, στην εκπαίδευσή τους, στην εργασία τους ή και στην προσωπική τους ζωή. Η έλλειψη εμπειρίας στις νέες τεχνολογίες αποτελεί τεράστιο εμπόδιο για την προώθηση της εκμάθησης σχετικά με τους υπολογιστές . Εκτός από αυτό οι περισσότεροι από τους ηλικιωμένους δεν έχουν το δικό τους υπολογιστή, είτε επειδή δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν οικονομικά ή γιατί δεν αντιλαμβάνονται τα οφέλη που μπορεί να έχει η χρήση της τεχνολογίας γενικότερα και του υπολογιστή ειδικότερα. (Osmanetal., 2005). Όπως υποστήριξαν οι Steyaertetal. (2006) το γήρας συχνά υποδηλώνει μια «εγκατάλειψη» από διαφορετικούς κοινωνικούς τομείς, όπως ο τομέας της τεχνολογίας και το ψηφιακό χάσμα του οποίου ένα τμήμα σχετίζεται με την ηλικία, με τους ηλικιωμένους πολίτες να αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό μεταξύ αυτών που δεν υιοθετούν τη ψηφιακή τεχνολογία.

Οι ηλικιωμένοι ενδέχεται να αντιμετωπίσουν ειδικά εμπόδια στην εκμάθηση των νέων τεχνολογιών του διαδικτύου και του υπολογιστή, λόγω της ηλικίας που σχετίζεται με αισθητικές, σωματικές και γνωστικές αλλαγές. Η γήρανση συνδέεται με μείωση της οπτικής οξύτητας , της διάκρισης των αντιθέσεων και της ακρίβειας ελέγχου της κίνηση των ματιών. Επιπλέον προβλήματα όρασης και διάκρισης του κείμενου στον υπολογιστή και των κουμπιών του πληκτρολογίου μπορεί να αποτελέσουν επιπλέον προβλήματα κατά την εκμάθηση των νέων τεχνολογιών από τους ηλικιωμένους (Murata, 2006). Ο Echt (2002) αναφέρει, ότι η δυσκολία του να διακρίνει ο ηλικιωμένος το κείμενο στην οθόνη ενός υπολογιστή καθιστά ακόμα πιο δύσκολη και περίπλοκη τη διαδικασία της χρήσης του από τον ίδιο.

Όπως δήλωσαν οι Dickinsonetal. (2005) οι ηλικιωμένοι είναι επίσης πιθανό να έχουν κάποια δυσλειτουργία στον έλεγχο της κίνησης και αυτή η κατάσταση να δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο τη χρήση του υπολογιστή, καταναλώνοντας έτσι πολλή χρόνο για παράδειγμα κατά τη χρήση του ποντικιού, γεγονός που καθιστά τη χρήση του υπολογιστή γενικότερα, απογοητευτική. Οι Williamsonetal. (1997), απέδειξαν ότι οι ηλικιωμένοι έχουν σημαντικά προβλήματα με τη χρήση του ποντικιού, εν μέρει λόγω της έλλειψης εμπειρίας, αλλά και λόγω των δυσκολιών στον έλεγχο της κίνησης.

Ένας άλλος περιορισμός που αφορά στη μείωση της γνωστικής λειτουργίας μπορεί να προστεθεί στις προηγούμενα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι στην εκμάθηση των νέων τεχνολογιών. Η ικανότητα να επεξεργάζονται γρήγορα πληροφορίες μειώνεται με την ηλικία, πράγμα που κάνει δυσκολότερη την δραστηριοποίηση των ηλικιωμένων με τις νέες πληροφορίες. Οι Steyaertetal. (2006) υπογράμμισε επίσης το γεγονός ότι λόγω μειωμένης όρασης, μειωμένης ικανότητας να μαθαίνουν και να συγκρατούν πληροφορίες σχετικά με νέα θέματα, μειωμένης επαφής με το περιβάλλον των νέων τεχνολογιών και λόγω οικονομικής δυσχέρειας, εμποδίζεται η υιοθέτηση των ΤΠΕ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EuropeanCommission 2007) αναγνώρισε επίσης την ύπαρξη πολλών εμποδίων και περιορισμών για τη χρήση των τεχνολογιών / ΤΠΕ από τους ηλικιωμένους ανθρώπους που μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

1. Η οικονομική προσιτότητα: δεδομένα που συγκεντρώθηκαν εντός των χωρών της ΕΕ έδειξαν ότι περίπου το 80% των διαφορών στα ποσοστά διείσδυσης της κινητής τηλεφωνίας μπορεί να αποδοθεί σε διαφορές στο μέσο όρο του προσωπικού εισοδήματος.
2. Διαθεσιμότητα: Λόγω των γεωγραφικών περιορισμών, η πρόσβαση στην τεχνολογία, ιδίως η πρόσβαση στο διαδίκτυο αποτελεί ένα σοβαρό πρόβλημα, έτσι, είναι απαραίτητη η εισαγωγή των ευρυζωνικών ή της επόμενη γενιάς δικτύων σε αγροτικές περιοχές.
3. Σχετικότητα και Επιπτώσεις: Υπάρχει μια γενικότερη άποψη ότι τα μαθήματα και η εκπαίδευση σε θέματα πληροφορικής που παρέχεται σήμερα δεν είναι κατάλληλα

για τους ηλικιωμένους και τους συνταξιούχους. Σύμφωνα με αυτό λοιπόν κρίνεται σκόπιμο να αναπτυχθούν κατάλληλα προγράμματα που να συμμορφώνονται με τις ανάγκες των ηλικιωμένων τόσο ως προς το περιεχόμενο όσο και ως προς τη διαδικασία παράδοσης.

4. Προσβασιμότητα: Παρά τις προσπάθειες που έχουν ήδη γίνει από την ευρωπαϊκή κοινότητα για να εφοδιάσει τους ηλικιωμένους της κοινωνίας μας, με τις δεξιότητες που απαιτούνται για τη χρήση των νέων τεχνολογιών, πολλές φορές δε μπορούν να κάνουν χρήση αυτών των τεχνολογιών. Σοβαρή όρασης, ακοής ή προβλήματα επιδεξιότητας ματαιώνουν τις προσπάθειες πολλών ηλικιωμένων ανθρώπων να συμπεριληφθούν στην κοινωνία της πληροφορίας.
5. Χρηστικότητα και Καινοτομία: Η προσέγγιση τόσο της γήρανσης όσο και της προσβασιμότητας στις νέες τεχνολογίες θα πρέπει να γίνεται με γνώμονα τη χρηστικότητα. Σημαντικός στόχος είναι να επιτευχθεί η ενσωμάτωση της ευκολίας πρόσβασης και της ευκολία χρήσης μέσω του κύκλου της καινοτομίας. Επίσης θα πρέπει να προωθηθεί η ανεξάρτητη διαβίωση και η ενεργός συμμετοχή στην οικονομία της γνώσης και στη κοινωνία της γνώσης. Η βιομηχανία θα πρέπει να ενθαρρύνεται και να υποστηρίζεται προκειμένου να επενδύουν σημαντικά κεφάλαια στην έρευνα και την ανάπτυξη στον τομέα των τεχνολογιών επιτρέποντας τη δημιουργία πολλών καινοτόμων τεχνολογιών, με την προώθηση της πλήρους συμμετοχής των ηλικιωμένων σε ένα σύγχρονο εργασιακό περιβάλλον.
6. ΤΠΕ και Υγιής Γήρανση: Είναι γεγονός ότι η υγεία, η κοινωνική ένταξη και η ευημερία είναι μερικές από τις κύριες ανησυχίες των ηλικιωμένων πολιτών. Η συχνότητα εμφάνισης των χρόνιων ασθενειών στους ηλικιωμένους αυξάνεται, καθώς ο πληθυσμός γερνάει. Η δυνατότητα χρήσης των τεχνολογιών / ΤΠΕ για την επικοινωνία των ηλικιωμένων με τις οικογένειές τους, γεφυρώνοντας έτσι τις αποστάσεις που τους χωρίζουν, η ανταλλαγή πληροφοριών και η λήψη βοήθειας από την υγειονομική περίθαλψη και την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, αποτελούν βασικά συστατικά για την αύξηση της ποιότητας της ζωής τους. Ταυτόχρονα οι τεχνολογίες/ΤΠΕ καθιστούν ικανή την υγειονομική περίθαλψη, για παράδειγμα, την εξ αποστάσεως περίθαλψη των ηλικιωμένων ατόμων από τα σπίτια τους.

3.2 ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

3.2.1. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ

Στο βαθμό που η συνταξιοδότηση σε πολλές περιπτώσεις συνδυάζεται με απομάκρυνση από τις μεγαλουπόλεις, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο αποτελεί μια εξαιρετικά σημαντική υπηρεσία για τους ηλικιωμένους. Η εύκολη αυτή υπηρεσία επιτρέπει στους ηλικιωμένους να επικοινωνούν με οικεία και αγαπημένα πρόσωπα που βρίσκονται εγκατεστημένα σε άλλες γεωγραφικές περιοχές. Η χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου αποτελεί την ‘εύκολη λύση’ για συχνή και εκτενή επικοινωνία ανάμεσα στα άτομα, η δε ασύγχρονη φύση του επιτρέπει την ολοκλήρωση της επικοινωνιακής διαδικασίας ανεξάρτητα από χρονικές ζώνες και προσωπικά ωράρια. Δεν αποτελεί, λοιπόν, έκπληξη ότι το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο αξιοποιείται σε πολύ μεγάλο βαθμό από όλους του χρήστες του διαδικτύου και ότι είναι η υπηρεσία που πρώτη και σε μεγαλύτερο βαθμό εισάγει τους νέους χρήστες - και ιδιαίτερα τους ηλικιωμένους- στον κόσμο της ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2012, με τίτλο ‘GrayingoftheInternet’ πάνω από το 70% των ηλικιωμένων Αμερικάνων χρηστών του διαδικτύου χαρακτηρίζει την υπηρεσία ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ‘πρώτης προτεραιότητας’ (topactivity), γεγονός που την κατατάσσει υψηλότερα στο σχετικό ερώτημα της έρευνας από όλες τις άλλες υπηρεσίες (SchwabCharles&Co., Inc. 1998).

Γράφει χαρακτηριστικά ο Negroponte στον Ψηφιακό Κόσμο, για τον Ψηφιακό Κόσμο: «...η ουσιαστική ικανοποίησή μου, που την θεωρώ ταυτόχρονα και μέτρο της επιτυχίας του βιβλίου αυτού, προήλθε από το γεγονός ότι η εβδομηνταεννιάχρονη μητέρα μου επικοινωνεί τώρα μαζί μου καθημερινά μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου». (Νεγροπόντης, Ν. 1995).

3.2.2 ΧΩΡΟΙ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΝ

Οι χώροι συζητήσεων, ή τα γνωστά chatroomsαποτελούν τις πιο ενδιαφέρουσες υπηρεσίες του διαδικτύου. Στα chatrooms (chat=κουβέντα) τα άτομα επικοινωνούν μεταξύ τους σε «πραγματικό» χρόνο, ή αλλιώς τα άτομα είναι συγχρονισμένα. Η επικοινωνία γίνεται μέσω του δακτυλογραφημένου λόγου. Ο κάθε συμμετέχων πληκτρολογεί αυτό που θέλει να απευθύνει στους άλλους και με το ENTER το κείμενο

του εμφανίζεται στις οθόνες αυτών που το αποστέλει. Η συζήτηση μπορεί να γίνει και σε ομαδικό επίπεδο.

Όταν κάποιος αποφασίζει να πάρει μέρος σε έναν τέτοιο χώρο συζήτησης, πρέπει να επιλέξει τον χώρο ανάλογα με τα ενδιαφέροντά του.. Αφού το άτομο επιλέξει σε τι είδους «χώρο συζήτησης» θέλει να συνεβρεθεί με άλλους για διάλογο, πρέπει να επιλέξει ένα όνομα. Το όνομά του (nickname) αναγράφεται στο δεξιό τμήμα της οθόνης και είναι ορατό από όλους τους άλλους χρήστες. Να σημειώσουμε ότι είναι υποχρεωτικό το στάδιο της επιλογής του ονόματος, αλλιώς δεν του επιτρέπεται η συμμετοχή (Stavrou D., 2011).

Παρά το πλήθος των πρωτότυπων χαρακτηριστικών που καθιστούν τους χώρους συζητήσεων εξαιρετικά ελκυστικούς για ομαδική επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο, δηλαδή μια υπηρεσία φανερά ταιριαστή με όσα εκ πρώτης όψεως θα πίστευε κανείς ότι επιθυμούν οι ηλικιωμένοι από το διαδίκτυο, η συμμετοχή μεγάλων σε ηλικία ατόμων σε αυτούς είναι σχετικά περιορισμένη, όπως τουλάχιστον είναι η εντύπωση που αποκομίζει ο παρατηρητής από τους τίτλους των καναλιών και τις συζητήσεις σε όσα κανάλια για ηλικιωμένους υπάρχουν.

Το δίκτυο εξυπηρετητών για ομαδικές αναμεταδιδόμενες συζητήσεις, το οποίο αποτελείται με τη σειρά του από αρκετά μικρότερα δίκτυα στα οποία, τελικά, συμμετέχουν οι χρήστες, αποτελεί μια αρκετά ξεχωριστή υπηρεσία στο διαδίκτυο (Γιαννακουλόπουλος, Α. 1999). Η ξεχωριστή αυτή υπηρεσία αποτελεί το δίκτυο IRC, το οποίο δεν έχει πλέον ισχύ. «Τα αρχικά IRC προέρχονται αντίστοιχα από τις λέξεις InternetRelayChat που θα μπορούσαν περιφραστικά να αποδοθούν στα ελληνικά ως '(σύστημα) αναμετάδοσης συνομιλιών στο διαδίκτυο'. Υπάρχουν αρκετά διαφορετικά δίκτυα από συνδεδεμένους IRC-servers (εξυπηρετητές) και το σύνολο αυτών των δικτύων αποτελεί το IRC στην ολότητά του. Ο όρος IRC-server αναφέρεται στον συνδυασμό μηχανήματος/ προγράμματος που εξυπηρετεί την αναμετάδοση των μηνυμάτων κάθε μεμονωμένου χρήστη προς όλους τους υπόλοιπους. Οι servers μεταφέρουν πληροφορίες από και προς τους άλλους servers στο ίδιο δίκτυο. Ένα σύνολο από συνδεδεμένους servers αποτελεί ένα δίκτυο IRC.» (Γιαννακουλόπουλος, Α. 1999).

Απόρροια αυτής της ξεχωριστής δομής, καθώς και της αρχιτεκτονικής ‘πελάτης – εξυπηρετητής’ (client – server) που είναι η κοινή πλατφόρμα επικοινωνίας μεταξύ υπολογιστών στο Internet, αποτελεί το γεγονός ότι για την πρόσβαση στο δίκτυο συζητήσεων απαιτείται ειδικό πρόγραμμα-πελάτης, καθώς και κάποιος μικρός βαθμός εξοικείωσης με τις τεχνικές επικοινωνίας υπολογιστών για τις αντίστοιχες ρυθμίσεις. Το γεγονός ότι τέτοια προγράμματα διατίθενται δωρεάν στο διαδίκτυο και ότι, τελικά, οι γνώσεις που απαιτούνται είναι πολύ λίγες και απλές, δεν αναιρεί τη διαπίστωση ότι όλα τα παραπάνω αυξάνουν την πολυπλοκότητα της δικτυακής επικοινωνίας για τον αρχάριο χρήστη. Αυτή είναι η τεχνολογική παράμετρος που ενδεχομένως ερμηνεύει σε κάποιο βαθμό τη μειωμένη συμμετοχή των ηλικιωμένων σε χώρους συζητήσεων. Και αυτή η ερμηνεία συνάδει με το γεγονός ότι όπου υπάρχουν χώροι συζητήσεων μέσα στον Ιστό, κάποια στιγμή, αργά ή γρήγορα, εμφανίζονται κανάλια ειδικά για ηλικιωμένους, συνηγορώντας στην άποψη ότι ο βαθμός πολυπλοκότητας είναι από τους σημαντικότερους παράγοντες που υπαγορεύουν τις αντιδράσεις των χρηστών απέναντι σε κάθε συγκεκριμένη υπηρεσία. Με τη χρήση νεώτερων τεχνικών μεταφερόμενου προγραμματισμού (portability), όπως είναι η γλώσσα Java και οι εφαρμογές Javascripts, οι κατασκευαστές ιστοσελίδων έχουν τη δυνατότητα να ενσωματώνουν χώρους συζητήσεων σε δικτυακούς τόπους στον Παγκόσμιο Ιστό, ή να παρέχουν πρόσβαση μέσω του Ιστού στο δίκτυο των εξυπηρετητών συζητήσεων. Έτσι οι περισσότερες μεγάλες πύλες (portals) στον Ιστό προσφέρουν εδώ και αρκετό καιρό τη δυνατότητα ομαδικών συζητήσεων πραγματικού χρόνου με μόνη τη χρήση του φυλλομετρητή, μειώνοντας έτσι αισθητά το βαθμό πολυπλοκότητας της συγκεκριμένης υπηρεσίας. (Γιαννακουλόπουλος, Α. 1999).

Το αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης είναι η μεγαλύτερη διάδοση των χώρων συζητήσεων, καθώς και η μαζική είσοδος σε αυτούς ατόμων από πληθυσμιακές ομάδες με μικρό βαθμό εξοικείωσης με το διαδίκτυο, όπως οι ηλικιωμένοι.

Μέχρι πριν πολύ λίγα χρόνια οι χώροι συζητήσεων ήταν το προνομιακό πεδίο δράσης των πεπειραμένων και των εφήβων χρηστών που απολάμβαναν τη διαδραστική φύση του μέσου στην επικοινωνιακή πράξη μακριά από τα αδιάκριτα βλέμματα των αμύητων. Αυτή η κατάσταση μπορεί να μην αλλάζει δραστικά, αλλά σίγουρα διευρύνεται καθώς

στο διαδίκτυο υπάρχει αρκετός χώρος για όλους. Δίπλα στα κανάλια των νέων σε ηλικία και των έμπειρων συνομιλητών, στους χώρους συζητήσεων εμφανίζονται ολοένα και συχνότερα κανάλια όπου ηλικιωμένοι συζητούν μέσω υπολογιστών για όποιο θέμα τους ενδιαφέρει. Αν οι κοινές υποθέσεις που διατυπώνονται στις μελέτες για τις προσδοκίες των ηλικιωμένων από την είσοδό τους στον κυβερνοχώρο είναι σωστές, ιδίως στην έκταση που αφορούν τις επικοινωνιακές ανάγκες των ατόμων μεγάλης ηλικίας, τότε πρέπει να αναμένουμε ραγδαία αύξηση στο αριθμό των ηλικιωμένων που κάνει χρήση αυτής της υπηρεσίας(Γιαννακουλόπουλος, Α. 1999).

Τα επόμενα βήματα είναι η μαζική συνύπαρξη στους χώρους συζητήσεων ατόμων όλων των ηλικιών, η συμμετοχή νέων και ηλικιωμένων σε προγράμματα τηλεδιασκέψεων και τηλεεκπαίδευσης, η τεχνολογική υπέρβαση του χάσματος γενεών με βάση την επικοινωνιακή πράξη.

3.2.3 ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

Όπως και οι προηγούμενες υπηρεσίες που εξετάστηκαν σε αυτό το κεφάλαιο, έτσι και οι πίνακες ανακοινώσεων υφίστανται με διπλή μορφή: αφ' ενός σαν ανεξάρτητη υπηρεσία και αφ' ετέρου σαν κομμάτι του Παγκόσμιου Ιστού. Στην πρώτη περίπτωση, όπου συνήθως γίνεται λόγος για 'ομάδες συζητήσεων/πληροφόρησης' (newsgroups), ειδικοί εξυπηρετητές (newsservers) αναλαμβάνουν τη διαχείριση και διανομή των μηνυμάτων στα προγράμματα-πελάτες, που συνήθως είναι κομμάτι των προγραμμάτων ηλεκτρονικής αλληλογραφίας. Αυτή είναι η πιο παλιά και καθιερωμένη μορφή που συναντώνται οι πίνακες ανακοινώσεων στο διαδίκτυο. Κυριολεκτικά δεκάδες χιλιάδες ομάδες συζητήσεων υφίστανται στο διαδίκτυο ανά πάσα στιγμή, άλλες με αθρόα συμμετοχή και μεγάλη διάρκεια, και άλλες θνησιγενείς που ενδιαφέρουν ελάχιστους. Στην δεύτερη περίπτωση, όπου οι πίνακες αποτελούν κομμάτι του Ιστού, ισχύουν σε γενικές γραμμές οι παρατηρήσεις που έγιναν για το ίδιο ζήτημα σε σχέση με τους χώρους συζητήσεων, αφού άλλωστε η βασική διαφορά των δυο υπηρεσιών εντοπίζεται στη χρονική παράμετρο (σύγχρονη έναντι ασύγχρονης επικοινωνίας) (Μάγκος Ε., 2007).

Η πρόσβαση και συμμετοχή στους πίνακες ανακοινώσεων μέσω του Ιστού είναι ευκολότερη, απλούστερη και δεν απαιτεί ειδικές ρυθμίσεις, γεγονός που ενθαρρύνει τους χρήστες να συμμετέχουν και αυξάνει την αναγνωσιμότητα των μηνυμάτων. Σε συνδυασμό δε με το γεγονός ότι η ασύγχρονη φύση της υπηρεσίας επιτρέπει στον χρήστη να ελέγχει καλύτερα την παρουσία του σε αυτή και την εικόνα που δίνει στους άλλους συμμετέχοντες, οι πίνακες ανακοινώσεων προτιμούνται από τους νέους χρήστες σαν μορφή ομαδικής ανταλλαγής απόψεων, αλλά και από όσους επιθυμούν να συζητήσουν πιο σοβαρά θέματα, όπου η βαρύτητα του αντικειμένου αντιστρατεύεται την παρόρμηση της στιγμής που κυριαρχεί στην επικοινωνία πραγματικού χρόνου. Οι πίνακες ανακοινώσεων στο Διαδίκτυο καθιστούν ευκολότερη την αναζήτηση πληροφοριών για το λόγο αυτό έχουν μεγάλη απήχηση στους ηλικιωμένους χρήστες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2004).

Οι τίτλοι των θεμάτων, η συμμετοχική παρατήρηση σε ομάδες συζητήσεων και η περιήγηση σε ιστοσελίδες που φιλοξενούν πίνακες ανακοινώσεων επιτρέπουν να διατυπωθεί το συμπέρασμα ότι οι ηλικιωμένοι χρήστες αξιοποιούν σε μεγάλο βαθμό τις δυνατότητες που τους παρέχονται από τους πίνακες ανακοινώσεων. Ιδιαίτερα διαφωτιστικό πάνω σε αυτό είναι το γεγονός ότι ένας από τους μεγαλύτερους δικτυακούς τόπους (sites) για ηλικιωμένους, το Seniors-site, είναι στην ουσία ένας μεγάλος κατάλογος από πίνακες ανακοινώσεων όπου ηλικιωμένοι κατά κύριο λόγο χρήστες γράφουν τις απόψεις τους για τα θέματα που, κατά την άποψη των κατασκευαστών του τόπου, απασχολούν τους ηλικιωμένους (π.χ. βιβλία για ηλικιωμένους, γενεαλογία, φάρμακα, θέματα ασφάλισης κ.λπ).

3.2.4 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

Το ηλεκτρονικό εμπόριο είναι ένα ευρύ θέμα που αγγίζει αρκετές πλευρές του συνολικού φαινομένου που έχει ονομαστεί 'κοινωνία της πληροφορίας', με κυρίαρχη επιρροή στους τομείς της συμβολικής οικονομίας, των συναλλαγών και των εργασιακών συνθηκών (Ζέρβα, Μ. Β. 2000). Το ηλεκτρονικό εμπόριο δεν αποτελεί αγαθό ή υπηρεσία του διαδικτύου αλλά τρόπο άσκησης συγκεκριμένης δραστηριότητας αξιοποιώντας τις υφιστάμενες υπηρεσίες ως εργαλεία.

Το ηλεκτρονικό εμπόριο εξετάζεται σε σχέση με τους ηλικιωμένους χρήστες του διαδικτύου για έναν κυρίως λόγο: οι ηλικιωμένοι αποτελούν έναν πρωταρχικό κοινό-στόχο για τους φορείς του ηλεκτρονικού εμπορίου. Πρώτον, γιατί συχνά η φυσική αδυναμία οδηγεί σε αγορές από απόσταση και παράδοση στον τόπο διαμονής και, δεύτερον, γιατί οι ηλικιωμένοι, έχοντας ελεύθερο χρόνο και σταθερό εισόδημα (ανεξάρτητα από μέγεθος) αποτελούν ομάδα με συγκεκριμένες, παγιωμένες σχεδόν, καταναλωτικές συνήθειες, γεγονός που προσφέρεται για πιλοτικές εφαρμογές προγραμμάτων που αποσκοπούν στην προώθηση των πωλήσεων και την αλλαγή της καταναλωτικής συμπεριφοράς.(Ζέρβα, Μ. Β. 2000).

Μια σειρά τεχνολογιών ελέγχου της κυκλοφορίας στο διαδίκτυο επιτρέπει στις μέρες μας τη συγκέντρωση πλήθους στοιχείων σχετικά με τις συνήθειες των ηλεκτρονικών καταναλωτών και με τις κατάλληλες τεχνικές στατιστικής ανάλυσης τη δημιουργία δημογραφικού – καταναλωτικού προφίλ για τον κάθε χρήστη (Το Marketing του e-Shop, 2000). Η πορεία από κόμβο σε κόμβο, οι προηγούμενες αγορές και, βέβαια, τα στοιχεία που δηλώνει ο ίδιος ο χρήστης κατά τη διαδικασία ηλεκτρονικών αγορών, συνδυάζονται έτσι ώστε να δημιουργηθούν βάσεις δεδομένων για άτομα με κοινά χαρακτηριστικά. Στη συνέχεια οι ατομικές καταχωρήσεις κατηγοριοποιούνται ανάλογα με τα δημογραφικά ή όποια άλλα χαρακτηριστικά επιθυμεί ο διαχειριστής της βάσης δεδομένων.(Ζέρβα, Μ. Β. 2000).

Ο πρωταρχικός στόχος των φορέων ηλεκτρονικού εμπορίου στους ηλικιωμένους χρήστες γίνεται φανερός από το πλήθος των εμπορικών προτάσεων που διατυπώνονται προς αυτούς μέσα από τους δικτυακούς τόπους με δύο τρόπους: αφ' ενός στους δικτυακούς τόπους που απευθύνονται σε ηλικιωμένους υπάρχουν αναφορές, προτάσεις και σύνδεσμοι για τόπους ηλεκτρονικού εμπορίου και αφ' ετέρου στους ίδιους τους τόπους ηλεκτρονικού εμπορίου, σε κάποιες περιπτώσεις, υπάρχουν ειδικές 'προσφορές' ή σελίδες για ηλικιωμένα άτομα.(Ζέρβα, Μ. Β. 2000).

Αξιοσημείωτο είναι να αναφερθούν τα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε από τον Σύνδεσμο Γερμανικού Ηλεκτρονικού Εμπορίου, το 2007, σχετικά με τη χρήση του ηλεκτρονικού εμπορίου στη Γερμανία. Οι γυναίκες και η τρίτη ηλικία αναδείχθηκαν οι πιο σημαντικοί online – καταναλωτές. Ειδικότερα η ομάδα της τρίτης ηλικίας (ηλικίες

άνω των 60 χρονών) κατακτά το ηλεκτρονικό εμπόριο, με το μερίδιο του ηλεκτρονικού εμπορίου να φθάνει το 15% σε σχέση με 12% που ήταν το 2006 (Παπαναγιώτου Β., 2007).

3.2.5 ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

Οι σελίδες για ηλικιωμένους στον Παγκόσμιο Ιστό είναι η πλέον διαδεδομένη υπηρεσία στο διαδίκτυο σχετικά με αυτή την ομάδα χρηστών. Το πλήθος αυτών των ιστοσελίδων είναι αρκετά μεγάλο και συνεχώς αυξάνεται. Όπως συμβαίνει και με πολλές άλλες κατηγορίες περιεχομένου στον Ιστό, παρά τον μεγάλο αριθμό διαφορετικών ιστοσελίδων, το είδος των υπηρεσιών και, συχνά, του περιεχομένου που προσφέρεται σε κάθε μία από αυτές δεν διαφέρει ουσιωδώς από τα προσφερόμενα στις άλλες. Πληροφορίες, ειδήσεις, κατάλογοι συνδέσμων για άλλους δικτυακούς τόπους και υπηρεσίες (μέσα από τον Ιστό) σαν αυτές που αναφέρθηκαν στις προηγούμενες ενότητες αυτού του κεφαλαίου αποτελούν στη μεγάλη πλειοψηφία των περιπτώσεων το περιεχόμενο αυτών των τόπων. (Ζέρβα, Μ. Β. 2000)

Δύο μεγάλες κατηγορίες μπορούμε να διακρίνουμε όσον αφορά τους φορείς δημιουργίας και συντήρησης δικτυακών τόπων για ηλικιωμένους και, συνακόλουθα, την προσέγγιση των φορέων κάθε κατηγορίας στον τρόπο επιλογής, οργάνωσης και διανομής του περιεχομένου. (Ζέρβα, Μ. Β. 2000)

Στην πρώτη μεγάλη κατηγορία περιλαμβάνονται οι εμπορικά προσανατολισμένοι φορείς, οι οποίοι παρέχουν το περιεχόμενο που πιστεύουν ότι ενδιαφέρει τους ηλικιωμένους με σκοπό την αποκόμιση εμπορικού κέρδους με κάποιον από τους γνωστούς τρόπους με τους οποίους η πλειονότητα των κατασκευαστών τόπων στον Ιστό ελπίζει να αποκτήσει έσοδα από αυτή τη δραστηριότητα: αυξάνοντας την επισκεψιμότητα και πουλώντας χώρο για διαφημίσεις, ή παρέχοντας υπηρεσίες κατασκευής περιεχομένου σε πελάτες, περίπτωση κατά την οποία τέτοιου είδους ‘κοινωφελή’ sites λειτουργούν ως portfolio δημιουργικών ικανοτήτων. (Ζέρβα, Μ. Β. 2000)

Η δεύτερη κύρια κατηγορία φορέων δικτυακών τόπων για ηλικιωμένους είναι οι κυβερνητικοί και οι μη-κερδοσκοπικοί οργανισμοί που ασχολούνται, εντός και εκτός δικτύου, με θέματα σχετικά με τα ηλικιωμένα άτομα. Οι ιστοσελίδες αυτών των φορέων,

αν και λιγότερο διασκεδαστικές στις περισσότερες περιπτώσεις, είναι αξιόπιστες, ενημερώνονται πιο συχνά και παρέχουν πλούσιο πληροφοριακό περιεχόμενο που δύσκολα θα έβρισκε κανείς σε εμπορικά προσανατολισμένους τόπους.(Ζέρβα, Μ. Β. 2000)

Εκτός από τις δύο αυτές μεγάλες κατηγορίες, ιστοσελίδες για ηλικιωμένους μπορεί να συναντήσει κανείς μέσα στους δικτυακούς τόπους άλλων φορέων που δεν είναι αποκλειστικά προσανατολισμένοι προς αυτή την κατηγορία χρηστών, αλλά η θεματολογία τους παρουσιάζει πτυχές που ενδέχεται να ενδιαφέρουν τους ηλικιωμένους, όπως για παράδειγμα οι διάφοροι τύποι ιατρικού περιεχομένου, οι τύποι προβολής κοινωνικών υπηρεσιών, διάφορες προσωπικές σελίδες χρηστών του διαδικτύου κ.ά.(Ζέρβα, Μ. Β. 2000)

Όσον αφορά το περιεχόμενο, αποτελείται στον κύριο όγκο του από πληροφορίες για θέματα που ενδέχεται να ενδιαφέρουν τους ηλικιωμένους και από συνδέσμους για άλλους δικτυακούς τόπους με εξειδικευμένο κατά περίπτωση περιεχόμενο. Η ακριβής θεματολογία και η έκταση των πληροφοριών ανά θεματική κατηγορία καθορίζεται από το είδος του φορέα που διαχειρίζεται τον δικτυακό τόπο και τους στόχους που εξυπηρετεί. Έτσι, σε εμπορικά προσανατολισμένα sites είναι πολύ πιθανό να διατίθεται αρκετός χώρος για ταξιδιωτικές πληροφορίες και οργανωμένα ταξίδια σε θέρετρα για ηλικιωμένους, ενώ σε ένα site προσανατολισμένο στην παροχή υπηρεσιών κοινωνικής υποστήριξης θέματα σχετικά με την ασφάλιση και τα δικαιώματα των συνταξιούχων πιθανότατα θα αποτελούν τον κύριο όγκο του πληροφοριακού περιεχομένου.(Ζέρβα, Μ. Β. 2000)

Ο πιο ενημερωμένος και ολοκληρωμένος οδηγός για την Τρίτη Ηλικία στην Ελλάδα είναι το SeniorCare, και έχει σχεδιαστεί για να βοηθήσει ενήλικες μεγαλύτερης ηλικίας, αλλά και τα παιδιά όλων εκείνων που χρειάζονται βοήθεια σχετικά με τα προβλήματα και τις λύσεις που απαιτεί η τρίτη ηλικία. Στην ιστοσελίδα αυτή μπορούν τα άτομα αυτά να βρουν γενικές πληροφορίες συνταξιοδότησης, ασφάλισης και των ευρύτερων ασφαλιστικών φορέων, αναζήτησης εφημερευόντων νοσοκομείων, φαρμακείων και φαρμάκων, καθώς και σχετικά επίκαιρα άρθρα υγείας, που ενημερώνουν για όλα εκείνα που θα πρέπει να γνωρίζουν για την σωστή φροντίδα τους, προτάσεις που αφορούν τη

διασκέδαση τους, προγράμματα τουρισμού και αναψυχής, καθώς και ψυχαγωγικές και επιμορφωτικές εκδηλώσεις. Επίσης περιλαμβάνονται όλα εκείνα που πραγματικά χρειάζεστε η σύγχρονη φροντίδα, όπως "Υπηρεσίες Υγείας" (ιατρούς, ιδιωτικά ιατρεία, κλινικές, ιδιωτικά και δημόσια νοσοκομεία, αποκλειστικές νοσοκόμες, κέντρα ευεξίας και ψυχικής υγιεινής κ.α.). όπως και πολλές άλλες εταιρίες με υπηρεσίες και προϊόντα για την Τρίτη Ηλικία.(Ζέρβα, Μ. Β. 2000)

3.2.6. ΔΙΚΤΥΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

«2.900.00 άνθρωποι άνω των 60 ετών στην Αγγλία περνούν μία εβδομάδα χωρίς να μιλήσουν πάνω από μία φορά σε φίλο ή συγγενή. Για 850.000 άτομα το διάστημα αυτό φτάνει το μήνα»

Λιλίκα Τρικαλινού

Μέσω του προγράμματος SEELERNETZ δίνεται η ευκαιρία στους ηλικιωμένους να γνωρίσουν ένα καινούργιο τρόπο κοινωνικής δικτύωσης και να μπορέσουν με ένα διαφορετικό τρόπο να καλύψουν τις ανάγκες τους, επιλύοντας έτσι μόνοι τα προβλήματά τους. Μέσα από αυτή τη διαδικασία ελαχιστοποιούν της περιπτώσεις απομόνωσης και κοινωνικού αποκλεισμού και γεφυρώνεται το χάσμα μεταξύ των γενεών. (Τρικαλινού Λ., 2010).

Σύμφωνα με έρευνα για το 2010 του αμερικανικού ερευνητικού κέντρου Pew έδειξε ότι ολοένα περισσότεροι ηλικιωμένοι χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο και συγκεκριμένα τις ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook. Ένα στα πέντε άτομα άνω των 74 χρόνων έχουν παρακολουθήσει κάποιο βίντεο στο Internet, ενώ το 16% εξ αυτών χρησιμοποιεί τις ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης- ποσοστό τετραπλάσιο σε σχέση με το 2008. (Ψυχάρη Ε., 2010)

3.2.7. ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΛΕΔΙΑΣΚΕΨΗΣ

«Η τηλεδιάσκεψη αποτελεί επικοινωνία δύο ή και περισσότερων ατόμων από απόσταση με τη χρήση προηγμένης τεχνολογίας και όχι απλώς με τη χρήση τηλεφώνου. Με την

τηλεδιάσκεψη δίνεται η εντύπωση στους συμμετέχοντες ότι όλοι βρίσκονται στον ίδιο χώρο ανεξάρτητα από την πραγματική απόσταση που τους χωρίζει.»

Η παροχή της υπηρεσίας «τηλεδιάσκεψης», παίζει σημαντικό ρόλο στη γεφύρωση αποστάσεων και στη στήριξη του ρόλου των ηλικιωμένων. Ο ρόλος των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας, η χρήση του Διαδικτύου και του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου καθώς και η χρήση του Skype ή παρόμοιων μέσων που εξασφαλίζουν οπτική επικοινωνία μπορεί να δώσει στους ηλικιωμένους τη δυνατότητα να διατηρούν την επαφή με ζητήματα πέραν του σπιτιού τους και να έχουν τακτική επικοινωνία με μέλη της οικογένειας που δεν ζουν σε κοντινή απόσταση.. Η χρήση χώρων τηλεδιάσκεψης, μπορεί να βοηθήσει ηλικιωμένους που είναι καθηλωμένοι στο σπίτι τους να επικοινωνήσουν με άλλους που έχουν παρόμοια ενδιαφέροντα, γεγονός που βοηθά στην άμβλυνση της απομόνωσης

3.3. ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ: ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝ

Υπάρχει μια γενικότερη άποψη ότι οι νέες τεχνολογίες και οι ΤΠΕ μπορούν να βοηθήσουν τους ηλικιωμένους να βελτιώσουν την ποιότητά ζωής τους, να παραμένουν υγιείς, να ζουν ανεξάρτητοι για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και αν αυτό είναι εφικτό να παραμένουν ενεργοί στην εργασία αλλά και στην κοινωνία γενικότερα. Σήμερα οι ΤΠΕ προσφέρουν πολλές λύσεις για την ανεξάρτητη διαβίωση των ηλικιωμένων μέσω της διαχείρισης του προτιμώμενου περιβάλλοντός τους, διατηρώντας την ανεξαρτησία και την αυτονομία τους, προκειμένου να ενισχύσουν την κινητικότητα και την ποιότητα της ζωής τους, βελτιώνοντας την πρόσβασή τους σε φιλικές προς αυτούς τεχνολογίες και μέσω εξατομικευμένων και ολοκληρωμένων κοινωνικών και υγειονομικών υπηρεσιών. Η γήρανση και ιδιαίτερα η ενεργός γήρανση για τους ηλικιωμένους συνεπάγεται να ζουν ενεργά και είναι σε θέση να συμμετέχουν στην κοινωνική ζωή και την εργασία. Οι Bosmaetal (2000), υποστήριξαν ότι η παλαιότερη αρνητική άποψη που επικρατούσε για τη σχέση των ηλικιωμένων με τις νέες τεχνολογίες/ΤΠΕ σταδιακά άρχισε να αντικαθίσταται από μια θετική άποψη, γεγονός το οποίο οφείλεται στις όλο και περισσότερες τεχνολογίες, σχεδιασμένες ως μέσο για την «ενδυνάμωση» των ηλικιωμένων πολιτών. Για παράδειγμα θετικές επιπτώσεις μπορεί να είναι η εξ

αποστάσεως υγειονομική περίθαλψη που μπορεί προωθεί την ανεξάρτητη διαβίωση και οι διαδικτυακές επαφές που μπορούν να αντισταθμίσουν την έλλειψη των επαφών ή συγγενών στην πραγματική ζωή.

Η Επιτροπή της ΕΕ (2007) υπογράμμισε επίσης την ανάγκη ανάπτυξης κοινών οραμάτων, στρατηγικών και συμπράξεων με τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων: ηλικιωμένα άτομα και οι εκπρόσωποί τους, υπουργεία και δημόσιες αρχές σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, βιομηχανίες και χορηγοί, δημόσιες και ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες για την υγεία, ερευνητές και πανεπιστήμια, τηλεπικοινωνίες και κατασκευαστικές εταιρείες και οργανισμοί τυποποίησης .

Η πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες κρίνεται πολύ σημαντική για τους ηλικιωμένους. Όπως υποστήριξαν οι Husing και Selhofer (2002), τη στιγμή που διαπιστώθηκε η πρόσβαση, η επόμενη ερώτηση πρέπει να ήταν: «Για ποιο σκοπό;». Κοινωνικές οργανώσεις και ινστιτούτα πολιτικής προειδοποιούν ότι η απλή πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες δεν είναι απαραίτητα αποτελεσματική. Πολύ σημαντική είναι η σχετικότητα, η προσβασιμότητα, η χρηστικότητα, η προσιτότητα και η διαθεσιμότητα των πόρων και η κατάλληλη εκπαίδευση και η συνεχής υποστήριξη για την εκμάθηση των ΤΠΕ από τους ηλικιωμένους. Η μείωση της γνωστικής λειτουργίας στους ηλικιωμένους, είναι ένας παράγοντας που λειτουργεί αρνητικά στους ηλικιωμένους εκπαιδευόμενους, στους εκπαιδευτές και φυσικά στους εκπαιδευτικούς φορείς και σε αυτούς που δημιουργούν τα προγράμματα κατάρτισης. Η χρήση υποστηρικτικής τεχνολογίας είναι απαραίτητη και πρέπει να αποτελεί μέρος της διδασκαλίας του εκπαιδευτή των νέων τεχνολογιών στους ηλικιωμένους. Επίσης οι εκπαιδευτές χρειάζονται περισσότερο χρόνο για τη διδασκαλία των νέων τεχνολογιών/ΤΠΕ στους ηλικιωμένους, επειδή λόγω μειωμένων γνωστικών λειτουργιών, οι ηλικιωμένοι χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να μάθουν νέες δεξιότητες απ' ό,τι οι νεότεροι, πράγμα που σημαίνει ότι χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να επεξεργαστούν τις πληροφορίες και να τις συνδέσουν με αυτό που τους είναι ήδη γνωστές (Hazzlewood, 2005). Ωστόσο, όπως υποστήριξαν οι Naumanen και Tukiaainen (2009), εάν δοθούν κίνητρα στους ηλικιωμένους, υποστηριζόμενα επαρκώς και από τις ανάλογες δραστηριότητες, τότε η μάθηση μπορεί να λάβει χώρα ούτως ή άλλως και δεν είναι απαραίτητο αυτή να καλύψει το σύνολο των εφαρμογών των ΤΠΕ, αλλά αυτό που

χρειάζεται είναι η μάθηση να έχει να κάνει με τα πιο πρακτικά και χρήσιμα πράγματα, να έχει γνωστική αξία ή απλώς να τους διασκεδάσει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^{ΟΝ} ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΑΤΟΜΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

4.1. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με τους νόμους και τα ψηφίσματα δείχνουν πως εξελίσσετε το θεσμικό πλαίσιο ηλεκτρονικής ένταξης και προσβασιμότητας των ατόμων τρίτης ηλικίας. Με τις σχετικές οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 2002/21/EC και 2002/22/EC κάνουν λόγο στο θεσμικό πλαίσιο για τις Τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών και στην καθολική οδηγία για τα δικαιώματα των χρηστών. Εξίσου σημαντικό είναι και το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου 2001/C 292/02 (1/2) που έχει ως σκοπό να χρησιμοποιήσει τις δυνατότητες της Κοινωνίας της Πληροφορίας για τα άτομα με αναπηρία και τους ηλικιωμένους.

Η Διακήρυξη της Ρίγα, την οποία υπέγραψαν ηγέτες 25 κρατών μελών, έχει ως στόχο να συμμετέχουν όλοι οι Ευρωπαίοι στην Κοινωνία της Πληροφορίας, με σκοπό τη μείωση του χάσματος στη χρήση του διαδικτύου για ομάδες όπως είναι τα ΑμεΑ, τα άτομα τρίτης ηλικίας και οι άνεργοι, δείχνοντας έτσι την αναγκαιότητα της ένταξής τους στην κοινωνία της πληροφορίας. Οι βασικές προτεραιότητες που έθεσε είναι: η εκπλήρωση των αναγκών των ηλικιωμένων και των ΑμεΑ, η προώθηση της κοινωνικής συνοχής και της προσβασιμότητας καθώς και η συμμετοχή στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση (Μπουτακίδης κ.α. 2012).

Ταυτόχρονα με τη διακήρυξη στη Ρίγα, τον Απρίλιο του 2006 αναγνωρίστηκε επίσημα, από το Συμβούλιο Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και το Σχέδιο Δράσης για τα ΑμεΑ (DisabilityActionPlan) 2006-2015. Βασική προϋπόθεση του ήταν η ανάδειξη της αναγκαιότητας, η εκάστοτε κοινωνία να μειώνει τα προβλήματα αναπηρίας διάμεσου των μέσω των παρεχόμενων συνθηκών διαβίωσης, επαρκούς υγειονομικής περίθαλψης και δημιουργίας κατάλληλων δομών.

Επιπρόσθετα, η Ευρωπαϊκή Στρατηγική i2010 στηρίζει την Ευρωπαϊκή Κοινωνία της Πληροφορίας με στόχο το μη κοινωνικό αποκλεισμό ομάδων, αναγνωρίζοντας τρεις κύριοι άξονες εφαρμογής στο σύνολο του πληθυσμού και που αφορούν την ηλεκτρονική προσβασιμότητα, την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και σε ηλεκτρονικές υπηρεσίες. Στο πλαίσιο λοιπόν των τριών αυτών βασικών αξόνων και προτεραιοτήτων που έθεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συμπεριλαμβάνονται: η αξιοποίηση των δυνατοτήτων της κοινωνίας της πληροφορίας για τις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες, η εξομάλυνση των εμποδίων προς την κοινωνία της πληροφορίας και η δημιουργία ευκαιριών για συνεργασίες σε εθνικό και τοπικό επίπεδο για την ηλεκτρονική συμμετοχή (Μπουτακίδης κ.α. 2012).

Στη στρατηγική i2010 η συμμετοχή όλων των Ευρωπαίων πολιτών στην Ευρωπαϊκή Κοινωνία της Πληροφορίας (inclusiveEuropeanInformationSociety) είναι ένας από τους τρεις στόχους δράσης. Στο πλαίσιο αυτό συμπεριλαμβάνεται και το πρόγραμμα e-Inclusion που έχει ως στόχο την υλοποίηση και τη χάραξη πολιτικής στην ΕΕ ώστε να αποφευχθεί ο αποκλεισμός και να προωθηθεί η ανάπτυξης της προσβασης όλων των ευπαθών ομάδων στα «τεχνολογικά αγαθά» και στις διαδικτυακές υπηρεσίες. (Παρατηρητήριο ΚτΠ 2007α). Το πρόγραμμα e-Inclusion έχει ως στόχο (e-Inclusion 2007):

1. Την ηλεκτρονική προσβασιμότητα, που επιτυγχάνεται με την δημιουργία ενεργειών που ενισχύουν το πρόγραμμα, με ειδικούς νόμους και με κανονισμούςόπως η σύνταξη ειδικών προτύπων (standards), η έκδοση εκπαιδευτικού υλικού καθώς και οδηγιών ενίσχυσης των e-δεξιοτήτων, η δημιουργία βοηθητικής τεχνολογίας, η πληροφόρηση του κοινού, η ενδυνάμωση της αγοράς κ.ο.κ.
2. Την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, δίνοντας έμφαση στην θετικές επιπτώσεις όπου δίνεται μεγάλη βαρύτητα στις θετικές επιδράσεις, τις δυνατότητας και τη σημαντικότητα του ρόλου που διαδραματίζονται οι νέες τεχνολογίες ως προς την επαγγελματική ένταξη των ευπαθών ομάδων.
3. Η πρόσβαση σε διαδικτυακές υπηρεσίες με στόχο:

- Να δίνεται η δυνατότητα στις ευπαθείς ομάδες για εύκολη πρόσβαση στις online υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, η οποία μπορεί να αντιμετωπίζει προβλήματα λόγω φυσικών περιορισμών και κινητικών ή άλλων προβλημάτων.
- Να γίνεται καλή χρήση των δυνατοτήτων που προσφέρονται από τις online υπηρεσίες, με βασικό μέλημάτουςνα αποφεύγονται τα προβλήματα που οδηγούν σε κοινωνικό αποκλεισμό.

Στα πλαίσια των παραπάνω αξόνων συνδέονται και οι δράσεις της θεματικής ενότητας των ΤΠΕ του Σχεδίου Δράσης για τα ΑμεΑ 2006-2015, όπου περιγράφονται παρακάτω ((DisabilityActionPlan, 2006-2015):

- Δράση 1: Συμμετοχή στα κοινά
- Δράση 2: Συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή
- Δράση 3: Πληροφόρηση και επικοινωνία
- Δράση 4: Εκπαίδευση
- Δράση 5: Απασχόληση, επαγγελματικού προσανατολισμού και κατάρτισης
- Δράση 6: Το δομημένο περιβάλλον
- Δράση 7: Μεταφορά
- Δράση 8: Διαβίωση στην κοινότητα
- Δράση 9: Η υγειονομική περίθαλψη
- Δράση 10: Αποκατάσταση
- Δράση 11: Κοινωνική προστασία
- Δράση 12: Νομική προστασία
- Δράση 13: Προστασία κατά της βίας και της κακοποίησης

- Δράση 14: Έρευνα και ανάπτυξη
- Δράση 15: Ευαισθητοποίηση

Ο ορισμός των πολιτικών και των δράσεων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι βασική προϋπόθεση της στρατηγικής i2010 και του Σχεδίου Δράσης για τα ΑμεΑ 2006-20157. Σύμφωνα με τις παραπάνω δράσεις σκοπός τους είναι η κοινωνική συνοχή, έτσι πολλά κράτη μέλη έχουν θεσπίσει νομοθετικό πλαίσιο σύμφωνα με αυτές τις δράσεις, που αφορούν στην ηλεκτρονική ενσωμάτωση ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων και των ηλικιωμένων.

Χώρες όπως η Ισπανία, η Γερμανία, η Δανία, η Ιρλανδία και η Μεγάλη Βρετανία έχουν αφομοιώσει στις πρωτοβουλίες και δράσεις τους, την χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας, με στόχο την ικανοποίηση των αναγκών των ΑμεΑ και των ατόμων 3ης ηλικίας. Κοινός στόχος όλων των κρατών μελών είναι η καλή χρήση των δυνατοτήτων της Κοινωνίας της Πληροφορίας για τα ΑμεΑ και η ηλεκτρονική προσβασιμότητα. Η αναγκαιότητα των ηλεκτρονικών υπηρεσιών που εξυπηρετούν τις συναλλαγές των πολιτών με το δημόσιο έχει γίνει αποδεκτή από όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ταυτόχρονα σε πολλές χώρες της Ευρώπης δημιουργία κρατικών ιστοσελίδων και πρότυπα W3C είναι γεγονός. Αντιθέτως η τεχνολογία για την εργασία εξ'αποστάσεως χρησιμοποιείται σε πολύ λίγες χώρες. Συγκεκριμένα μόνο στην Ιρλανδία, Ισπανία, Δανία, Γερμανία και Μεγάλη Βρετανία οι πολίτες έχουν αυτή τη δυνατότητα.

4.1.1. ΑΥΣΤΡΙΑ

Στην Αυστρία, υπάρχουν διατάξεις για την ισάξια συμμετοχή ατόμων τρίτης ηλικίας στην κοινωνία. Υπάρχει επίσης και ένα βασικό θεσμικό πλαίσιο που συστάθηκε από την Επιτροπή Πληροφορικήςόσον αφορά στο σχεδιασμό των ιστοσελίδων σύμφωνα με τις οδηγίες WAI προκειμένου να εξασφαλιστεί η πρόσβαση όλων των πολιτών στις ιστοσελίδες της κυβέρνησης (Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007).

4.1.2. ΒΕΛΓΙΟ

Στο Βέλγιο δεν υπάρχει καθορισμένοθεσμικό πλαίσιο για την πρόσβαση στις εφαρμογές των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών. Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος

σχεδιασμού ιστοσελίδων (Agetree) υπήρχε και το έργο «CarefortheBlind, LightandLove» για πρόσβαση στις κρατικές ιστοσελίδες. Οι διαθέσιμες ηλεκτρονικές υπηρεσίες για τα άτομα τρίτης ηλικίας διαφοροποιούνται σύμφωνα με την πολιτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ).

4.1.3. ΓΑΛΛΙΑ

Η Γαλλία θεωρείται πρωτοπόρος στην προώθηση της χρήσης ΤΠΕ από άτομα τρίτης ηλικίας. Το βασικό σχέδιο θεσμοθετήθηκε το 1975 (Loisurlespersonneshandicapées) και είχε ως στόχο την προσφορά υπηρεσιών και προϊόντων προκειμένου να εξασφαλιστεί η αυτονομία στην καθημερινή ζωή αυτών των ανθρώπων. Ο νόμος του 2001 για την εξάλειψη ανισοτήτων κάνει αναφορά μόνο στην ομάδα των ηλικιωμένων ατόμων και στην ισότιμη πρόσβασή και χρήση των ΤΠΕ. Συντονιστικός φορέας για τη διαμόρφωση και τον συντονισμό των δράσεων και των πολιτικών που απευθύνονται στα άτομα της τρίτης ηλικίας είναι το CentreTechniqueNational d' EtudesetdeRecherchessurlesHandicapsetlesInadaptations. (Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ).

4.1.4. ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Τόσο η Γαλλία όσο και η Γερμανία αποτελούν παραδείγματα χωρών όπου η πρόσβαση στη χρήση των ΤΠΕ και όλων των ηλεκτρονικών συσκευών αφορά για όλους τους πολίτες χωρίς εξαιρέσεις. Υπάρχει πλήρες νομοθετικό πλαίσιο, με πολιτικές αποφάσεις, προεδρικά διατάγματα και νόμους. Στόχος της κυβέρνησης είναι ο εκμηδενισμός ψηφιακού χάσματος ανάμεσα στις διάφορες πληθυσμιακές ομάδες με τα άτομα τρίτης ηλικίας να βρίσκονται στο επίκεντρο αυτής της πολιτικής. Το βασικό νομοθετικό πλαίσιο για την χρήση του Διαδικτύου και των εφαρμογών των ΤΠΕ από τις ειδικές πληθυσμιακές ομάδες καλείται «Διαδίκτυο για Όλους».(Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ).

4.1.5. ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Η Ιρλανδία δεν έχει συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο για την προσβασιμότητα σε ΤΠΕ δεδομένου ότι δεν υπάρχουν εμπόδια στην προσβασιμότητα. Στο νομικό πλαίσιο για τις

ηλεκτρονικές η εκάστοτε τοπική αυτοδιοίκηση υποχρεούται να υπάρχει κάποιος υπεύθυνος για την εξυπηρέτηση ατόμων με ειδικές ανάγκες ή ατόμων τρίτης ηλικίας. Μια αρχική ιδέα της κυβέρνησης ήταν η δημιουργία της ιστοσελίδας «Oasis» για την παροχή πληροφοριών σε όλους από το διαδίκτυο(Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ).

4.1.6. ΙΣΠΑΝΙΑ

Η ενεργή συμμετοχή των ατόμων τρίτης ηλικίας στην κοινωνία θεσμοθετήθηκε το 1982. Στα πλαίσια της προσβασιμότητας σε ΤΠΕ, υπεγράφη συμφωνία συνεργασίας μεταξύ της ένωσης των εκπροσώπων της προσβασιμότητας και του Υπουργείου Επιστήμης και Τεχνολογίας, με στόχο να διασφαλιστεί η καθολική πρόσβαση όλων των ατόμων τρίτης ηλικίας στις ΤΠΕ(Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ).

4.1.7. ΙΤΑΛΙΑ

Παρόλο που τα ποσοστά διείσδυσης και χρήσης του διαδικτύου στην Ιταλία αυξάνονται, η χρήση και η πρόσβαση από άτομα τρίτης ηλικίας είναι μικρή. Το κυρίως θεσμικό πλαίσιο περιορίζεται σε γενικές κατευθύνσεις, ενώ η τοπική αυτοδιοίκηση παίρνει τις αποφάσεις. Το 2001 με ψήφισμα του υπουργικού συμβουλίου αποφασίστηκε ότι οι κυβερνητικές ιστοσελίδες θα πρέπει να είναι διαθέσιμες σε ευπαθής ομάδες και κυρίως ηλικιωμένους.(Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ).

4.1.8. ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Η κυβέρνηση του Λουξεμβούργου δε θεωρεί αναγκαία την ύπαρξη νομοθετικού πλαισίου που να επιτρέπει την ελεύθερη πρόσβαση των ατόμων τρίτης ηλικίας στις ΤΠΕ, δεδομένου ότι η χώρα τους είναι ένα πολύ μικρό κρατίδιο.Υπάρχουν κάποιες γενικές διατάξεις σχετικά με την ίση αντιμετώπιση όλων των πολιτών και κυρίως των ατόμων τρίτης ηλικίας υπάρχουν σε σχέδια δράσης των υπουργείων Κοινωνικής Πρόνοιας, Νέας Γενιάς και Οικογενειακής Μέριμνας (Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ).

4.1.9. ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Η Πορτογαλία χαρακτηρίζεται από απουσία νομοθετικών διατάξεων για την πρόσβαση των ατόμων τρίτης ηλικίας στις ΤΠΕ. Υπάρχει μία νομοθετική πράξη σύμφωνα με την

οποία οι ιστοσελίδες της κυβέρνησης θα πρέπει να δημιουργούνται έτσι ώστε να είναι προσβάσιμες σύμφωνα με τις οδηγίες W3C. Τα άτομα με μειωμένη όραση και ακοή στερούνται τις παρεχόμενες υπηρεσίες και εφαρμογές των ΤΠΕ ενώ ένα μικρό μέρος αυτών των υπηρεσιών παρέχονται στα άτομα τρίτης ηλικίας. (Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ).

4.1.10. ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

Οι Σκανδιναβικές Χώρες έχουν υιοθετήσει τα Ευρωπαϊκά Σχεδιά Δράσης eEurope και i2010, και έχουν θεσπίσει ένα Συμβούλιο, υπό την επίβλεψη των Υπουργείων Παιδείας και Κοινωνικής Μέριμνας, υπεύθυνο για την πρόσβαση των ειδικών πληθυσμιακών ομάδων στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Στόχος του Συμβουλίου είναι η δημιουργία τοπικών κέντρων ποιότητας με στόχο να εξασφαλίζεται η συμμετοχή όλων των πολιτών στην Κοινωνία της Πληροφορίας. (Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ).

4.1.11. ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την Φινλανδία αποτελείται κυρίως από νομοθεσία σχετικά με την ισάξια αντιμετώπιση όλων των πολιτών από το κράτος, ανεξαρτήτως ηλικίας, εθνικότητας, θρησκείας κλπ. Αντίθετα δεν υπάρχει νομοθεσία σχετικά με την «Καθολική Πρόσβαση», αλλά αρκετές νομοθετικές πράξεις και υπουργικές αποφάσεις που ορίζονται από την ισάξια πρόσβαση όλων των ειδικών πληθυσμιακών ομάδων στις ΤΠΕ. Σύμφωνα με το πρόγραμμα της κοινωνικής πολιτικής της, η πρόσβαση στις ΤΠΕ, δύναται να έχουν όλοι οι πολίτες ανεξαρτήτως. (Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ).

4.1.12. ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο της Νορβηγίας, όλοι οι πολίτες της χώρας δύναται να έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών. Οι υπηρεσίες και τα προϊόντα διατίθενται χωρίς κόστος σ' όλα τα άτομα τρίτης ηλικίας, ανεξάρτητα από την οικονομική τους κατάσταση. (Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ).

4.1.13. ΣΟΥΗΔΙΑ

Το βασικό νομοθετικό πλαίσιο «SocialSecurityAct», της Σουηδίας περιλαμβάνεται στο σχέδιο «IT andtheElderly». Βασικοί στόχοι του σχεδίου είναι: η ισότιμη συμμετοχή όλων στην κοινωνία, η διατήρηση της αυτονομίας τους και η πρόσβασή τους σε υπηρεσίες υγείας. Στόχος δε της πολιτικής της κοινωνικής μέριμνας της Σουηδίας σε σχέση με τις ΤΠΕ είναι η παροχή προϊόντων και υπηρεσιών προς άτομα τρίτης ηλικίας στο πλαίσιο του σχεδίου "Σχεδιασμός για Όλους". (Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ).

4.1.14. ΔΑΝΙΑ

Η Δανία αποτελεί μία εκ των καλύτερα νομοθετικά οργανωμένων χωρών, μαζί με την Γαλλία και τη Γερμανία, όσον αφορά στην καθολική πρόσβαση των ατόμων Τρίτης ηλικίας στις ΤΠΕ. Η Δανία έχει ενσωματώσει τις πολιτικές της για τις τηλεπικοινωνίες και τις εφαρμογές ΤΠΕ στο «γενικό προγραμματικό πλαίσιο κοινωνικής πολιτικής». Το εθνικό σχέδιο κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού περιέχει και θέματα σχετικά με τις τηλεπικοινωνίες, κάνει λόγο για την ποιότητα ζωής σε σχέση με τις ΤΠΕ ως μέσο επικοινωνίας και πρόσβασης στις ηλεκτρονικές δημόσιες υπηρεσίες. Η πρόσβαση στις τηλεπικοινωνίες θα πρέπει επίσης να εξασφαλίζεται για τους ηλικιωμένους, με τη δημιουργία υπηρεσιών και υποδομών για την πρόσβαση των Ηλικιωμένων στο διαδίκτυο. Όλα τα υπουργεία έχουν την δική τους ιστοσελίδα με σκοπό όλοι οι πολίτες να έχουν τη δυνατότητα σχετικής πληροφόρησης και με υπουργικές αποφάσεις όλοι οι δημόσιοι φορείς προσφέρουν υπηρεσίες στο Διαδίκτυο. (Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ).

Το σημαντικότερο πλέον θέμα στη Δανία είναι να παρακινήσουν τα άτομα τρίτης ηλικίας ώστε να κάνουν χρήση αυτών των υπηρεσιών, για δικό τους όφελος, για να παιδευτούν πάνω σε τέτοια θέματα αλλά και για εύρεση πληροφοριών. Επίσης το Υπουργείο Απασχόλησης προσφέρει επιδόματα και οικονομικές ενισχύσεις με σκοπό να δημιουργηθούν πλατφόρμες εργασίας για τα άτομα τρίτης ηλικίας από το σπίτι (Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ).

4.1.15. ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Η Μεγάλη Βρετανία ανήκει και αυτή στις χώρες με πολύ καλό νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τα άτομα τρίτης ηλικίας και τις ΤΠΕ. Η κύρια στρατηγική της Μεγάλης Βρετανίας έχει τίτλο «Η βελτίωση των ευκαιριών στη ζωή των ατόμων με αναπηρία». Τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τα άτομα τρίτης ηλικίας έχουν τα ίδια δικαιώματα όπως οι υπόλοιποι πολίτες να συμμετέχουν στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Στη Μεγάλη Βρετανία παρέχονται σε ηλικιωμένους ένα σύνολο υπηρεσιών όπως:(Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ) :

- Οι Βρετανικές Τηλεπικοινωνίες δημιούργησαν τις κατάλληλες υποδομές χρήση των δημόσιων τηλεφώνων από ηλικιωμένους
- Πολλές από τις δημόσιες βιβλιοθήκες είναι διαθέσιμες στο Διαδίκτυο για να μπορούν τα άτομα τρίτης ηλικίας να έχουν πρόσβαση στο ηλεκτρονικό προσωπικό τους ταχυδρομείο όσο και στον παγκόσμιο Ιστό.
- Οι Βρετανικές Τηλεπικοινωνίες δημιούργησαν ένα σχέδιο για άτομα τρίτης ηλικίας με την ονομασία «Ελευθερία στην Επικοινωνία» που κύριο μέλημά τους ήταν να κινητοποιήσει άτομα μέσα και έξω από τις Βρετανικές Τηλεπικοινωνίες για δράσεις που θα έκαναν πιο εύκολη την επικοινωνία τους.

4.2. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα, το θεσμικό πλαίσιο είναι σχετικά ανεπαρκές ως προς τις ευαίσθητες ομάδες και τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας. Επικεντρώνεται κυρίως σε ΑμεΑ και Μετανάστες. Το νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα για τα ΑμεΑ, συμπεριλαμβανομένου και των ατόμων τρίτης ηλικίας, αποτελείται σύμφωνα με το σύνταγμα από τη κατοχύρωση της ισότιμης πρόσβασης ατόμων με αναπηρία στο διαδίκτυο, παροχές και ευνοϊκή μεταχείριση ως προς την τηλεφωνία, εκπτώσεις σε υπηρεσίες εγκατάστασης ειδικών συσκευών για άτομα με προβλήματα ακοής σε

δημόσιους χώρους, προτεραιότητα σε συνδέσεις και βλάβες αλλά και έκπτωση στη χρήση Internet σε άτομα με ποσοστό αναπηρίας άνω του 67%.

Το θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα για την προώθηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες περιλαμβάνει περιορισμένο αριθμό νομοθετημάτων (Παρατηρητήριο ΚτΠ 2007α):

- Το Άρθρο 5Α παρ. 2 του Συντάγματος (Νόμος 2430/96) αναφέρεται στην ισάξια πρόσβαση των ΑμεΑ στο διαδίκτυο, σύμφωνα με τον Πρότυπο Κανόνα 5 του ΟΗΕ, ο οποίος την θεωρεί ως σημαντικό ζήτημα για όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Το άρθρο 21, παρ.5, του Συντάγματος, το 2001 ενσωματώνει τα δικαιώματα των αναπήρων για ίσες ευκαιρίες και το έτος 2004 περνάει η απόφαση αυτή και στο Ελληνικό Δίκαιο η Κοινοτική Οδηγία 78/2000 για την εξάλειψη των διακρίσεων με τη λήψη μέτρων. Επιπρόσθετα, το άρθρο 21 παρ.6, ορίζει ότι: «τα άτομα με αναπηρία έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που να εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή της χώρας», ενώ το άρθρο 116 παρ.2 θέτει τη λήψη μέτρων για τις ομάδες με πραγματική ανικανότητα.
- Το 2002 η Υπουργική Απόφαση 255/83 «Καθορισμός Περιεχομένου της καθολικής Υπηρεσίας από την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων –ΕΕΤΤ» καθόρισε τις αρμοδιότητες του παρόχου υπηρεσιών όπου οφείλει κατά την παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών να βάζει σε προτεραιότητα άτομα με Ειδικές Ανάγκες καθώς και σε ευάλωτα άτομα (ηλικιωμένοι, άτομα με σοβαρές ασθένειες κλπ.)σε περίπτωση απώλειας δυνατότητας τηλεφωνικής επικοινωνίας. Ταυτόχρονα οι ομάδες αυτές θα έχουν προτεραιότητα σε περιπτώσεις εγκατάστασης και αποκατάστασης βλαβών της τηλεφωνικής τους σύνδεσης.
- Με το ΠΔ 13/05 του 2005 συστήνονται Μονάδες Προσβασιμότητας Ατόμων με Αναπηρία στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α.) και σε εποπτευόμενους φορείς του.

Επιπρόσθετα αναφέρονται και ορισμένα μέτρα που έχει θέσει το Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών για την εξυπηρέτηση των συγκεκριμένων ομάδων ατόμων στις επικοινωνίες (Παρατηρητήριο ΚτΠ 2007α):

- Εγκατάσταση καρτοτηλεφώνων σε δημόσιους χώρους, κατάλληλα διαμορφωμένους για χρήση από άτομα με κινητικά προβλήματα.
- Παροχή ειδικών τηλεφωνικών συσκευών από τον ΟΤΕ για άτομα με προβλήματα ακοής, σε μειωμένες τιμές και με ωφέλιμους για αυτούς όρους
- Λειτουργία κέντρου τηλεφωνικής εξυπηρέτησης ατόμων με προβλήματα ακοής με κλήση του αριθμού 8815555.
- Παροχή δυνατότητας άμεσης κλήσης του ΟΤΕ για βοήθεια σε ΑΜΕΑ με τη χρήση συσκευών που παρέχονται δωρεάν από τον ΟΤΕ («Τηλεβοήθεια στο σπίτι»).
- Έκπτωση 1000 μονάδων μηνιαίως σε συνδρομητές με τύφλωση, σε άτομα με σοβαρά κινητικά προβλήματα και σε νεφροπαθείς τελικού σταδίου.
- Δωρεάν παροχή μέχρι 20 κλήσεων ανά μήνα σε υπηρεσία πληροφοριών τηλεφωνικού καταλόγου, καθώς και σε υπηρεσία επιλεκτικής φραγής εξερχομένων κλήσεων σε τυφλούς συνδρομητές και σε άτομα με σοβαρά προβλήματα όρασης.
- Διάθεση έκπτωσης σε άτομα με άνω του 67%, ποσοστού αναπηρίας, αξίας 16€ επί της συνολικής μηνιαίας χρονοχρέωσης για χρήση του διαδικτύου.
- Τοποθέτηση τηλεκειμενογράφων σε δημόσιους χώρους για τα άτομα με προβλήματα ακοής.

Οι φορείς που συστάθηκαν και που εμπλέκονται στο συντονισμό θεμάτων αναπηρίας είναι: 1) η Επιτροπή Γενικών Γραμματέων Υπουργείων για τη διευθέτηση προβλημάτων ατόμων με αναπηρίες (ΦΕΚ 109Α'/23.8.1990), 2) η Διυπουργική Επιτροπή, που συστήθηκε το 1998, με στόχο τη χάραξη πολιτικής και συντονισμού της εφαρμογής μέτρων για την προσβασιμότητα και προσπελασιμότητα των ατόμων με αναπηρία, καθώς και την παροχή διοικητικών εξυπηρετήσεων και 3) η Διακομματική Επιτροπή, που

συστήθηκε το 2004 στη Βουλή των Ελλήνων «Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που απασχολούν τα άτομα με αναπηρία».

Τέλος «Ψηφιακή Στρατηγική 2006-2013» αποτελεί μια περιγραφή της εξέλιξης της Ελλάδας στον τομέα των τεχνολογιών και της Επικοινωνίας. Και έχει σκοπό την δημιουργία «ψηφιακού άλματος» στον τομέα της παραγωγής και την ποιότητα ζωής (αναδεικνύοντας τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, καθώς και τις νέες δεξιότητες ως βασική στρατηγική κατεύθυνση της χώρας). Και ορίζει την εξασφάλιση της «μη διάκρισης», θεωρώντας πιο σημαντικό το ότι «όλοι οι πολίτες και οι οργανισμοί της χώρας έχουν δικαίωμα στην ψηφιακή εποχή, με τον τρόπο και τα τεχνολογικά μέσα που επιλέγουν» και αυτό επιβάλλει την εξασφάλιση της προσβασιμότητας σε αυτά. Επιπρόσθετα στα πλαίσια των δράσεων της ΚτΠ 2000-2006 και της Ψηφιακής Στρατηγικής 2006-2013 γίνονται δράσεις με στόχο την ηλεκτρονική συμμετοχή των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού (Ψηφιακή Στρατηγική 2006-2013).

4.3. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Οι διαφορές στο θεσμικό πλαίσιο μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ελλάδας για τα άτομα με αναπηρία και τρίτης ηλικίας σε σχέση με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) έγκεινται κυρίως σε πολιτικές πεποιθήσεις. Ενώ δηλαδή όλα τα κράτη μέλη προσαρμόζουν τη νομοθεσία τους στους κοινοτικούς κανονισμούς, στην Ελλάδα οι αποφάσεις και πρωτοβουλίες που λαμβάνουν είναι εκείνες που υλοποιούν τις πολιτικές: Οι αποφάσεις αυτές σχετίζονται με την εθνική νομολογία (υπουργικές αποφάσεις και προεδρικά διατάγματα) καθώς και με τη θεσμοποίηση κρατικών οργάνων και επιτροπών που θα συντείνουν στην εξέλιξη της ποιότητας της ζωής των ΑμεΑ και των ατόμων τρίτης ηλικίας (Παρατηρητήριο ΚτΠ 2007β).

Για την ανάταξη του νομοθετικού πλαισίου για ΑμεΑ στην Ελλάδα προτείνεται (Παρατηρητήριο ΚτΠ 2007β):

- Η ενσωμάτωση της διάστασης της προσβασιμότητας σε όλες τις πολιτικές.

- Η προσθήκη στο θεσμικό πλαίσιο διατάξεων όσον αφορά στην προώθηση της προσβασιμότητας ΑμεΑ και ηλικιωμένων στις υποδομές και υπηρεσίες
- Θεσμοποίηση της ενσωμάτωσης κριτηρίων προσβασιμότητας ΑμεΑ και ηλικιωμένων στις τεχνικές προδιαγραφές όλων των έργων, των υπηρεσιών, των προμηθειών των δημοσίων υπηρεσιών και φορέων του δημοσίου, σύμφωνα με τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις Δημόσιες Προμήθειες
- Ενθάρρυνση και διαμόρφωση εθνικών επιτροπών με στόχο την κινητοποίηση των ΑμεΑ και των ατόμων τρίτης ηλικίας, για τη χρήση εφαρμογών των ΤΠΕ, αλλά και για τη διευκόλυνση της καθημερινότητας τους και κατοχύρωσης των δικαιωμάτων τους.

4.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα λοιπόν με τα νομοθετικά διατάγματα και ρυθμίσεις των Ευρωπαϊκών Χωρών και της Ελλάδας αντιλαμβανόμαστε την αναγκαιότητα της ύπαρξης προσβασιμότητας των ατόμων τρίτης ηλικία στις ΤΠΕ. Είναι επιστημονικά αποδεδειγμένο ότι οι Τεχνολογίες Πληροφορικής & Επικοινωνιών, διαμέσου της κινητής τηλεφωνίας, των ηλεκτρονικών υπολογιστών και της διαδραστικής τηλεόρασης δύναται να βοηθήσουν στην ελαχιστοποίηση τα των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι. Προκειμένου να επιτευχθεί η χρήση των ΤΠΕ από άτομα τρίτης ηλικίας πρέπει οι επιχειρήσεις, το κράτος και οι πολίτες να συνεργαστούν (Παρατηρητήριο ΚτΠ 2007γ):

1. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει: να επιστρατεύου πρότυπα και τεχνικές, με σκοπό τα προσφερόμενα προϊόντα να μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τα άτομα τρίτης ηλικίας, να οριοθετήσουν εξ αρχής το κοινό στο οποίο απευθύνονται τα προϊόντα τους, συμπεριλαμβάνοντα και τα άτομα τρίτης ηλικίας και να είναι σίγουρες ότι το προσωπικό της επιχείρησής τους που εργάζεται στις πωλήσεις είναι ικανό στο να εξυπηρετεί άτομα τρίτης ηλικίας.
2. Τα κράτη θα πρέπει: να παρέχει υπηρεσίες στα άτομα τρίτης ηλικίας με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους, να παρέχει εφαρμογές και εργαλεία ΤΠΕ τα οποία θα είναι προσβάσιμα από τα άτομα τρίτης ηλικίας και τέλος να ξεκαθαρίσουν

τις εκάστοτε στρατηγικές ψηφιακής συμμετοχής που υπάρχουν και ακολουθούνται από τα άτομα τρίτης ηλικίας.

3. Τέλος οι πολίτες θα πρέπει να πληροφορούνται για όλες τις διαδικασίες που είναι απαραίτητες για την ηλεκτρονική ένταξη, να αναγνωρίσουν επίσημα ότι η τεχνολογία αποτελεί μέσο μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού και συνεισφοράς στην ηλεκτρονική ένταξη και να συμπράξουν με τις επιχειρήσεις και το κράτος με σκοπό την μείωση των οιονδήποτε προβλημάτων στην επίτευξη των παραπάνω στόχων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^{ΟΝ} ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΡΕΥΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΧΡΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΟΥΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΥΣ

5.1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ

5.1.1. ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΛΑΪΚΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

Από το 1985, σε κάθε Νομό υπάρχει η ΝΕΛΕ (Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης) που υλοποιεί προγράμματα μέσω των Κέντρων Λαϊκής Επιμόρφωσης (ΚΛΕ).

Το 1985 ψηφίστηκε ο κανονισμός όπου “Λαϊκή επιμόρφωση“ σήμαινε ότι είναι οποιαδήποτε είδους οργανωμένης εκπαίδευσης έξω από το σχολικό σύστημα. Σκοπό της ήταν η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του καθένα, χωρίς να περιορίζεται από το εκπαιδευτικό επίπεδο, ηλικία, φύλο καθώς και την ενεργητική του συμμετοχή στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή του τόπου” (ΦΕΚ 794/τ.Β./31.12.1985).

Οι αρχές από τις οποίες διέπεται το έργο της εκάστοτε Νομαρχιακής Επιτροπής Λαϊκής Επιμόρφωσης είναι (ΦΕΚ 794/τ.Β./31.12.1985):

1. Ηεπιθυμία του λαού για συνεχιζόμενη μόρφωση.
2. Η αναγνώριση ότι η σχολική εκπαίδευση με τη Λαϊκή Επιμόρφωση είναι δύο εξαρτημένες μεταβλητές .
3. Το δικαίωμα όλων στην εκπαίδευση χωρίς να αποτελούν εμπόδιο το φύλο, η ηλικία και το κοινωνικό - οικονομικό επίπεδο.
4. Ηανάγκη για συλλογική δράση, ισότητα, αλληλεγγύη, μεταξύ εκείνων που συμμετέχουν στη συνεχή μόρφωση.
5. Η ανάγκη αποδοχής ότι όλοι όσοι συμμετέχουν σε αυτή τη διαδικασία φέρουν εμπειρίες , που πρέπει να χρησιμοποιηθούν κατά τη διάρκεια της μόρφωσης.
6. Ηεξάλειψη των μορφωτικών ανισοτήτων που είναι απόρροια των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων.

Η Ν.Ε.Λ.Ε. σε κάθε νομό δημιουργείται με απόφαση του νομάρχη, από ανθρώπους τους οποίους προτείνουν οι συμμετέχοντες τοπικοί φορείς (Τοπική Αυτοδιοίκηση, Εργατικό Κέντρο, Ένωση Αγροτικών ή Γεωργικών Συνεταιρισμών, Ο.Α.Ε.Δ. κ.ά.).

Οι δραστηριότητές της περιορίζονται σε επίπεδο νομού (έγκριση επιμορφωτικών προγραμμάτων, πρόσληψη επιμορφωτών κτλ.), σύμφωνα με τις ανάγκες του τόπου και τις κατευθύνσεις της Γ.Γ.Δ.Β.Μ. Για τα προγράμματα που πραγματοποιούνται υπάρχει σε κάθε νομό γραφείο Ν.Ε.Λ.Ε., το οποίο απαρτίζεται από μόνιμους και αποσπασμένους υπαλλήλους (Γραμματέας και προσωπικό).

5.1.2. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Τα Πανεπιστήμια Τρίτης Ηλικίας αποτελούν ένα παγκόσμιο εκπαιδευτικό κίνημα. Απαρτίζεται από μια πληθώρα μαθημάτων, μερικά σε ακαδημαϊκό επίπεδο και άλλα σε επίπεδο γενικού ενδιαφέροντος, τα οποία προσφέρονται από εθελοντές (Υ.Π.Η. 2006).

Στην Ελλάδα το πρόγραμμα αυτό λειτούργησε πιλοτικά στο Νομό Θεσσαλονίκης, αλλά δεν είναι θεσμοθετημένο. Το κύριο χαρακτηριστικό του πανεπιστημίου της τρίτης ηλικίας είναι γυναίκες και άνδρες μεταξύ εξήντα και εβδομήντα ετών. Το Πανεπιστήμιο Τρίτης Ηλικίας στη Θεσσαλονίκη, δίνει τη δυνατότητα στους φοιτητές του να επιλέξουν το αντικείμενο διδασκαλίας τους ανάμεσα σε τρία. Τις σχέσεις των ατόμων της τρίτης ηλικίας με τα εγγόνια τους, η χρήση των κινητών και του διαδικτύου και επέλεξαν το πρώτο. Δύο ψυχολόγοι αναλαμβάνουν να μάθουν στους ηλικιωμένους πώς να συμπεριφέρονται στα εγγόνια τους, πώς να ξεχωρίζουν το παιδικό ψέμα από την αλήθεια και πώς να τα συμβουλεύουν σχετικά με τη διαχείριση των χρημάτων τους (Εξαδακτύλου, 2010)

Στα πλαίσια του προγράμματος «UniversityofthirdageinGreece» έγιναν και μαθήματα για το διαδίκτυο. Στο δήμο Καλλιθέας στη Θεσσαλονίκη, το πρόγραμμα υλοποιήθηκε και περιελάμβανε δύο κύκλους μαθημάτων. Ο πρώτος έχει σχέση με τις ανθρώπινες σχέσεις και κυρίως τις σχέσεις των ηλικιωμένων με το οικογενειακό περιβάλλον και ο δεύτερος την επαφή με τις νέες τεχνολογίες. Οι δήμοι που συμμετείχαν σε αυτό το πρόγραμμα είναι ο δήμος Καλλιθέας, Εχεδώρου, Χαλάστρας, Αξιού, Αγ. Αθανασίου, Χαλκηδόνas και Κουφαλίων. Μετά τη «φοίτηση» τους στο πανεπιστήμιο οι

ηλικιωμένοι έχουν μεγαλύτερη αυτοεκτίμηση και νιώθουν χρήσιμοι, ενώ τονώνεται η αυτοπεποίθησή τους και βελτιώνεται η σχέση με τα εγγόνια τους (Εξαδακτύλου, 2010).

5.1.3. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ICT4T ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

Το πρόγραμμα ICT4T αποτέλεσε ένα διετές 2006-2008, έργο κατάρτισης ενηλίκων που χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στόχος του ήταν η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στην κοινωνία για όφελος των ατόμων τρίτης ηλικίας, με σκοπό να χρησιμοποιήσουν τα οφέλη των νέων τεχνολογιών καλύπτοντας κάποιες από τις ανάγκες τους. Το έργο έδωσε τη δυνατότητα σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς της Ευρώπης να καταρτίσουν ειδικά προγράμματα για ηλικιωμένους που να στηρίζονται σε νέες τεχνολογίες. (Μπίτσης Χ. 2008)

Σκοπός του συγκεκριμένου προγράμματος ήταν η ένταξη των ατόμων τρίτης ηλικίας, η συγκέντρωση της γνώσης και των εμπειριών με στόχο να επιτευχθούν καθορισμένες και καινοτόμες παρεμβάσεις, με σκοπό να παράγει διδακτικό υλικό υψηλής ποιότητας. Βασικός στόχος του προγράμματος ήταν η δημιουργία σειράς μαθημάτων που να καλύπτουν τις βασικές ανάγκες εκπαίδευσης για τις νέες τεχνολογίες από την άποψη της δημιουργίας σημαντικών δεξιοτήτων. (Μπίτσης Χ. 2008)

Στόχος του προγράμματος αυτού ήταν η εύρεση και δημιουργία προτύπων εκπαίδευσης και ο σχεδιασμός μαθημάτων, τα οποία βασίζονται σε τεχνολογικά μέσα ηλεκτρονικής μάθησης προηγούμενων γενεών, στη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού, στην εξειδικευμένη εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, στη σχεδίαση συστήματος αξιολόγησης, στη μετάδοση των παιδαγωγικών προτύπων υλικού αυτής της σειράς μαθημάτων σε Ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά ιδρύματα, και σε εκπαιδευτικούς. Με το έργο ICT4T δόθηκαν τρεις σειρές μαθημάτων online στο ευρωπαϊκό κοινό. Στόχος της ενέργειας αυτής ήταν να προβάλλουν την πιο βολική χρήση των ΤΠΕ για την εκπαίδευση των ηλικιωμένων. (Μπίτσης Χ. 2008).

Οι συμμετέχοντες από εκπαιδευτική άποψη αξιολόγησαν θετικά τη σαφή διάρθρωση και την περιγραφή των καθηκόντων και των δραστηριοτήτων. Ανλυτικότερα, οι δραστηριότητες που είχαν σχεδιαστεί γύρω από τη χρήση των εργαλείων των ΤΠΕ και τις μαθησιακές δραστηριότητες που εφαρμόζονται στην εκπαίδευση ηλικιωμένων, ήταν

από τα σημαντικότερα θέματα για τους συμμετέχοντες. Οι συμμετέχοντες ήταν θετικοί σχετικά με τη δυνατότητα που είχαν, διαμέσου του προγράμματος να δοκιμάσουν τέτοια εργαλεία (π.χ. Skype) σε συνεργασία με άλλους συμμετέχοντες και με τους εκπαιδευτές. Επίσης αρκετοί συμμετέχοντες τόνισαν το γεγονός ότι η μαθησιακή τους ανάπτυξη βοηθήθηκε και από την αμοιβαία ανταλλαγή εμπειριών στον τομέα της κατάρτισης ηλικιωμένων, καθώς και των τεχνικών γνώσεων τους στη χρήση των ΤΠΕ γενικά (Μπίτσης Χ. 2008).

5.1.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ SEELERNETZ

Ένα ακόμη ευρωπαϊκό πρόγραμμα γενικής μόρφωσης είναι το λεγόμενο SEELERNETZ κατά το οποίο οι ενήλικες άνω των 55 ετών, μέσα από την συνύπαρξη τους σε ομάδες (κοινωνικά δίκτυα), ενισχύουν τη συμμετοχή τους σε διαδικασίες μάθησης. Είναι ένα πρόγραμμα που δημιουργήθηκε από την συνεργασία της Γερμανίας, Αυστρίας, Ελλάδας, Βουλγαρίας και Ρουμανίας. Ερευνούν τα θέματα που ενδιαφέρουν αυτή την πληθυσμιακή ομάδα και έπειτα δημιουργείται ένα πιλοτικό πρόγραμμα σε κάθε χώρα ανάλογα με τις ανάγκες.(Kösteretal., 2010)

Με το πρόγραμμα αυτό γίνεται προσπάθεια τα άτομα της τρίτης ηλικίας , τα οποία δεν έχουν συνηθίσει να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικές και μορφωτικές διαδικασίες, να κινητοποιηθούν και να μάθουν να εμπλέκονται σε αυτές. Εξελίσσονται επίσης μέσα από το πρόγραμμα αυτό οι μαθησιακές και γνωστικές ικανότητες των ατόμων αυτών, έτσι ώστε να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνία που ζουν. Η βασική αρχή του προγράμματος είναι: Τα άτομα με μειωμένη μόρφωση άνω των 55 ετών, διατίθενται να λάβουν μέρος σε κοινωνικά δίκτυα με σκοπό την μάθηση και εκπαίδευσή τους, όταν πιστεύουν πως μέσω αυτού θα καλυτερεύσει η ποιότητα ζωής τους (Kösteretal., 2010).

Η ανάπτυξη του ευρωπαϊκού αυτού μοντέλου είχε σκοπό να δείξει πώς μια μικρή ενίσχυση της πρόσβασης σε κοινωνικά δίκτυα καθιστά δυνατή την μόρφωση. Το πιλοτικό αυτό μοντέλο έχει εφαρμοστεί σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες διαφοροποιημένο ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των εκάστοτε ομάδων επιμόρφωσης και του κοινωνικού οργανισμού. (Kösteretal., 2010)

5.1.5 ΚΕΝΤΡΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ (Κ.Ε.Ε.)

«Η Γενική Γραμματεία ια Βίου Μάθησης (Γ.Γ..Β.Μ.) του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων είναι ο εθνικός επιτελικός φορέας ο οποίος συγκροτεί δομές και σχεδιάζει, συντονίζει και υποστηρίζει προγράμματα και δράσεις στον τομέα της διά βίου μάθησης.»

Με βάση των παραπάνω φορέα δημιουργήθηκαν και τα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Κ.Ε.Ε.). Η δράση των Κ.Ε.Ε. ενισχύεται και ωθείται από το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.ΕΚ.Ε.), το οποίο είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου υπαγόμενο στη Γενική Γραμματεία ια Βίου Μάθησης. Και χρηματοδότηση του έργου σε πρώτη φάση προήλθε από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.)Π του Υπουργείου Παιδείας, δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (Μέτρο 1.1, Ενέργεια 1.1.2).

5.1.6 ΚΕΝΤΡΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

Οι οργανισμοί φροντίδας ηλικιωμένων είναι τα «Κέντρα Κατάρτισης στη Φροντίδα Ηλικιωμένων» όπως οι Οίκοι Ευγηρίας, το Βοήθεια στο Σπίτι ή άλλα ίδιου τύπου ιδρύματα που προσφέρουν επαγγελματική πρακτική εξάσκηση σε καταρτιζόμενους. Τα Κέντρα Κατάρτισης δέχονται εξειδικευμένο προσωπικό που προτείνει ο Κοινωνικός Εταίρος του σχεδίου ECVC, υποστηρίζουν την κατάρτιση με το «Λογισμικό αυτοκατάρτισης στη φροντίδα ηλικιωμένων» και απασχολούν τους καταρτιζόμενους σε κανονικές βάρδιες εργασίας, μαζί με έμπειρους φροντιστές όπου αποκτούν πρακτική εμπειρία και επαγγελματική συνάφεια. Κάθε Κέντρο Κατάρτισης συνδέεται λειτουργικά με τον αντίστοιχο Εταίρο Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του σχεδίου ECVC ο οποίος στηρίζει και διαχειρίζεται την όλη εκπαιδευτική διαδικασία, παρέχει επιπλέον σεμινάρια στους καταρτιζόμενους και δίδει το «Πιστοποιητικό Επαγγελματικής Φροντίδας Ηλικιωμένων» μέσα από τη διαδικασία «Διαπίστευση Προσόντων Φροντίδας Ηλικιωμένων».

5.2. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ

Τα ηλικιωμένα άτομα ,τα οποία εμπλέκονται σε διαδικασίες επιμόρφωσης, συχνά έχουν να αντιμετωπίσουν δυσκολίες που είναι ικανές να παρεμποδίσουν την ένταξη και την παραμονή τους στα προγράμματα εκπαίδευσης. (Cross, 1981).

Οι παράγοντες είναι οι εξής : (Καραλής Θ., κ.α. 2010)

- Η λανθασμένη οργάνωση των προγραμμάτων κατάρτισης και εκπαίδευσης εμποδίζει την εύκολη πρόσβαση σε αυτά από τις ευπαθείς ομάδες.
- Η μη κατάλληλη διαμόρφωση των προγραμμάτων τα οποία ασχολούνται με τις πραγματικές ανάγκες και τις στρεσογόνες καταστάσεις των ευπαθών
- Η έλλειψη ψυχολογικής υποστήριξης των ηλικιωμένων έχει επιπτώσεις στην κοινωνική ένταξη τους. Ενώ θα μπορούσε σε συνδυασμό με το πρόγραμμα να προσφέρει μεγάλη βοήθεια στην κοινωνικοποίηση τους.
- Η περιορισμένη στήριξη από το οικογενειακό περιβάλλον. Όταν δεν υπάρχει στενό οικογενειακό περιβάλλον ή και όταν έχουν χαλαρώσει οι σχέσεις το άτομο βιώνει τον κοινωνικό αποκλεισμό.
- Η συμμετοχή σε προηγούμενα προγράμματα εκπαίδευσης που δεν είχαν την προσδοκώμενη επιτυχία.
- Τέλος οι οικονομικοί λόγοι, τα ψυχικά και κοινωνικά προβλήματα είναι επίσης σημαντικοί παράγοντες που απωθούν τους ηλικιωμένους να λάβουν συμμετοχή.

Η ελλιπής συμμετοχή και τα μεγάλα ποσοστά διαφυγής των ηλικιωμένων από τα εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων φανερώνουν παράλληλα, την απόκλιση που υπάρχει μεταξύ της αυτό-εικόνας του ηλικιωμένου εκπαιδευόμενου και στο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Στα εκπαιδευτικά προγράμματα, τα άτομα Τρίτης ηλικίας βιώνουν τη δυσκολία της ταύτισης τους, με τον εκπαιδευτή και το εκπαιδευτικό πλαίσιο, δεδομένου ότι εκπροσωπούν μία εντελώς διαφορετική κουλτούρα από τη δική τους. (Καραλής Θ., κ.α. 2010)

Ο εκπαιδευτής του προγράμματος στην πρώτη συνάντηση φροντίζει για την γνωριμία των μελών της ομάδας και εξετάζει τις εκπαιδευτικές ανάγκες των ηλικιωμένων. Επιπρόσθετα ο εκπαιδευτής θα πρέπει να λάβει υπόψιν του και άλλες πτυχές των εκπαιδευόμενων του όπως:

- Τα βιώματα των εκπαιδευόμενων από την κλασική εκπαίδευση τους και από τους εκπαιδευτικούς τους.
- Τα αποθέματα της αυτονομίας και αυτό-εκτίμησης των εκπαιδευόμενων που φέρουν με σκοπό να επιτύχουν στο πρόγραμμα αυτό.
- Και την διερεύνηση εάν οι εκπαιδευόμενοι παίρνουν μέρος σε άλλες δραστηριότητες (π.χ. χορός, μουσική κ.τλ.) οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο πρόγραμμα εφόσον έχουν άμεση σχέση με τα ενδιαφέροντα τους.(Καραλής Θ., κ.α. 2010)

Ο εκπαιδευτής στην προσπάθεια διερεύνησης των εκπαιδευτικών αναγκών των ηλικιωμένων κάνει ατομικές συνεντεύξεις. Αυτό έχει ως στόχο να τηρηθεί η εχεμύθεια και το απόρρητο των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων. Ενώ στη διερεύνηση των κοινών εκπαιδευτικών αναγκών γίνονται ομαδικές συνεντεύξεις. Με αυτό τον τρόπο αναδεικνύονται οι δυσκολίες που βιώνουν σε αυτή τη φάση της ζωής τους. Κατά την διάρκεια των συναντήσεων δεν χρησιμοποιείται ερωτηματολόγιο για τους εξής λόγους:(Καραλής Θ., κ.α. 2010)

1. Για την τήρηση του απορρήτου των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων που μπορεί να επιθυμούν να τα μοιραστούν με τον εκπαιδευτή και να μην είναι σύμφωνοι στο να τα καταγράψουν σε ένα ερωτηματολόγιο.
2. Και για την δημιουργία μιας ουσιαστικότερης γνωριμίας και σχέσης ανάμεσα στον εκπαιδευτή και στον εκπαιδευόμενο με τις ατομικές και ομαδικές συνεντεύξεις.

Η επιτυχία του εκπαιδευτικού προγράμματος εξαρτάται από το αν επιτευχθεί ο στόχος που τέθηκε κατά τη δημιουργία του. Έτσι είναι απαραίτητο να χρησιμοποιούνται διαφορετικές τεχνικές στη διάρκεια των συναντήσεων. Για παράδειγμα «εάν ο αρχικός σκοπός του εκπαιδευτικού προγράμματος ήταν να καλυφθεί σε μικρό χρονικό διάστημα

ένα μαθησιακό αντικείμενο, η εισήγηση είναι πιθανότητα η ενδεδειγμένη τεχνική. Αντίθετα, εάν ο αρχικός σκοπός του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι η διδασκαλία των εκπαιδευόμενων στο να ανακαλύπτουν με τις δικές τους δυνάμεις μια γνωστική περιοχή με τελικό στόχο την εξέλιξη της διαδικασίας της μάθησης και μετά το τέλος του προγράμματος, τότε προτιμώνται οι συμμετοχικές τεχνικές» (Cross, 1981).

Ο διαφορετικός ρυθμός με τον οποίο μαθαίνει κάθε εκπαιδευόμενος, οι εμπειρίες που φέρει και οι επιλογές που έχει ο καθένας σχετικά με τις διάφορες εκπαιδευτικές τεχνικές, πρέπει να αξιολογούνται κατά τον σχεδιασμό της εκπαιδευτικής στρατηγικής ώστε αυτή να αντιστοιχεί στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων (Χασάπης & Γιαννακοπούλου, 2013).

Η χρονική διάρκεια του εκάστοτε εκπαιδευτικού προγράμματος παίζει σημαντικό ρόλο στη χρήση κατάλληλων εκπαιδευτικών τεχνικών. Παραδείγματος χάριν εάν ο χρόνος είναι περιορισμένος κρίνεται απαραίτητο να χρησιμοποιηθεί μια καλά προετοιμασμένη Άσκηση ή μια ώριμη Εισήγηση. Μια άλλη παράμετρος είναι η χρονική στιγμή. Δεν είναι σκόπιμο να γίνει εισήγηση μετά το μεσημεριανό φαγητό γιατί η ικανότητα παρακολούθησης των εκπαιδευόμενων είναι μειωμένη (Χασάπης & Γιαννακοπούλου, 2013).

Καλύτερες τεχνικές που ενεργοποιούν το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων είναι: το Παιχνίδι ρόλων και η Εργασία σε Ομάδες. Ο εκπαιδευτής, που επιδιώκει να έρθει σε επαφή με την εκπαιδευτική διεργασία στηριζόμενος στις αρχές της ενήλικης μάθησης, που υιοθετεί το δικαίωμα των εκπαιδευόμενων να διαφωνήσουν, που εμπνυχώνει το δημιουργικό διάλογο, την ελευθερία των επιλογών και της κριτικής σκέψης, προβλέπεται ότι θα έχει για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα και τους συμμετέχοντες μια ανάλογη εκπαιδευτική πορεία. Μια πορεία που θα προωθεί τη δράση, την ολοκληρωμένη κατανόηση εμπειριών, την επίλυση προβλημάτων και την εκτίμηση προσωπικών προσεγγίσεων και θα αποτελεί μια ολοκληρωμένη και οργανωμένη προσπάθεια δημιουργίας νέων γνώσεων, ικανοτήτων και στάσεων. Με αυτό τον τρόπο θα επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος στόχος του εκπαιδευτικού προγράμματος και να καταστεί έτσι αποτελεσματικό (Κόκκος Α. & Κουτρούμπα Κ. 2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^{ΟΝ} ΜΙΑ ΕΡΕΥΝΑ – ΠΟΛΛΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

6.1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ

Το ερωτηματολόγιο αυτής της εργασίας συνίσταται στην προσπάθεια καταγραφής των αντιλήψεων, του βαθμού ενημέρωσης και των προσδοκιών των Ελλήνων ηλικιωμένων σχετικά με τη χρήση της τεχνολογίας γενικά και του διαδικτύου γενικότερα. Ο σκοπός λοιπόν της εργασίας ήταν να διερευνηθούν οι αντιλήψεις των ηλικιωμένων σχετικά με την υπάρχουσα τεχνολογική ανέλιξη, για τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή και ειδικότερα τη χρήση του διαδικτύου καθώς και τα οφέλη που μπορεί να έχει η χρήση του από άτομα τρίτης ηλικίας.

6.2. ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Οι στόχοι της έρευνας είναι:

1. Η διερεύνηση της εξοικείωσης των ηλικιωμένων με την τεχνολογία γενικότερα και ειδικότερα με τη χρήση του Η/Υ.
2. Η καταγραφή των απόψεων των ηλικιωμένων σχετικά με τα οφέλη που έχει η χρήση του διαδικτύου και της αναγκαιότητας ύπαρξης βοήθειας από το κράτος προκειμένου να αυξηθεί η χρήση της τεχνολογίας από τους ηλικιωμένους.
3. Τέλος στόχος είναι η συσχέτιση των απόψεων των ηλικιωμένων, για τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών, με την ηλικία, ούτως ώστε να καταγραφούν οι διαφορές και να διαπιστωθεί εάν η ηλικία επηρεάζει ή όχι τις απαντήσεις των ηλικιωμένων στις ερωτήσεις που τους έχουν υποβληθεί.

6.3. ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας είναι τα ακόλουθα:

1. Ποια η σχέση των ηλικιωμένων με τις νέες τεχνολογίες και κυρίως του Η/Υ;
2. Ποια η σχέση των ηλικιωμένων με τη χρήση του διαδικτύου;

3. Ποια η άποψη των ηλικιωμένων σχετικά με τα οφέλη που μπορεί να έχει η χρήση του διαδικτύου;

4. Ποια η άποψη των ηλικιωμένων σχετικά με το «χάσμα γενεών» και πως αυτό μπορεί να καλυφτεί χρησιμοποιώντας ως μέσο τις νέες τεχνολογίες;

6.4. Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το είδος της έρευνας που επιλέξαμε είναι η περιγραφική (ποσοτική) έρευνα. Η ποσοτική έρευνα χρησιμοποιείται για την ανάλυση στατιστικών δεδομένων. Σύμφωνα με την Κυριαζή (2002), η ποσοτική έρευνα χαρακτηρίζεται από την έμφαση που δίνει στην αντικειμενική και ακριβή μέτρηση των κοινωνικών φαινομένων, στην προσπάθεια για εμπειρικές γενικεύσεις και εντοπισμό κανονικοτήτων και τέλος, στον έλεγχο αιτιωδών θεωρητικών υποθέσεων.

Στην έρευνά μας χρησιμοποιούμε την ποσοτική μέθοδο έρευνας, γιατί:

- αυτό που μας ενδιαφέρει είναι η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος- γι'αυτό και έχουμε επιλέξει να διεξάγουμε την έρευνά μας σε μεγάλο δείγμα- και η δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων,
- δεν μας ενδιαφέρει η σε βάθος κατανόηση του φαινομένου αλλά περισσότερο η περιγραφή του.

Μέθοδος της έρευνας μας είναι η επισκόπηση.

«...οι επισκοπήσεις συλλέγουν δεδομένα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο, αποσκοπώντας να περιγράψουν τη φύση των υπάρχουσών συνθηκών ή να εντοπίσουν σταθερές με βάση τις οποίες μπορούν να συγκριθούν οι υπάρχουσες συνθήκες ή να προσδιορίσουν τις σχέσεις που υπάρχουν ανάμεσα σε συγκεκριμένα γεγονότα»

(Cohen&Manion, 2007, σελ.290).

Διαλέξαμε την επισκόπηση για τους εξής λόγους :

- i. Ο πληθυσμός μας είναι ευρύς και το δείγμα μας είναι μεγάλο σε αριθμό και έτσι θα έχουμε στατιστικά αποτελέσματα με αξιοπιστία.

- ii. Μετράμε την συχνότητα των ερωτημάτων
- iii. Θα αναλύσουμε τις σχέσεις των ηλικιωμένων με την τεχνολογίας άρα θα κάνουμε μονομεταβλητή ανάλυση.

6.5. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ, ΧΩΡΟΣ, ΧΡΟΝΟΣ, ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΔΕΙΓΜΑ, ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ:

- Ως ερευνητικό εργαλείο θα χρησιμοποιήσουμε το ερωτηματολόγιο, επειδή μας επιτρέπει να κωδικοποιήσουμε τις απαντήσεις των ερωτώμενων, να τις επεξεργαστούμε στη συνέχεια στατιστικά, ώστε να καταλήξουμε σε αποτελέσματα που θα μπορούν να γενικευτούν και να παρουσιαστούν με συνοπτική και αποτελεσματική παρουσίαση.

Σύμφωνα με τους Ρόντο και Παπάνη (2006), το ερωτηματολόγιο είναι ένα εργαλείο που παρεμβάλλεται ανάμεσα στον ερευνητή και τους ερωτώμενους, που με τυποποιημένο τρόπο συλλέγει και καταγράφει εξειδικευμένη και σχετική με ένα ζήτημα με σχετική ακρίβεια και πληρότητα. Με άλλα λόγια, προσδιορίζει τη διαδικασία συλλογής των πληροφοριών και υποστηρίζει την καταγραφή τους με συστηματικό τρόπο.

Κωδικοποίηση Απαντήσεων Ερωτηματολογίου

Για να μπορέσουμε να επεξεργαστούμε στατιστικά τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων και να κατατάξουμε τα αποτελέσματα σε μορφή πινάκων, είναι απαραίτητη η κωδικοποίηση των απαντήσεων (Παπαδημητρίου, 2001). Χρησιμοποιούμε λοιπόν κωδικοποίηση με διακανονισμό (συμφωνία), όπου δεχόμαστε δηλαδή ότι κάθε απάντηση αντιστοιχεί σε έναν αριθμό (Παπαδημητρίου, 2001). Προσδιορίζουμε εκ των προτέρων την κωδικοποίηση κάθε απάντησης (μεταβλητής) και στη συνέχεια μεταφέρουμε τις απαντήσεις κωδικοποιημένες στο λογισμικό επεξεργασίας και ανάλυσης δεδομένων, SPSS.

Το SPSS (StatisticalPackagefortheSocialSciences – Στατιστικό Πακέτο για τις Κοινωνικές Επιστήμες) είναι ένα πακέτο ανάλυσης δεδομένων και συνοπτικής παρουσίασης στατιστικών στοιχείων

Χώρος:

- ΚΑΠΗ Πατρών (Προσφυγικών, Αγυιάς, Ψάχου)

Χρόνος:

- 6 εβδομάδες

Πληθυσμός:

- Οι ηλικιωμένοι ηλικίας 60 ετών και άνω

«Πληθυσμός είναι ένα -συνήθως μεγάλο- σύνολο ατόμων ή αντικειμένων, του οποίου ορισμένα χαρακτηριστικά ενδιαφερόμαστε να μελετήσουμε. Τις περισσότερες φορές όμως, επειδή είναι πρακτικά και τεχνικά αδύνατο, εξαιρετικά χρονοβόρο και οικονομικά ασύμφορο να συμπεριλάβουμε όλο τον πληθυσμό στη μελέτη μας, αρκούμαστε στη μελέτη μέρους του πληθυσμού. Δείγμα είναι το μέρος, το υποσύνολο του πληθυσμού το οποίο τελικά μελετούμε» (Χλουβεράκη, 2009, σελ 20).

ΔΕΙΓΜΑ:

- Οι ηλικιωμένοι που ζουν στην Πάτρα και είναι μέλη του ΚΑΠΗ

Προκειμένου να μεγιστοποιείται η δυνατότητα γενίκευσης είναι απαραίτητη η διασφάλιση της αντιπροσωπευτικότητας του δείγματος (Σταλίκας, 2005). Σύμφωνα με τους Cohen & Manion (2007), το μέγεθος του δείγματος που απαιτείται για τη μελέτη ενός φαινομένου σε έναν πληθυσμό εξαρτάται από το σκοπό της έρευνας. Από αρκετούς θεωρείται ότι ένα δείγμα τριάντα ατόμων είναι ο ελάχιστος αριθμός που είναι απαραίτητος προκειμένου τα δεδομένα της έρευνας να μπορούν να αναλυθούν στατιστικά. Γενικά όμως, όσο μεγαλύτερο είναι το δείγμα, τόσο μεγαλύτερο βαθμό αντιπροσωπευτικότητας εξασφαλίζουμε. Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι, αν κάνουμε μια πλήρη καταμέτρηση του πληθυσμού, η ακρίβεια των αποτελεσμάτων θα είναι μεγαλύτερη, κάτι τέτοιο όμως δεν ισχύει. Ο λόγος είναι γιατί το πλήθος των εργασιών που θα πρέπει να γίνουν θα είναι πολύ λιγότερες στο δείγμα από ότι στον πληθυσμό, άρα και η κούραση λιγότερη και τα συνακόλουθα λάθη λιγότερα (Παπαδημητρίου, 2001).

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ:

- Η Ηλικία

6.6.ΜΕΘΟΔΟΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑΣ:

Η εφαρμογή κατάλληλου σχεδίου δειγματοληψίας εξασφαλίζει τις καλύτερες προϋποθέσεις για την διασφάλιση της αντιπροσωπευτικότητας του δείγματος και της δυνατότητας γενίκευσης των αποτελεσμάτων για τη συγκεκριμένη έρευνα (Σταλίκας, 2005).

Για την παρούσα έρευνα, επιλέξαμε ως μέθοδο δειγματοληψίας τη βολική δειγματοληψία γιατί το δείγμα μας είναι πιο κοντινό και προσβάσιμο σε εμάς και έχουμε επίσης χαμηλό κόστος.

6.6.1.ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΔΕΙΓΜΑ:

Αποφασίσαμε να έρθουμε σε άμεση επαφή με τα μέλη του δείγματός μας και να τους χορηγήσουμε το ερωτηματολόγιο. Με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζουμε ότι το δείγμα μας δεν είναι αντιπροσωπευτικό. Η επαφή με τους ηλικιωμένους θα γίνει από τις τρεις σπουδάστριες που συμμετέχουν στη διεξαγωγή της παρούσας πτυχιακής εργασίας, έπειτα από συνεννόηση με τον εκάστοτε υπεύθυνο των ΚΑΠΗ. Θα έχουμε στη διάθεσή μας τέσσερις εβδομάδες, έως ότου συμπληρωθεί ο απαραίτητος αριθμός ερωτηματολογίων.

6.7.ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΈΡΕΥΝΑΣ.

Ξεκαθαρίζουμε στην έρευνά μας κάποια δεοντολογικά ζητήματα που προκύπτουν μέσα από αυτήν. Αρχικά, ενημερώνουμε τα άτομα που θα συμπεριληφθούν στην έρευνα για ποιο λόγο διεξάγεται η παραπάνω έρευνα και ποιος είναι ο σκοπός που οι ερωτώμενοι θα μπουν στην διαδικασία να απαντήσουν μια σειρά ερωτημάτων. Στη συνέχεια, κάνουμε γνωστό στους ερωτώμενους ότι η συγκεκριμένη έρευνα πληρεί όλες τις προϋποθέσεις σχετικά με την εχεμύθεια και το απόρρητο καθώς δεν γνωστοποιούνται προσωπικά στοιχεία. Επίσης, τα άτομα που λαμβάνουν μέρος έχουν το δικαίωμα να αρνηθούν τη συμμετοχή τους και δεν υπάρχουν ποινές, καθώς και η δεοντολογία της έρευνάς μας, μας απαγορεύει να εξαναγκάσουμε τους ερωτώμενους

6.8. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

Συγκεντρώθηκαν ερωτηματολόγια από δείγμα 145 ηλικιωμένων. Αρχικά έγινε μια πρώτη προσέγγιση της μορφής του ερωτηματολογίου έπειτα από βιβλιογραφική έρευνα. Το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε και στη συνέχεια μοιράστηκε χέρι με χέρι στους ερωτηθέντες.

Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε η κλασική μέθοδος συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων, η οποία δίνει αξιόπιστα αποτελέσματα, εάν λάβουμε υπόψιν και την ομοιογένεια του δείγματος, με την προϋπόθεση ότι ο αποδέκτης των ερευνητικών αποτελεσμάτων γνωρίζει τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου πληθυσμού και τους περιορισμούς που απορρέουν από αυτά.

Παρακάτω παραθέεται το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήσαμε στην έρευνα.

Το ερωτηματολόγιο έχει δημιουργηθεί με σκοπό τη διερεύνηση των απόψεων των ηλικιωμένων για τις νέες τεχνολογίες και ειδικότερα για να καταγραφεί το ποσοστό αυτών που κάνουν χρήση των νέων τεχνολογιών (διαδίκτυο, Η/Υ, κ.α). Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και εμπιστευτικό Παρακαλούμε να απαντήσετε με ειλικρίνεια στις ερωτήσεις μας και να επιστραφούν τα ερωτηματολόγια το γρηγορότερο δυνατό.

6.9. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΈΡΕΥΝΑΣ

6.9.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα αποτελέσματα αυτών των ενεργειών έκρυσαν ιδιαίτερες εκπλήξεις, από τις βασικές υποθέσεις εργασίας της μελέτης και γενικά για το πώς βλέπουν τις Νέες Τεχνολογίες τα άτομα Τρίτης Ηλικίας. Οι Έλληνες ηλικιωμένοι πολίτες φαίνεται να γνωρίζουν αρκετά για τις δυνατότητές και τη χρήση τόσο των Η/Υ γενικότερα και του διαδικτύου ειδικότερα, πιστεύοντας ότι αποτελούν κρίκο στην αλυσίδα της εξέλιξης. Παρόλα αυτά, δεν υπάρχουν αρκετοί ηλικιωμένοι στο οικείο περιβάλλον τους που να κάνουν χρήση των νέων τεχνολογιών, αν και πιστεύουν ότι το διαδίκτυο έχει αρκετά μεγάλο όφελος τόσο στην μεταφορά γνώσεων όσο και στην καταπολέμηση της μοναξιάς. Επίσης ένα μεγάλο μέρος των ερωτηθέντων πιστεύουν ότι η χρήση των τεχνολογιών μπορεί να

βελτιώσει τη ζωή τους καθώς και να «καλυφτεί» εν μέρει το χάσμα γενεών. Τέλος οι ηλικιωμένοι φαίνεται να εναποθέτουν τις ελπίδες τους στην Πολιτεία για την οποία πιστεύουν ότι θα πρέπει να τους βοηθήσει στην ένταξη και δικτύωσή τους. Αυτό θα μπορούσε να γίνει με τη διοργάνωση δωρεάν σεμιναρίων, εφόσον ένας από τους κυριότερους παράγοντες μη χρήσης των τεχνολογιών είναι το οικονομικό πρόβλημα των ηλικιωμένων.

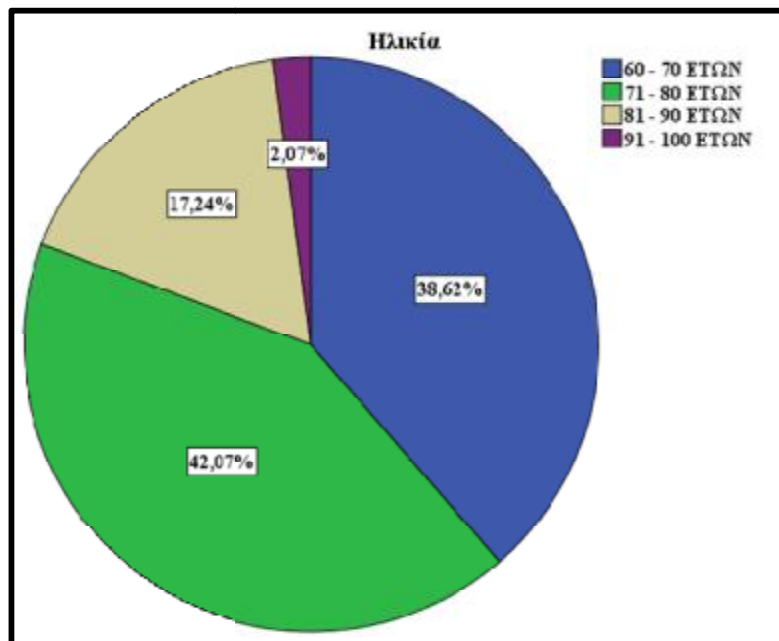
Σαν τελική συνισταμένη μπορεί να διατυπωθεί η άποψη ότι αναγνωρίζεται γενικά ο κεντρικός ρόλος του διαδικτύου στο νέο επικοινωνιακό περιβάλλον και ότι όλοι, νέοι σε ηλικία και μεγαλύτεροι, επιθυμούν να συμμετέχουν στις εξελίξεις και να είναι ενεργά μέλη της ταχύτατα αναδύομενης κοινωνίας των πληροφοριών. Γκρίνιες, απηρχαιωμένες απόψεις και αδιαφορία φαίνεται να υποχωρούν μπροστά στον κίνδυνο να αποκοπεί κάποιος από τις εξελίξεις στο κοινωνικό του περιβάλλον και αυτό μπορεί να είναι ευχάριστο σε σχέση με τους δείκτες ανάπτυξης της χώρας, αλλά ενδέχεται να αποδειχθεί ιδιαίτερα καταπιεστικό για τα άτομα που για προσωπικούς λόγους δεν θέλουν να δεθούν στο άρμα της σύγχρονης τεχνολογίας.

Για την ανάλυση και τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων της συγκεκριμένης έρευνας έγινε χρήση του λογισμικού SPSS 19.0.

6.9.2. ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Πιο κάτω παρουσιάζονται συνοπτικά τα αποτελέσματα της έρευνας για την κάθε ερώτηση με τη μορφή κυκλικών διαγραμμάτων (Piecharts) καθώς και ραβδρογραμμάτων (Barcharts).

6.9.2.1. Ηλικία

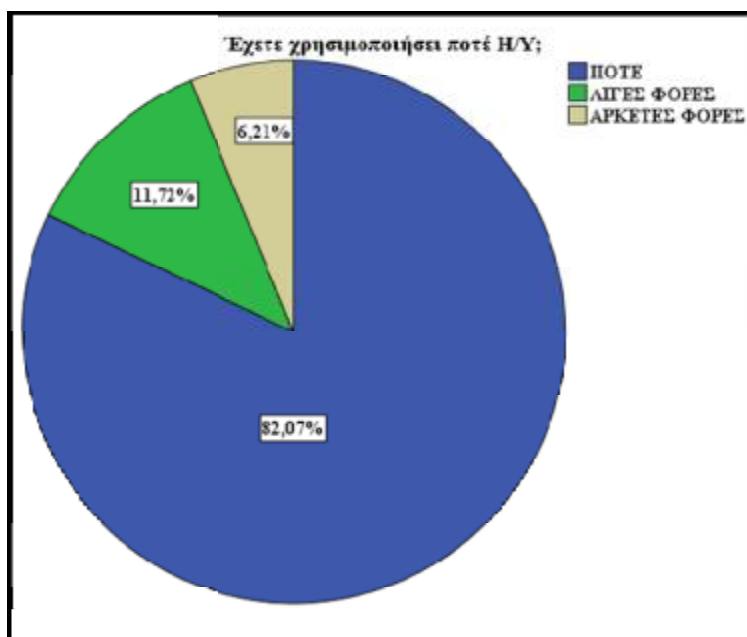

Η ηλικία των ερωτηθέντων κυμάνθηκε από 60-90 έτη, με το μεγαλύτερο ποσοστό να είναι μεταξύ 71-80 ετών και ακολούθως μεταξύ 60-70 ετών.

Ηλικία

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
60 - 70 ΕΤΩΝ	56	38,6	38,6	38,6
71 - 80 ΕΤΩΝ	61	42,1	42,1	80,7
Valid 81 - 90 ΕΤΩΝ	25	17,2	17,2	97,9
91 - 100 ΕΤΩΝ	3	2,1	2,1	100,0
Total	145	100,0	100,0	

6.9.2.2. Χρήση Η/Υ

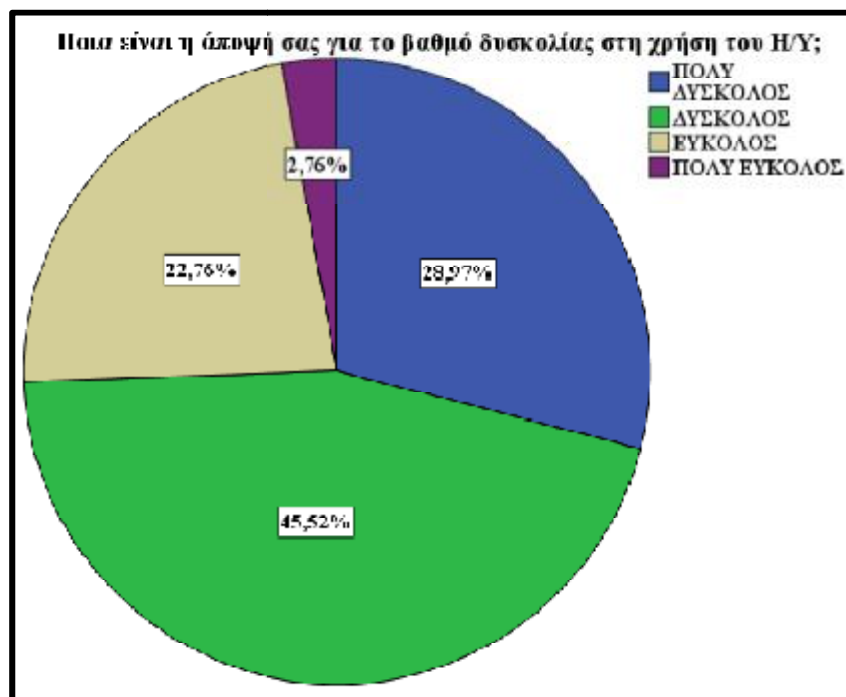

Όσον αφορά στη χρήση Η/Υ από τους ερωτηθέντες Ηλικιωμένους παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (82,07%) απάντησε ότι ποτέ δεν έχει κάνει χρήση Η/Υ ενώ μόνο το 6,21% απάντησε αρκετές φορές.

Έχετε χρησιμοποιήσει ποτέ Η/Υ;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ΠΟΤΕ	119	82,1	82,1	82,1
ΛΙΓΕΣ ΦΟΡΕΣ	17	11,7	11,7	93,8
ΑΡΚΕΤΕΣ ΦΟΡΕΣ	9	6,2	6,2	100,0
Total	145	100,0	100,0	

6.9.2.3. Βαθμός Δυσκολίας στη Χρήση Η/Υ

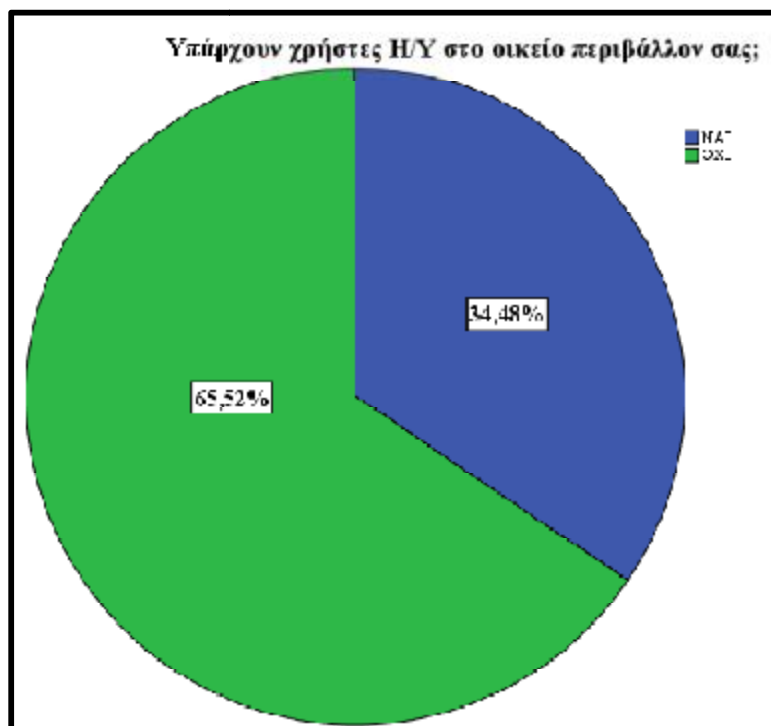

Όσον αφορά στο βαθμό δυσκολίας οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι η χρήση Η/Υ είναι δύσκολη σε ποσοστό 45,5% έως και πολύ δύσκολη σε ποσοστό 29%. Μόνο ένα 2,76% απάντησε ότι η χρήση Η/Υ είναι πολύ εύκολη και ένα αρκετά αξιόλογο ποσοστό περί τα 22,76% απάντησε ότι η χρήση του υπολογιστή είναι εύκολη. Η γενικότερη όμως άποψη σε ποσοστό 74,49% των ερωτηθέντων έχουν την άποψη ότι η χρήση Η/Υ είναι δύσκολη έως πολύ δύσκολη.

Ποια είναι η άποψή σας για το βαθμό δυσκολίας στη χρήση του Η/Υ;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
ΠΟΛΥ ΔΥΣΚΟΛΟΣ	42	29,0	29,0	29,0
ΔΥΣΚΟΛΟΣ	66	45,5	45,5	74,5
Valid ΕΥΚΟΛΟΣ	33	22,8	22,8	97,2
ΠΟΛΥ ΕΥΚΟΛΟΣ	4	2,8	2,8	100,0
Total	145	100,0	100,0	

6.9.2.4. Χρήστες Η/Υ

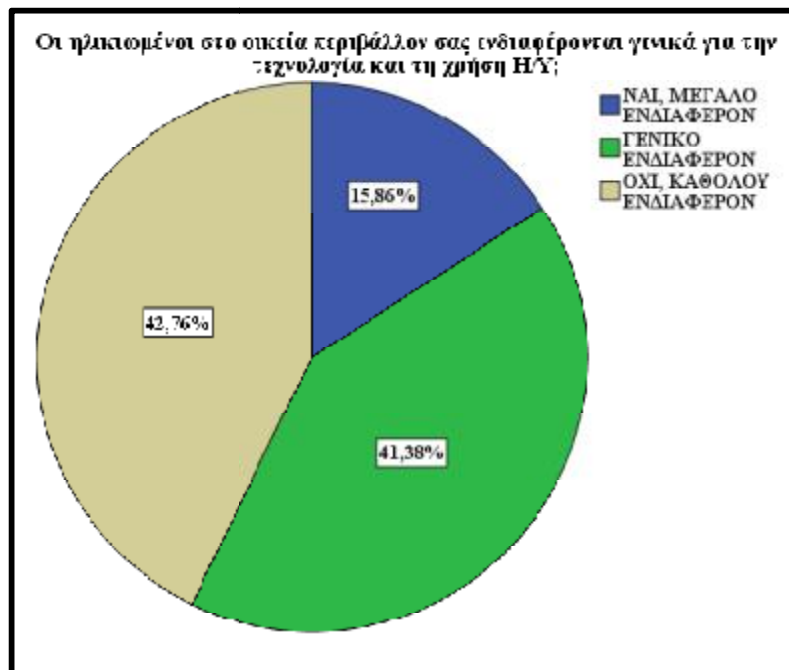

Η χρήση Η/Υ από τους οικείου ηλικιωμένους των ερωτηθέντων είναι πολύ μέτρια σε ποσοστό 34,5% των ερωτηθέντων ενώ το υπόλοιπο 65,5% ισχυρίστηκε ότι δεν υπάρχουν χρήστες Η/Υ στο οικείο περιβάλλον τους. Η απάντηση στην ερώτηση αυτή συμπίπτει εν μέρει με τις απαντήσεις στην προηγούμενη ερώτηση. Εφόσον οι ηλικιωμένοι θεωρούν τη χρήση Η/Υ δύσκολη, επακόλουθο είναι να μην υπάρχουν χρήστες Η/Υ στο οικείο περιβάλλον τους.

Υπάρχουν χρήστες Η/Υ στο οικείο περιβάλλον σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid NAI	50	34,5	34,5	34,5
Valid OXI	95	65,5	65,5	100,0
Total	145	100,0	100,0	

6.9.2.5. Ενδιαφέρον για τη χρήση Η/Υ

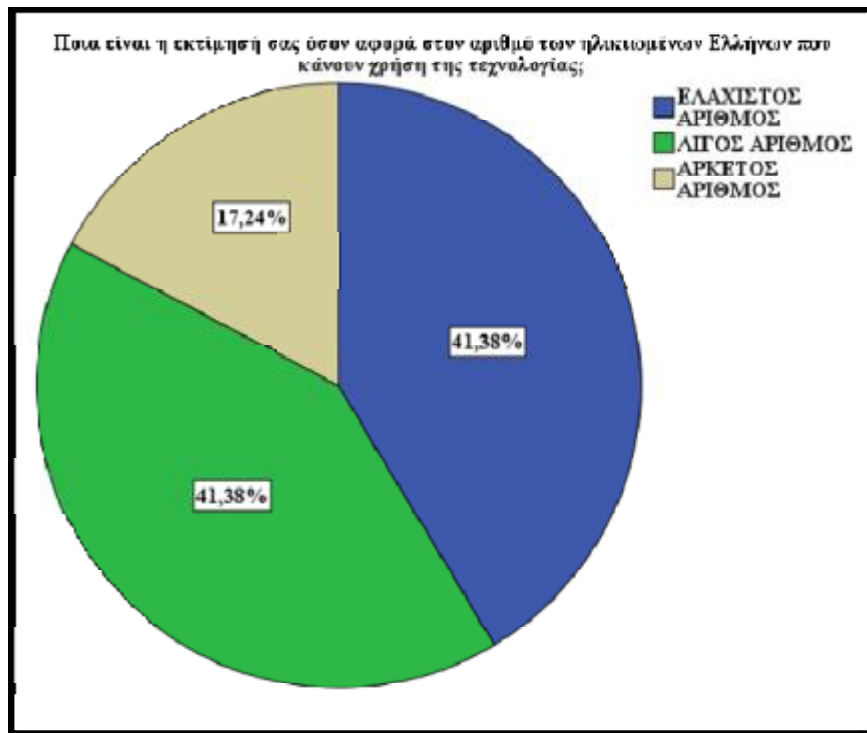
Όπως είδαμε σε προηγούμενο ερώτημα δεν υπάρχουν πολλοί ηλικιωμένοι που κάνουν χρήση Η/Υ και σε ποσοστό 42,76% των ερωτηθέντων πιστεύουν ότι δεν υπάρχει και το αντίστοιχο ενδιαφέρον από τους οικείους τους ηλικιωμένους. Ένα μικρό ποσοστό 15,9% πιστεύει ότι υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον και σε ποσοστό 41,4% ότι υπάρχει γενικό ενδιαφέρον από τους οικείους τους ηλικιωμένους σχετικά με τη χρήση της τεχνολογίας και του Η/Υ.

Οι ηλικιωμένοι στο οικεία περιβάλλον σας ενδιαφέρονται γενικά για την τεχνολογία και τη χρήση Η/Υ;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
ΝΑΙ, ΜΕΓΑΛΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	23	15,9	16,0	16,0
ΓΕΝΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	60	41,4	41,7	57,6
ΟΧΙ, ΚΑΘΟΛΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	61	42,1	42,4	100,0

Total	144	99,3	100,0
Missing System	1	,7	
Total	145	100,0	

6.9.2.6. Αριθμός Ηλικιωμένων που κάνει χρήση της Τεχνολογίας

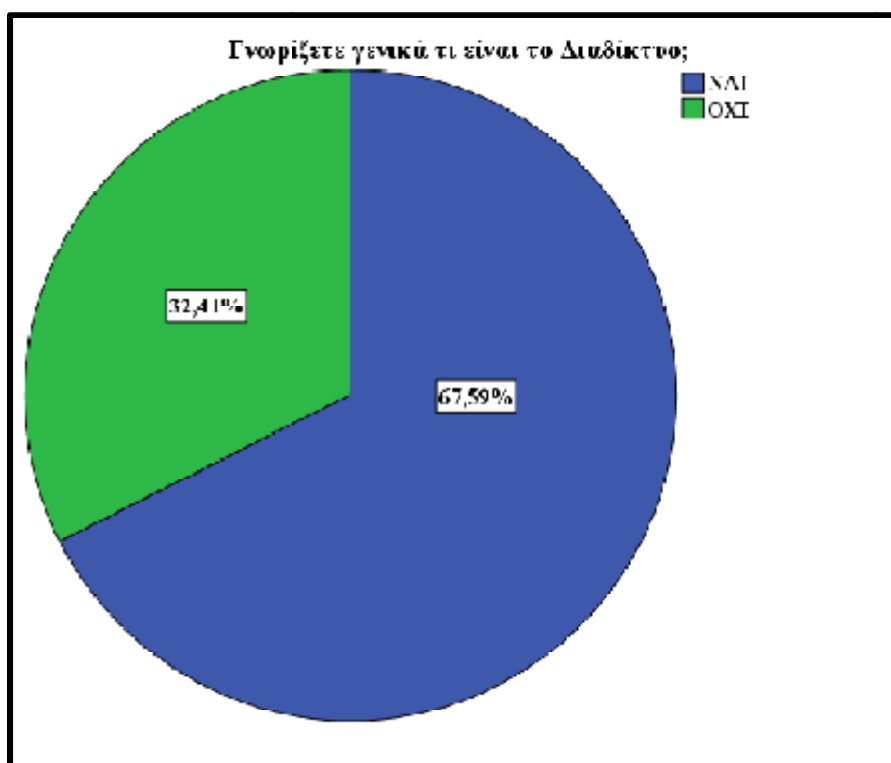

Η χρήση της τεχνολογίας από τους Έλληνες ηλικιωμένους είναι αρκετά μικρή, και όπως θα δούμε από τα αποτελέσματα των απαντήσεων των ερωτηθέντων σε ποσοστό 41,1% πιστεύει ότι ο αριθμός είναι λίγος καθώς και σε ποσοστό 41,1% έως και ελάχιστος και σε ποσοστό μόνο 17,2% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι ο αριθμός των Ελλήνων Ηλικιωμένων που κάνουν χρήση της τεχνολογίας είναι αρκετά μεγάλος.

Ποια είναι η εκτίμησή σας όσον αφορά στον αριθμό των ηλικιωμένων Ελλήνων που κάνουν χρήση της τεχνολογίας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	60	41,4	41,4	41,4
Valid ΛΙΓΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	60	41,4	41,4	82,8
ΑΡΚΕΤΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	25	17,2	17,2	100,0
Total	145	100,0	100,0	

6.9.2.7. Γνώση Διαδικτύου

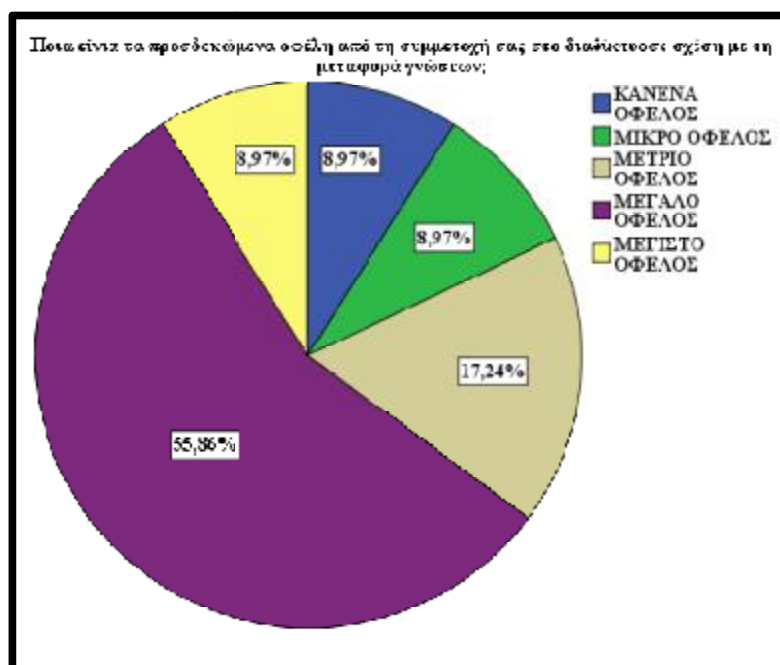

Πάνω από τα 2/3 των ερωτηθέντων ηλικιωμένων γνωρίζει τι είναι το διαδίκτυο ενώ σε ποσοστό 32,4% δεν γνωρίζει.

Γνωρίζετε γενικά τι είναι το Διαδίκτυο;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid NAI	98	67,6	67,6	67,6
OXI	47	32,4	32,4	100,0
Total	145	100,0	100,0	

6.9.2.8. Προσδοκώμενα Οφέλη από τη Χρήση του Διαδικτύου

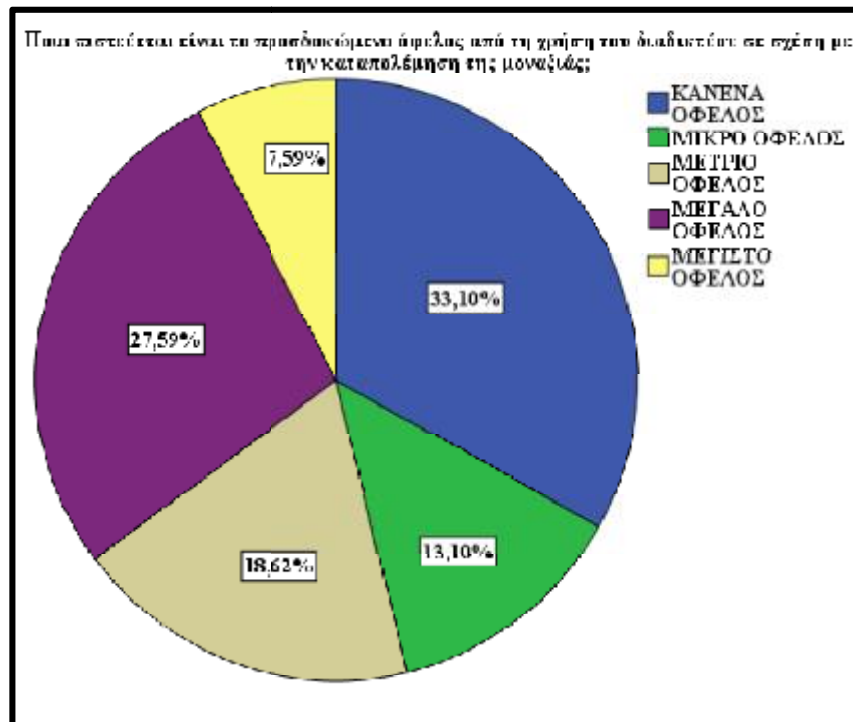

Απ'ότι είδαμε και σε προηγούμενο ερώτημα οι ηλικιωμένοι γνωρίζουν σε μεγάλο ποσοστό 67,6% τι είναι το διαδίκτυο αλλά γνωρίζουν και τα οφέλη από τη συμμετοχή τους σε αυτό, όσον αφορά τη μεταφορά γνώσεων. Σε ποσοστό 55,9% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι η χρήση του διαδικτύου έχει πολύ μεγάλο όφελος στη μεταφορά γνώσεων ενώ εάν πολύ μικρό ποσοστό (9%) πιστεύει ότι δεν έχει κανένα όφελος.

Ποια είναι τα προσδοκώμενα οφέλη από τη συμμετοχή σας στο διαδίκτυο σε σχέση με τη μεταφορά γνώσεων;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
KANENA ΟΦΕΛΟΣ	13	9,0	9,0	9,0
ΜΙΚΡΟ ΟΦΕΛΟΣ	13	9,0	9,0	17,9
ΜΕΤΡΙΟ ΟΦΕΛΟΣ	25	17,2	17,2	35,2
ΜΕΓΑΛΟ ΟΦΕΛΟΣ	81	55,9	55,9	91,0
ΜΕΓΙΣΤΟ ΟΦΕΛΟΣ	13	9,0	9,0	100,0
Total	145	100,0	100,0	

6.9.2.9. Χρήση Διαδικτύου και Καταπολέμηση της Μοναξιάς

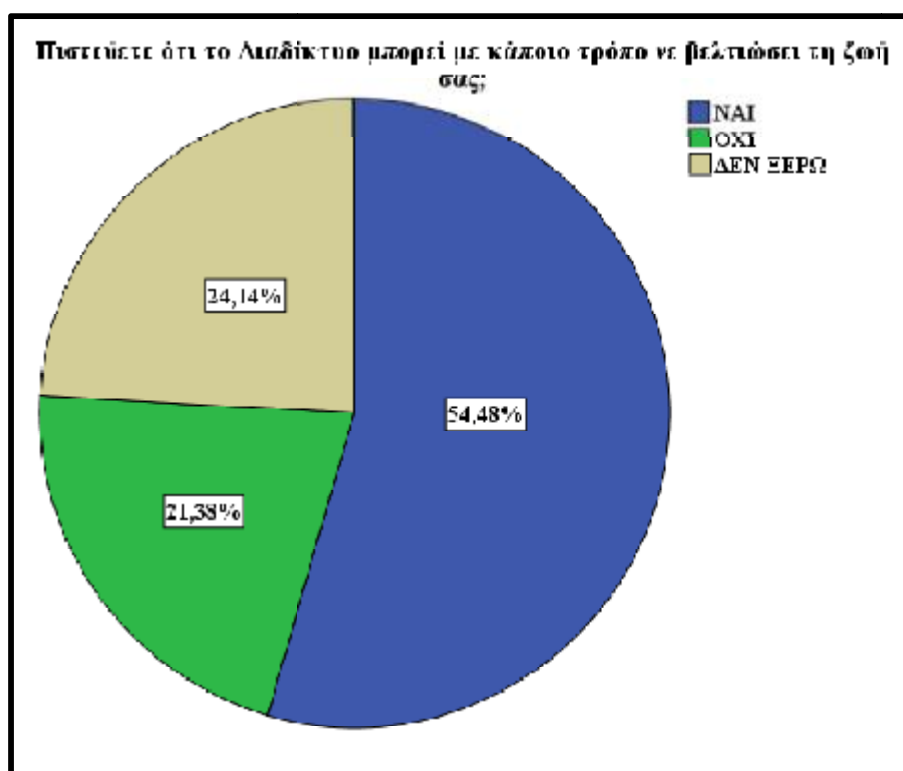

Η χρήση του διαδικτύου όσον αφορά στην καταπολέμηση της μοναξιάς έρχεται σε αντιπαράθεση με τα προσδοκώμενα οφέλη σε σχέση με τη μεταφορά γνώσεων. Οι απόψεις των ερωτηθέντων δίστανται με το μεγαλύτερο ποσοστό (33,1%) να απαντά ότι δεν υπάρχει κάποιο όφελος στην καταπολέμηση της μοναξιάς χρησιμοποιώντας το διαδίκτυο. Αντίθετα ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό περί τα 27,6% των ερωτηθέντων απάντησαν ότι υπάρχει μεγάλο όφελος και ένα 18,6% μέτριο όφελος.

Ποιο πιστεύεται είναι το προσδοκώμενο όφελος από τη χρήση του διαδικτύου σε σχέση με την καταπολέμηση της μοναξιάς;

	Frequenc y	Percen t	Valid Percent	Cumulative Percent
ΚΑΝΕΝΑ ΟΦΕΛΟΣ	48	33,1	33,1	33,1
ΜΙΚΡΟ ΟΦΕΛΟΣ	19	13,1	13,1	46,2
ΜΕΤΡΙΟ ΟΦΕΛΟΣ	27	18,6	18,6	64,8
ΜΕΓΑΛΟ ΟΦΕΛΟΣ	40	27,6	27,6	92,4
ΜΕΓΙΣΤΟ ΟΦΕΛΟΣ	11	7,6	7,6	100,0
Total	145	100,0	100,0	

6.9.2.10. Χρήση Διαδικτύου και Βελτίωση της Ζωής

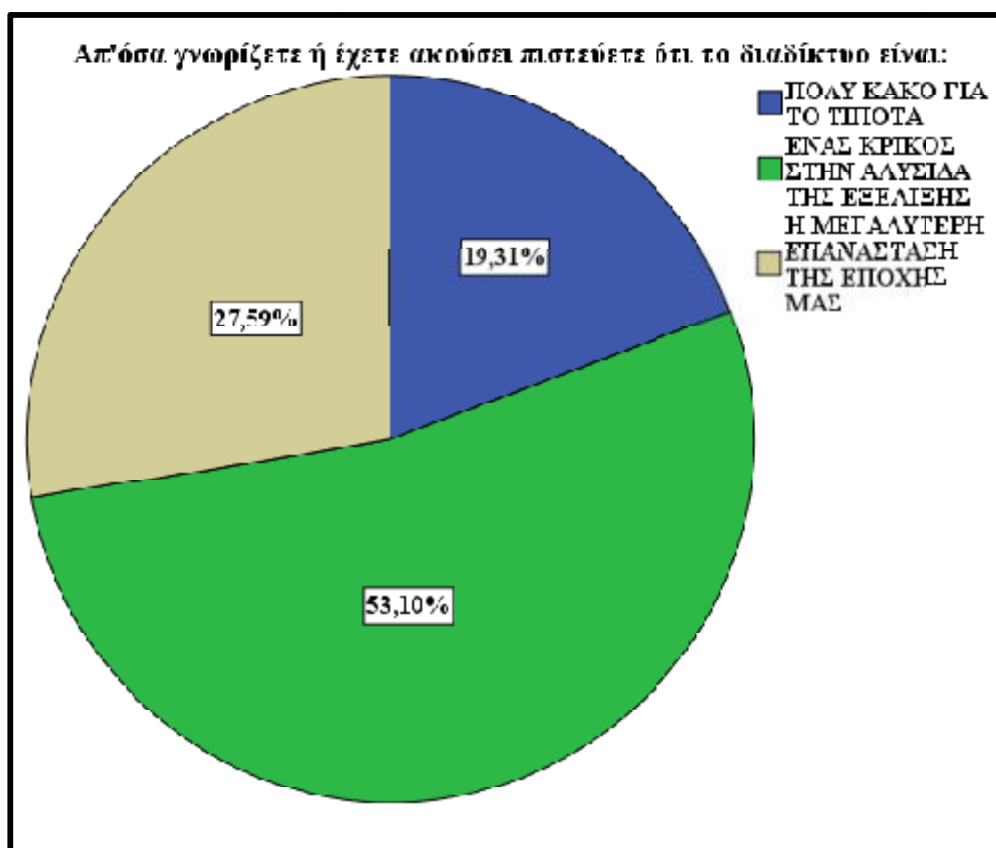
Σε ποσοστό μεγαλύτερο από το ½ των ερωτηθέντων απάντησαν ότι η χρήση του διαδικτύου μπορεί να βελτιώσει τη ζωή του ενώ ένα ποσοστό περί τα 21,4% των ερωτηθέντων απάντησαν ότι δεν μπορεί. Έκπληξη αποτέλεσε και το ποσοστό (24,1%)

στην απάντηση ότι δεν γνωρίζουν εάν η χρήση του διαδικτύου μπορεί να βελτιώσει τη ζωή τους.

Πιστεύετε ότι το Διαδίκτυο μπορεί με κάποιο τρόπο να βελτιώσει τη ζωή σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
NAI	78	53,8	53,8	53,8
OXI	31	21,4	21,4	75,2
Valid ΔΕΝ ΞΕΡΩ	35	24,1	24,1	99,3
12	1	,7	,7	100,0
Total	145	100,0	100,0	

6.9.2.11. Τι είναι το Διαδίκτυο;

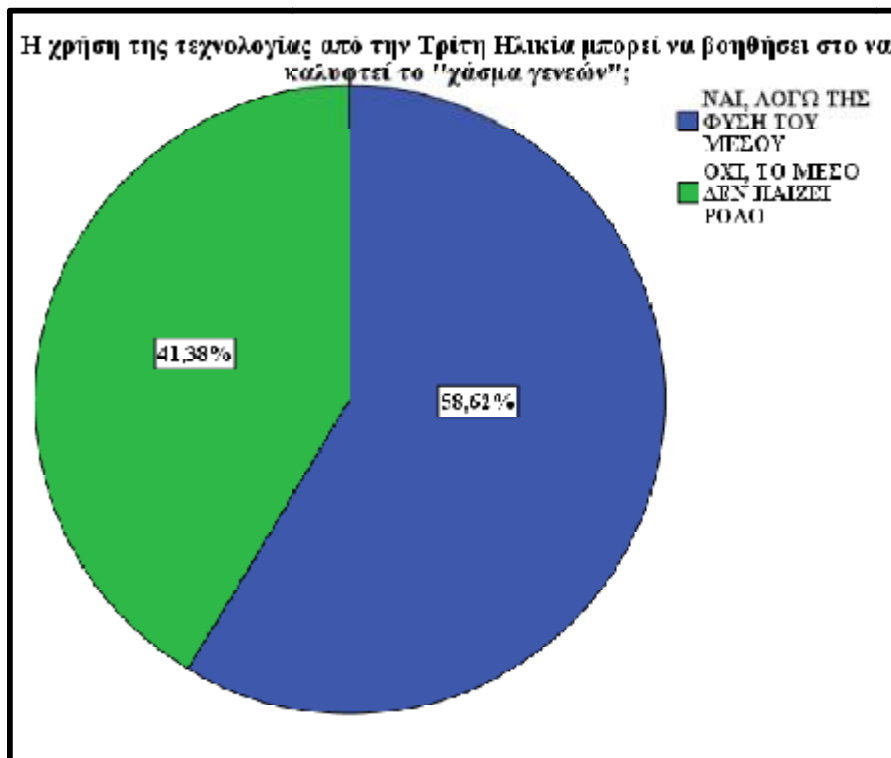

Η ερώτηση που αφορά στην άποψη των ερωτηθέντων για το τι είναι διαδίκτυο σε ποσοστό 53,3% απάντησε ότι είναι ένα κρίκος στην αλυσίδα της εξέλιξης, ένα ποσοστό 27,6% ότι είναι η μεγαλύτερη ανακάλυψη της εποχής μας και σε ένα μικρότερο ποσοστό (19,3%) ότι είναι πολύ κακό για το τίποτα.

Απόσα γνωρίζετε ή έχετε ακούσει πιστεύετε ότι το διαδίκτυο είναι:

	Frequenc y	Percen t	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ΠΟΛΥ ΚΑΚΟ ΓΙΑ ΤΟ ΤΙΠΟΤΑ	28	19,3	19,3	19,3
Valid ΕΝΑΣ ΚΡΙΚΟΣ ΣΤΗΝ ΑΛΥΣΙΔΑ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ	77	53,1	53,1	72,4
Valid Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ	40	27,6	27,6	100,0
Total	145	100,0	100,0	

6.9.2.12. Χρήση Τεχνολογίας από Ηλικιωμένους και Χάσμα Γενεών

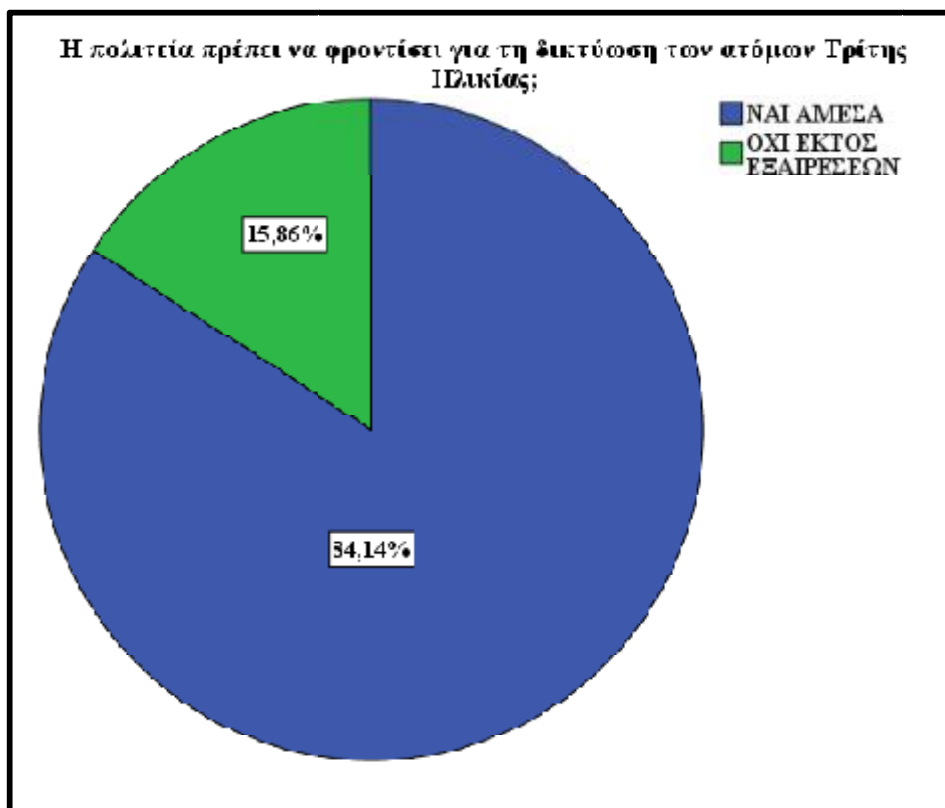

Οι απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με τη χρήση της τεχνολογίας ως μέσο για την κάλυψη του χάσματος γενεών δίστανται με μικρό προβάδισμα στην άποψη ότι μπορεί να καλυφθεί (58,6%) ενώ ένα ποσοστό 41,1% πιστεύει ότι το μέσο δεν παίζει κανένα ρόλο.

Η χρήση της τεχνολογίας από την Τρίτη Ηλικία μπορεί να βοηθήσει στο να καλυφθεί το "χάσμα γενεών";

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
ΝΑΙ, ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ	85	58,6	58,6	58,6
ΟΧΙ, ΤΟ ΜΕΣΟ ΔΕΝ ΠΑΙΖΕΙ ΡΟΛΟ	60	41,4	41,4	100,0
Total	145	100,0	100,0	

6.9.2.13. Πολιτεία και Δικτύωση ατόμων Τρίτης Ηλικίας

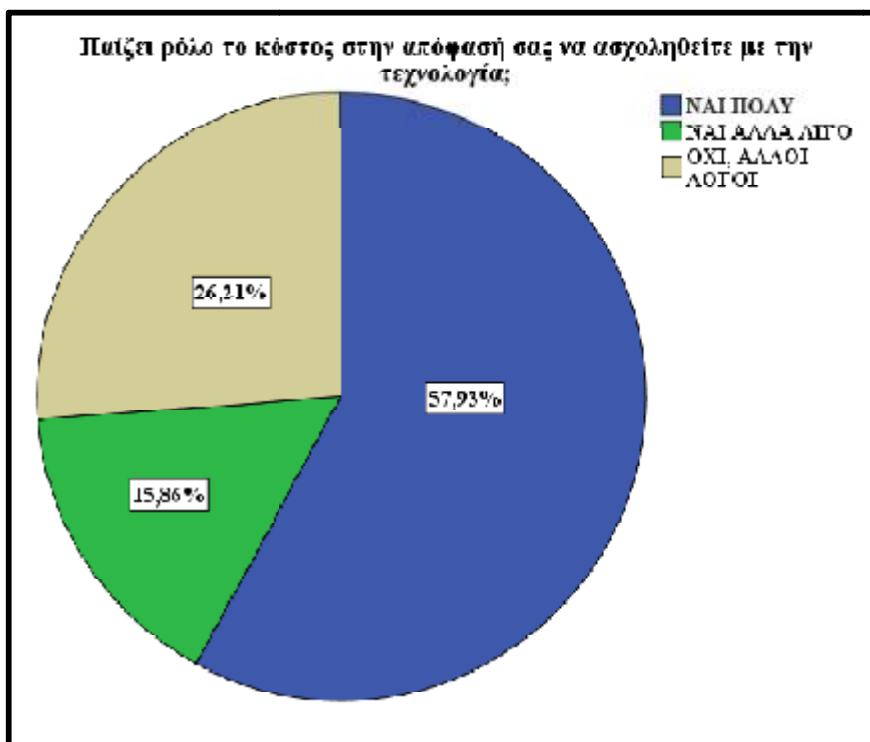

Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες η Πολιτεία παίζει καθοριστικό ρόλο στη δικτύωσή τους και σε ποσοστό 84,1% πιστεύει ότι θα πρέπει να φροντίσει γι' αυτό.

Η πολιτεία πρέπει να φροντίσει για τη δικτύωση των ατόμων Τρίτης Ηλικίας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
ΝΑΙ ΑΜΕΣΑ	122	84,1	84,1	84,1
ΟΧΙ ΕΚΤΟΣ ΕΞΑΙΡΕΣΕΩΝ	23	15,9	15,9	100,0
Total	145	100,0	100,0	

6.9.2.14. Κόστος και Χρήση Τεχνολογίας

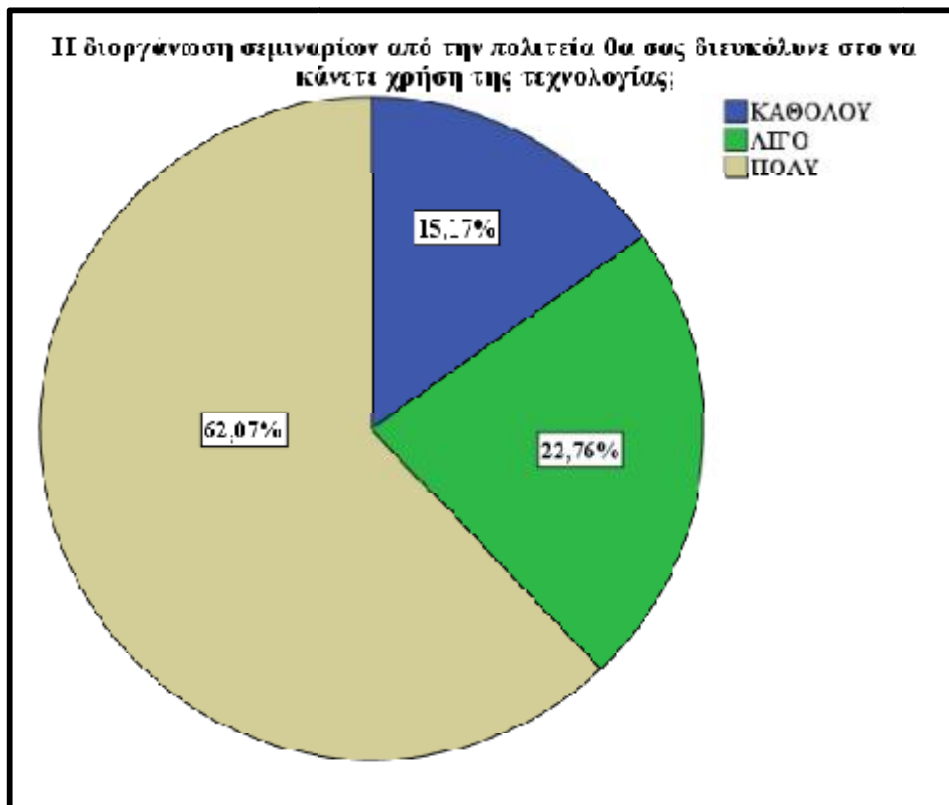
Ένας ανασταλτικός παράγοντας στη χρήση της τεχνολογίας από τους ηλικιωμένους μπορεί να είναι και το κόστος. Σύμφωνα λοιπόν με τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου οι περισσότεροι ηλικιωμένοι θεωρούν ότι το κόστος παίζει ρόλο στο να ασχοληθούν με την τεχνολογία. Ένα ποσοστό 15,9% θεωρεί ότι παίζει μικρό ρόλο το κόστος και ένα 26,2% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι παίζουν ρόλο και άλλοι παράγοντες ούτως ώστε να κάνουν χρήση της τεχνολογίας, όπως για παράδειγμα θέματα υγείας, μετακίνησης κλπ.

Παίζει ρόλο το κόστος στην απόφασή σας να ασχοληθείτε με την τεχνολογία;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ ΠΟΛΥ	84	57,9	57,9
	ΝΑΙ ΑΛΛΑ ΛΙΓΟ	23	15,9	73,8
	ΟΧΙ, ΑΛΛΟΙ	38	26,2	100,0
	ΛΟΓΟΙ			

Total	145	100,0	100,0
-------	-----	-------	-------

6.9.2.15. Διοργάνωση σεμιναρίων

Η διοργάνωση σεμιναρίων από την πολιτεία θεωρείται από τους ηλικιωμένους ένας τρόπος διευκόλυνσής τους στο να μάθουν να κάνουν χρήση της τεχνολογίας. Σε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό λοιπόν (62,1%) πιστεύει ότι βοηθάνε πολύ, σε ποσοστό 22,8% λίγο και σε ποσοστό 15,2 των ερωτηθέντων πιστεύει ότι δεν βοηθάνε καθόλου.

**Η διοργάνωση σεμιναρίων από την πολιτεία θα σας διευκόλυνε στο να κάνετε
χρήση της τεχνολογίας;**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ΚΑΘΟΛΟΥ	22	15,2	15,2	15,2
ΛΙΓΟ	33	22,8	22,8	37,9
ΠΟΛΥ	90	62,1	62,1	100,0
Total	145	100,0	100,0	

6.10.3. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στην ενότητα αυτή εξετάζουμε τη συσχέτιση των απόψεων για τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών των ηλικιωμένων με βάση τις ηλικιακές ομάδες 60-70, 71-80, 81-90 και 91-100 ετών, ούτως ώστε να καταγραφούν οι διαφορές και να διαπιστωθεί εάν η ηλικία επηρεάζει ή όχι τις απαντήσεις των ηλικιωμένων στις ερωτήσεις που έχουμε υποβάλλει.

Οι πίνακες συνάφειας είναι ιδιαίτερα χρήσιμοι όταν έχουμε ονομαστικές μεταβλητές και θέλουμε να ελέγξουμε αν είναι συσχετισμένες. Η ύπαρξη συστηματικής σχέσης ανιχνεύεται με τον έλεγχο χ^2 (Chi-Square test).

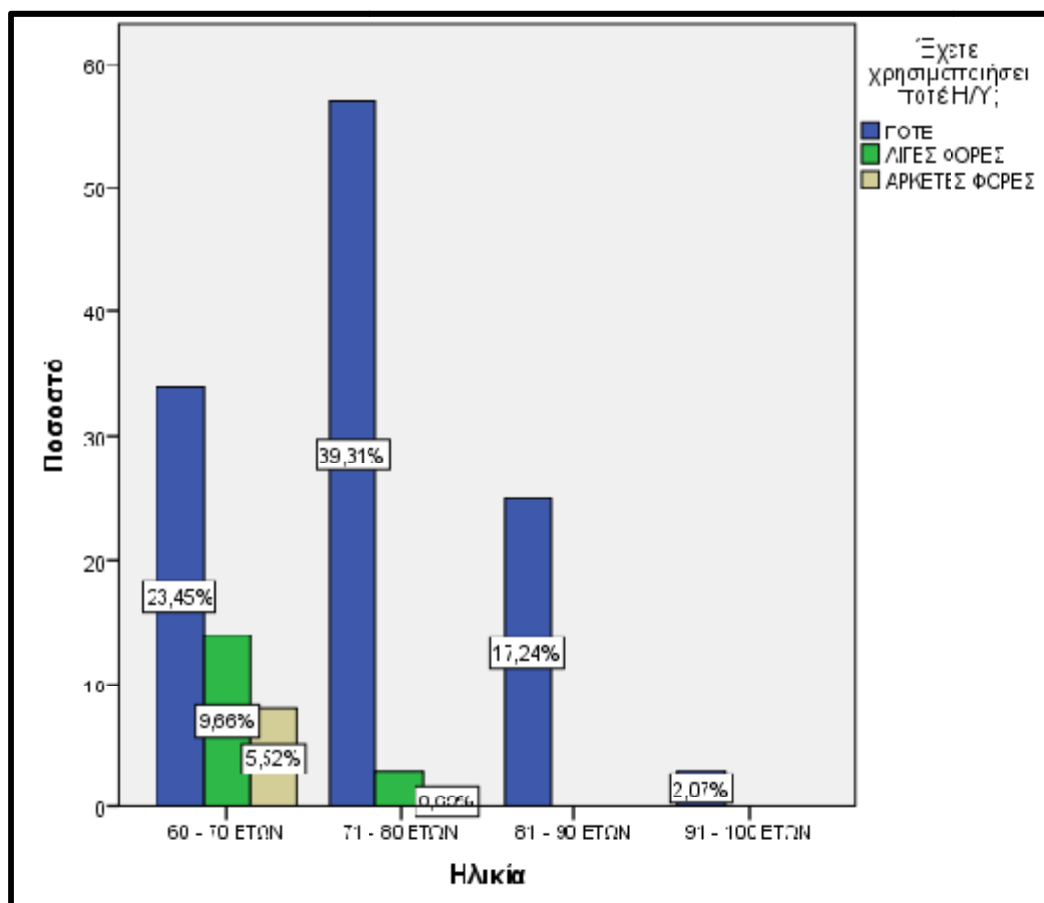
Ο έλεγχος χ^2 Βασίζεται στον υπολογισμό ενός μέτρου από τις συχνότητες του πίνακα συνάφειας. Η αρχική (μηδενική) υπόθεση είναι ότι οι δύο μεταβλητές δεν είναι συσχετισμένες. Από τις παρατηρούμενες (Observed) συχνότητες υπολογίζονται οι αναμενόμενες (expected frequencies).

Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιούμε τον έλεγχο chi-square (Κατανομή χ^2) για να ελέγξουμε αν υπάρχει σημαντική συσχέτιση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και των απόψεών τους σχετικά με τη χρήση της Τεχνολογίας.

6.10.3.1. Ηλικίανς έχετε χρησιμοποιήσει ποτε η/υ;

Υπάρχει με βάσει τον πίνακα Chi-Square Tests στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και της χρήσης Η/Υ, ($X^2=28,958$, $df=6$, $p=0,000<0,05$). Οπότε απορρίπτεται η υπόθεση της ανεξαρτησίας. Λαμβάνοντας υπόψιν τον πίνακα

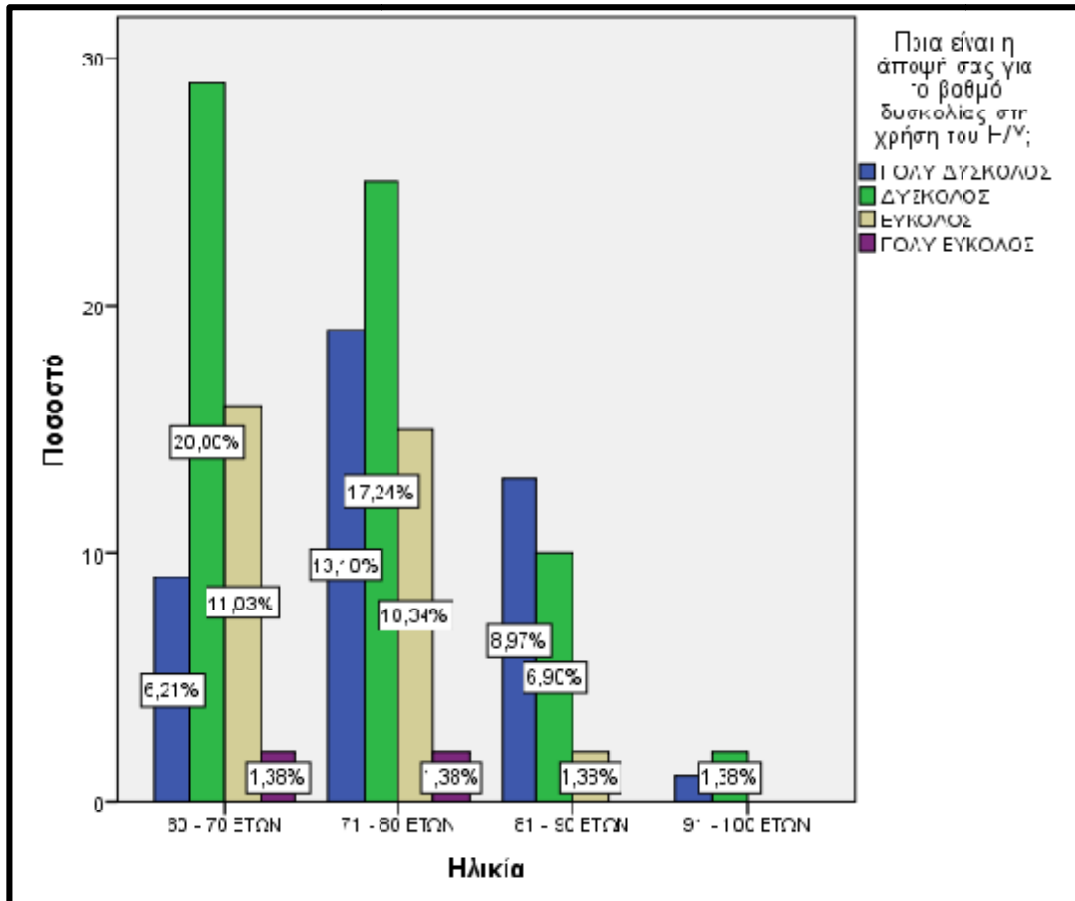
Crosstab παρατηρούμε ότι αυξανόμενου της ηλικίας αυξάνεται και το ποσοστό που δεν έχει κάνει ποτέ χρήση Η/Υ. Συγκεκριμένα δεν έχουν κάνει χρήση Η/Υ ποτέ σε ποσοστό 60,7% η ηλικιακή ομάδα 60-70, σε ποσοστό 93,4% η ηλικιακή ομάδα 71-80 και 100% οι ηλικιακές ομάδες 81-90 και 91-100.

6.10.3.2. Ηλικία vs ποια είναι η άποψη σας για το βαθμό δυσκολίας στη χρήση του Η/Υ;

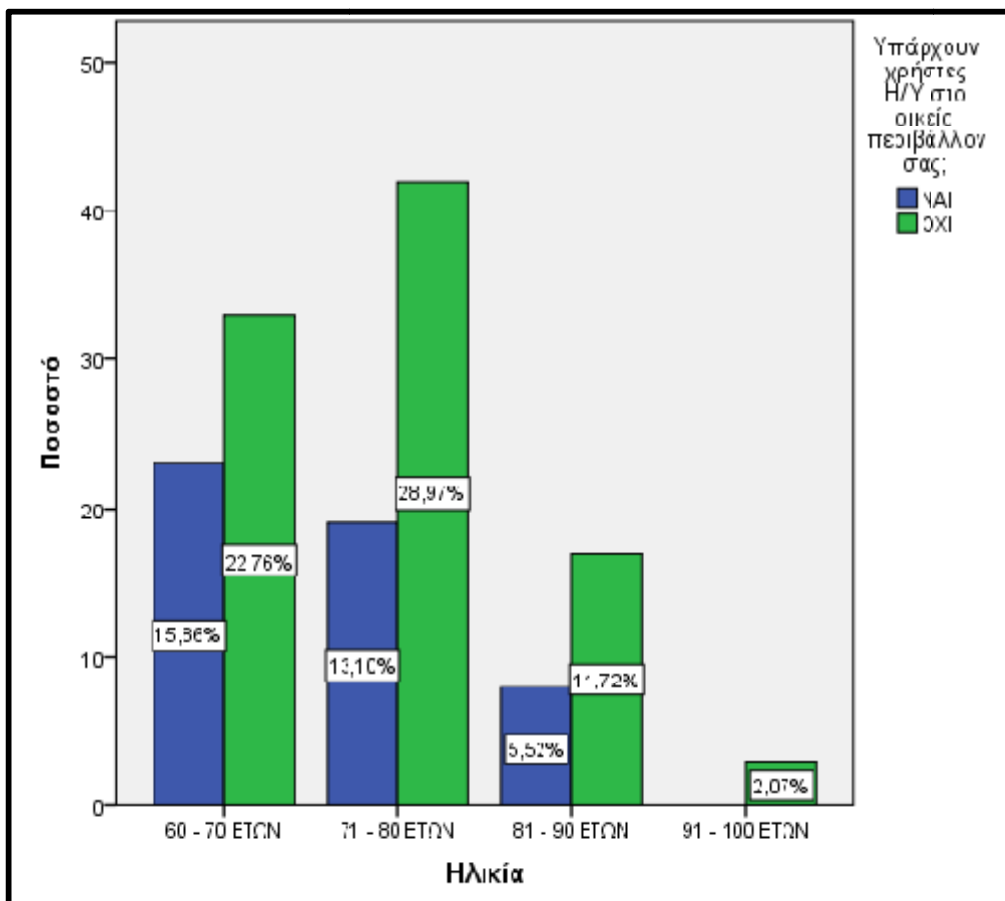
Σύμφωνα με τον πίνακα Chi-Square Tests δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και της άποψής τους σχετικά με το βαθμό δυσκολίας στη χρήση Η/Υ, ($\chi^2=14,098$, $df=9$, $p=0,119 > 0,05$). Οπότε η άποψη για το βαθμό δυσκολίας είναι ανεξάρτητη από την ηλικία των ερωτηθέντων. Λαμβάνοντας υπόψιν τον πίνακα Crosstab παρατηρούμε ότι το 51,8%, 41% και 66,7% των ηλικιακών ομάδων 60-70, 71-

80 και 91-100 αντίστοιχα, δύσκολη ενώ σε ποσοστό 52% της ηλικιακής ομάδας 81-90 πολύ δύσκολη.

6.10.3.3. Ηλικία vs υπάρχουν χρήστες Η/Υ στο οικείο περιβάλλον σας;

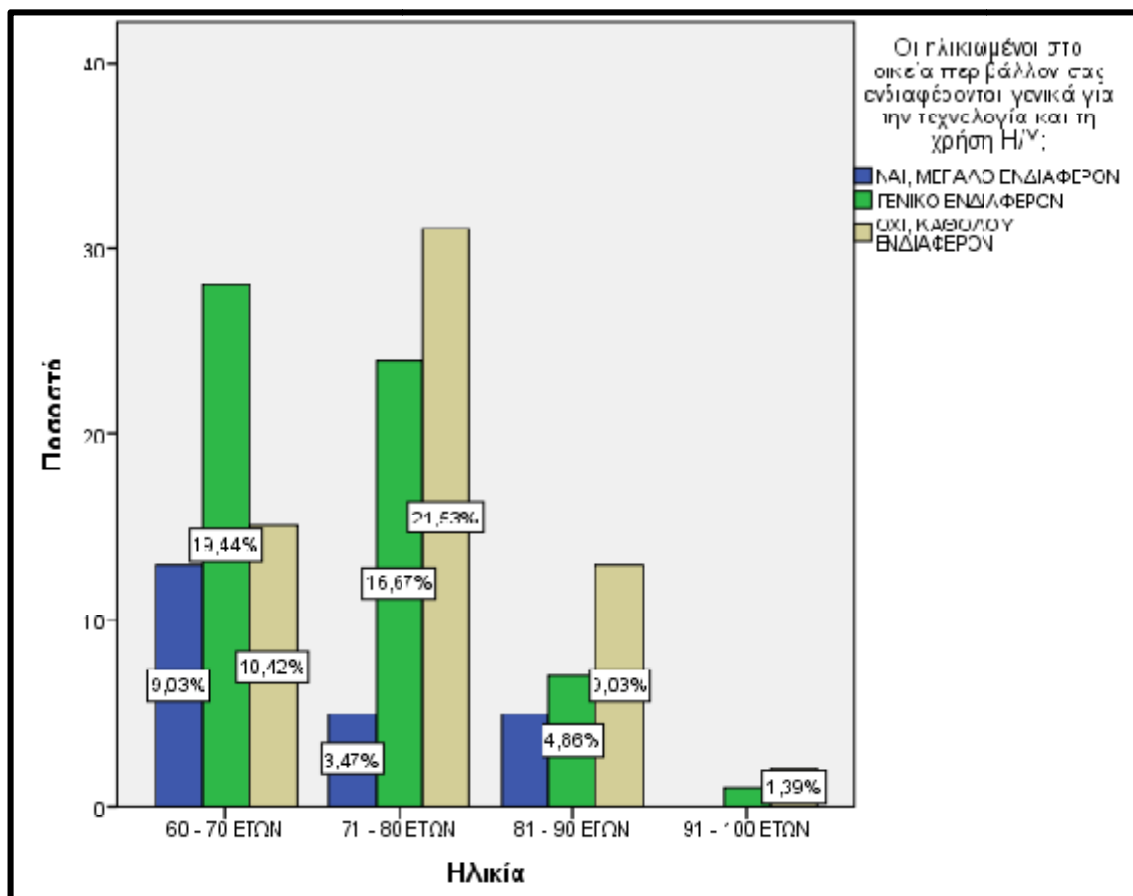
Σύμφωνα με τον πίνακα Chi-SquareTests δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και της ύπαρξης χρηστών Η/Υ στο οικείο περιβάλλον τους ($\chi^2=3,024$, $df=3$, $p=0,388>0,05$). Οπότε η ύπαρξη χρηστών στο οικείο περιβάλλον των ερωτηθέντων είναι ανεξάρτητη από την ηλικία. Λαμβάνοντας υπόψιν τον πίνακα Crosstab παρατηρούμε ότι σε ποσοστό 58,9%, 68,9%, 68% και 100% των ηλικιακών ομάδων 60-70, 71-80, 81-90 και 91-100 δεν έχουν χρήστες Η/Υ στο οικείο περιβάλλον τους.

6.10.3.4. Ηλικία Vs Οι ηλικιωμένοι στο οικείο περιβάλλον σας ενδιαφέρονται γενικά για την τεχνολογία και τη χρήση Η/Υ;

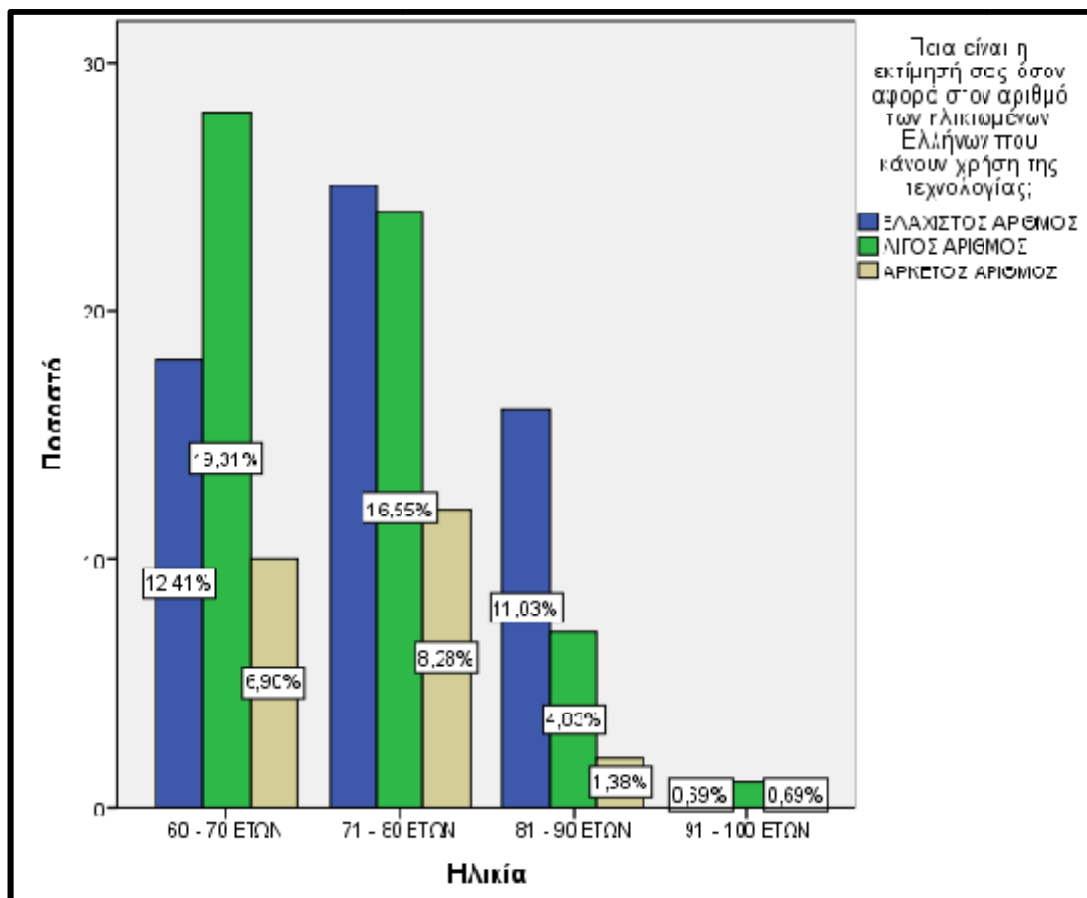
Σύμφωνα με τον πίνακα Chi-SquareTests δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και του ενδιαφέροντος για τη χρήση της τεχνολογίας από

το οικείο περιβάλλον τους ($\chi^2=12,308$, $df=6$, $p=0$, $p=055>0,05$). Οπότε το ενδιαφέρον των οικείων των ερωτηθέντων για τη χρήση Η/Υ είναι ανεξάρτητη από την ηλικία. Λαμβάνοντας υπόψιν τον πίνακα Crosstab παρατηρούμε ότι σε ποσοστό 50% της ηλικιακής ομάδας 60-70 ετών απάντησε ότι υπάρχει ένα γενικό ενδιαφέρον από τους οικείους ηλικιωμένους για την τεχνολογία και τη χρήση των Η/Υ. ακολούθως με αυξανόμενο ποσοστό 51,7%, 52% και 66,7% των ηλικιακών ομάδων 71-80, 81-90 και 91-100 αντίστοιχα απάντησαν ότι δεν έχουν καθόλου ενδιαφέρον οι οικείοι τους ηλικιωμένοι για την τεχνολογίας και τη χρήση Η/Υ. Φαίνεται λοιπόν ότι υπάρχει σχέση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και της άποψης αυτής γιατί βλέπουμε αυξανόμενου του ηλικιακού ορίου αυξάνεται και το ποσοστό του μη ενδιαφέροντος για τη τεχνολογία. Αυτό είναι λογικό εάν δούμε ότι το $p=055$ πλησιάζει λοιπόν το βαθμό εμπιστοσύνης 95% άρα θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες.

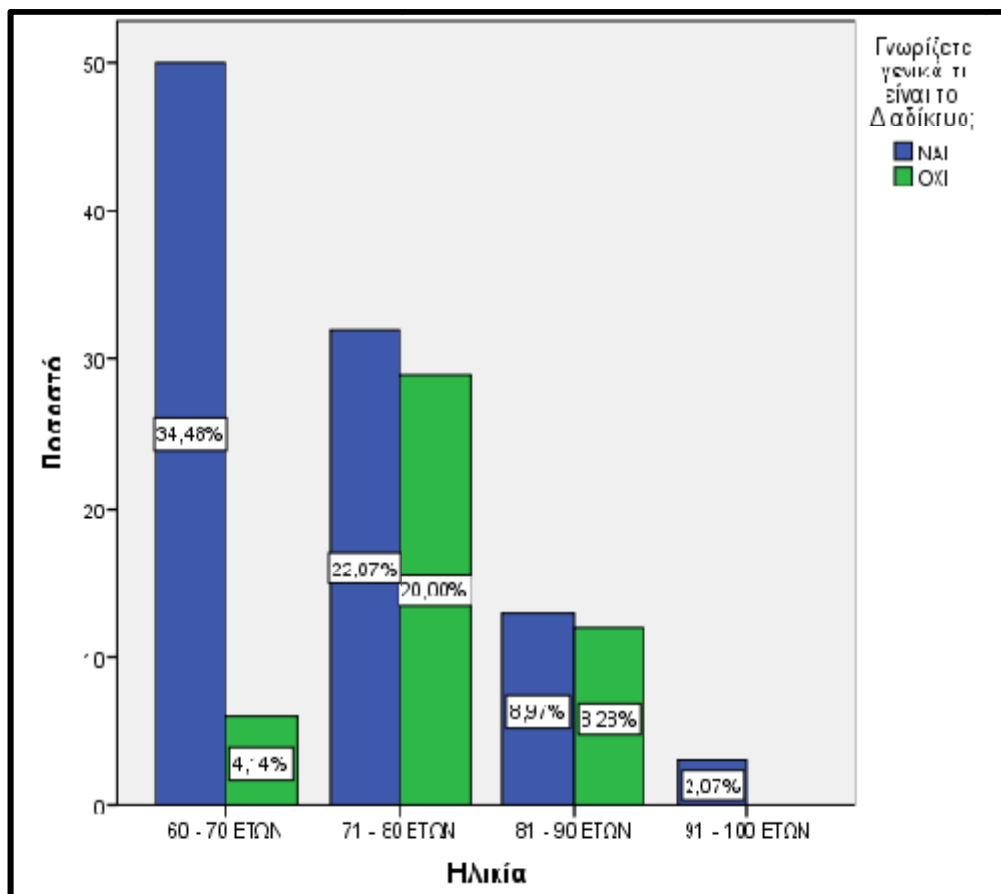
6.10.3.5. Ηλικία Vs Ποια είναι η εκτίμησή σας όσον αφορά στον αριθμό των ηλικιωμένων Ελλήνων που κάνουν χρήση της τεχνολογίας;

Σύμφωνα με τον πίνακα Chi-SquareTests δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και της εκτίμησής τους σχετικά με τον αριθμό των ηλικιωμένων Ελλήνων που κάνει χρήση Η/Υ ($X^2=8,401$, $df=6$, $p=0,210>0,05$). Λαμβάνοντας υπόψιν τον πίνακα Crosstab παρατηρούμε ότι η επικρατέστερη άποψη είναι ότι ο αριθμός των ηλικιωμένων Ελλήνων που κάνει χρήση της τεχνολογίας είναι ελάχιστος. Ένα ποσοστό περί τα 33,3% της ηλικιακής ομάδας 91-100 ετών πιστεύει ότι ο αριθμός των ηλικιωμένων που κάνουν χρήση είναι αρκετός. Σε ποσοστό 50% της ηλικιακής ομάδας 60-70 ετών πιστεύει ότι είναι λίγος ο αριθμός και σε ποσοστό 41% και 64% των ηλικιακών ομάδων 71-80 και 81-90 αντίστοιχα, ότι ο αριθμός των ηλικιωμένων που χρησιμοποιούν τις τεχνολογίες είναι ελάχιστος. Τα δύο σύνολα λοιπόν είναι ανεξάρτητα όπως ανεξάρτητες ήταν και οι απαντήσεις των ηλικιακών ομάδων σχετικά με αυτή την ερώτηση.

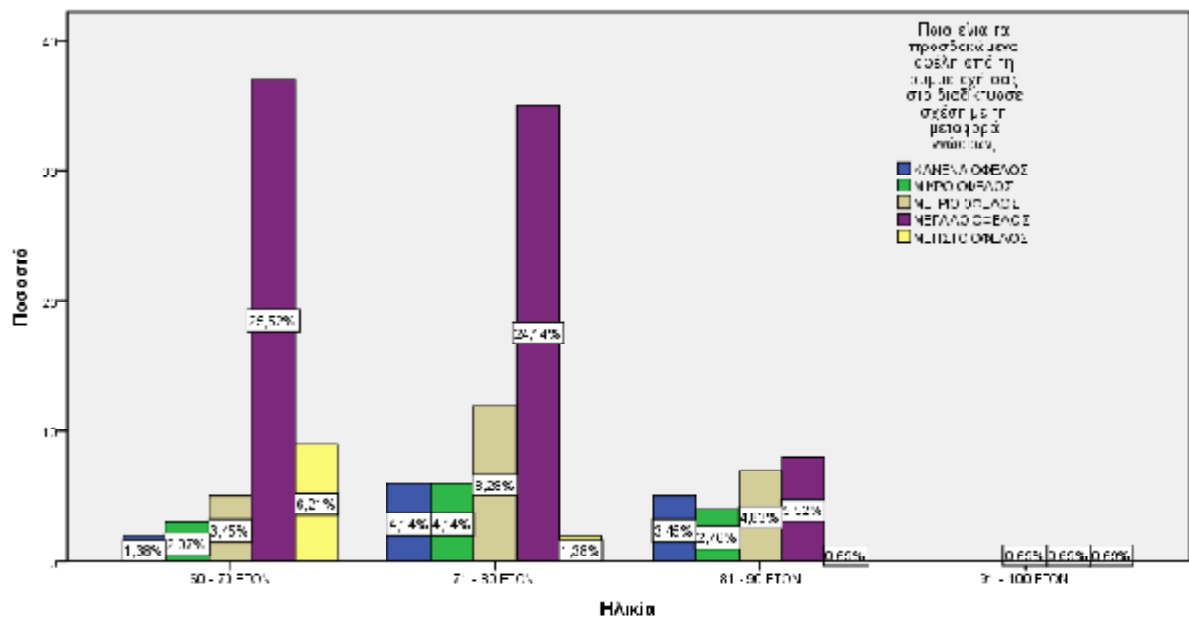
6.10.3.6. Ηλικία Vs Γνωρίζετε γενικά τι είναι το Διαδίκτυο;

Σύμφωνα με τον πίνακα Chi-Square Tests υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και της γνώσης για το διαδίκτυο. ($\chi^2=22,619$ $df=3$, $p=0,000<0,05$). Επομένως οι δύο μεταβλητές θεωρούνται εξαρτημένες, όσο αυξάνεται το όριο ηλικία τόσο λιγότερο γνωρίζουν τι είναι το διαδίκτυο. Λαμβάνοντας υπόψιν τον πίνακα Crosstab παρατηρούμε ότι σε ποσοστό 89,3%, 52,5% και 52% των ηλικιακών ομάδων 60-70 ετών, 71-80 ετών και 81-90 ετών αντίστοιχα γνωρίζουν τι είναι το διαδίκτυο. Βλέπουμε λοιπόν ότι όσο αυξάνεται η ηλικία μειώνεται και το ποσοστό των ηλικιωμένων που γνωρίζουν τι είναι το διαδίκτυο.

6.10.3.7. Ηλικία Vs Ποια είναι τα προσδοκώμενα οφέλη από τη συμμετοχή σας στο διαδίκτυο σε σχέση με τη μεταφορά γνώσεων;

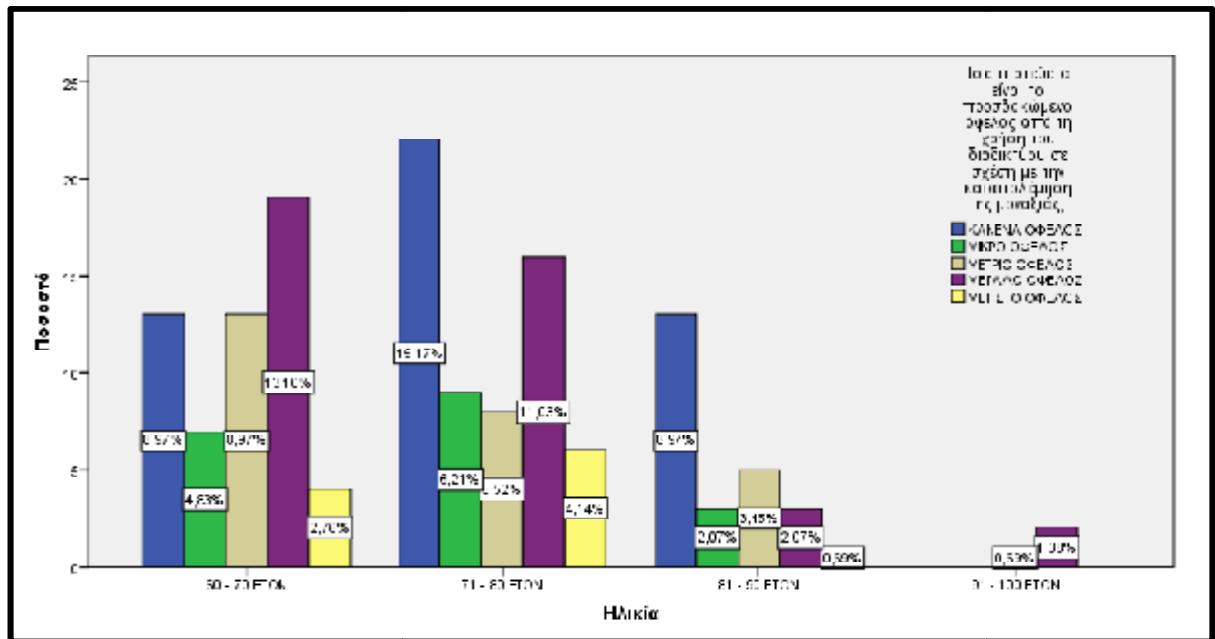
Σύμφωνα με τον πίνακα Chi-SquareTests υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων σχετικά με τα οφέλη από τη συμμετοχή των ηλικιωμένων στο διαδίκτυο (μεταφορά γνώσεων) ($\chi^2=24,549$, $df=2$, $p=0,017<0,05$). Επομένως οι δύο μεταβλητές θεωρούνται εξαρτημένες, όσο αυξάνεται το όριο ηλικία τόσο λιγότερο πιστεύουν στα οφέλη της χρήσης του διαδικτύου όσον αφορά στη μεταφορά των γνώσεων. Λαμβάνοντας υπόψιν τον πίνακα Crosstab παρατηρούμε ότι σε ποσοστό 66,1%, 57,4%, 32,0% και 33,3% των ηλικιακών ομάδων 60-70 ετών, 71-80 ετών και 81-90 ετών και 91-100 ετών αντίστοιχα θεωρούν ότι η χρήση του διαδικτύου έχει όφελος τη μεταφορά γνώσεων. Βλέπουμε λοιπόν ότι όσο αυξάνεται η ηλικία μειώνεται και το ποσοστό των ηλικιωμένων που το πιστεύουν αυτό.

6.10.3.8. Ηλικία Vs Ποιο πιστεύεται είναι το προσδοκώμενο όφελος από τη χρήση του διαδικτύου σε σχέση με την καταπολέμηση της μοναξιάς;

Σύμφωνα με τον πίνακα Chi-SquareTests δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων σχετικά με το εάν πιστεύουν στην καταπολέμηση της μοναξιάς με τη χρήση του διαδικτύου. ($X^2=13,859$ $df=12$, $p=0,310 > 0,05$). Επομένως οι δύο μεταβλητές θεωρούνται ανεξάρτητες.

Λαμβάνοντας υπόψιν τον πίνακα Crosstab με μεγάλη έκπληξη παρατηρούμε ότι ένα μεγάλο ποσοστό 36,1% και 52% των ηλικιακών ομάδων 71-80 ετών και 81-90 ετών αντίστοιχα πιστεύουν ότι η χρήση του διαδικτύου δεν έχει κανένα απολύτως όφελος στην καταπολέμηση της μοναξιάς. Αντιθέτως οι ηλικιακές ομάδες 60-70 ετών και 91-100 ετών πιστεύουν σε ποσοστό 33,9% και 66,7% ότι το όφελος της χρήση του διαδικτύου στην καταπολέμηση της μοναξιάς είναι μεγάλο. Βλέπουμε λοιπόν ότι οι απόψεις των ηλικιωμένων όσον αφορά στην καταπολέμηση της μοναξιάς να δίστανται.

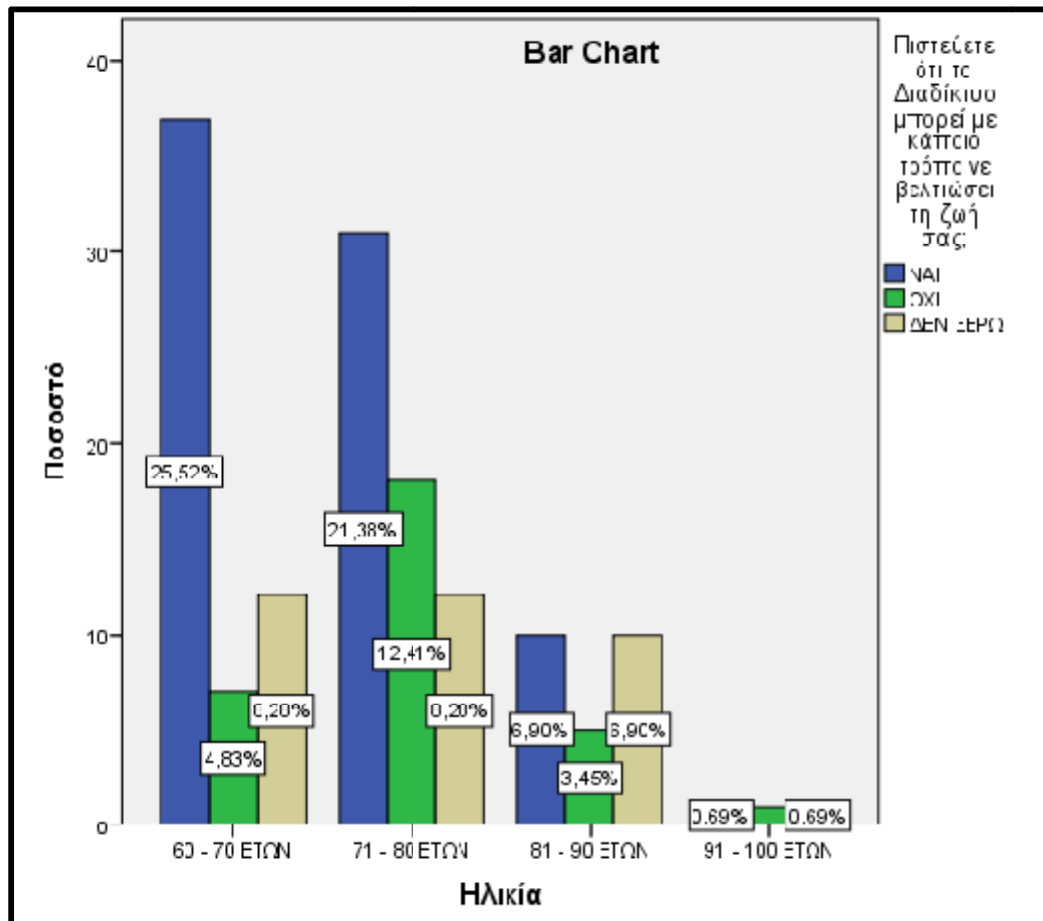

6.10.3.9. Ηλικία Vs Πιστεύετε ότι το Διαδίκτυο μπορεί με κάποιο τρόπο να βελτιώσει τη ζωή σας;

Σύμφωνα με τον πίνακα Chi-SquareTests δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων σχετικά με το εάν πιστεύουν στη βελτίωση της μοναξιάς με τη χρήση του διαδικτύου. ($\chi^2=15,733$, $df=9$, $p=0,073>0,05$). Επομένως οι δύο μεταβλητές θεωρούνται ανεξάρτητες.

Λαμβάνοντας υπόψιν τον πίνακα Crosstab παρατηρούμε ότι σε οι ηλικιακές ομάδες 60-70 ετών, 71-80 ετών και 91-100 ετών σε ποσοστά 66,1%, 50,8% και 33,3% αντίστοιχα πιστεύουν ότι το διαδίκτυο είναι ένα μέσο που μπορεί να βελτιώσει τη ζωή τους. Μόνο οι ηλικίες των 81-90 ετών απάντησαν ότι σε μεγάλο ποσοστό (40%) ότι δεν ξέρουν.

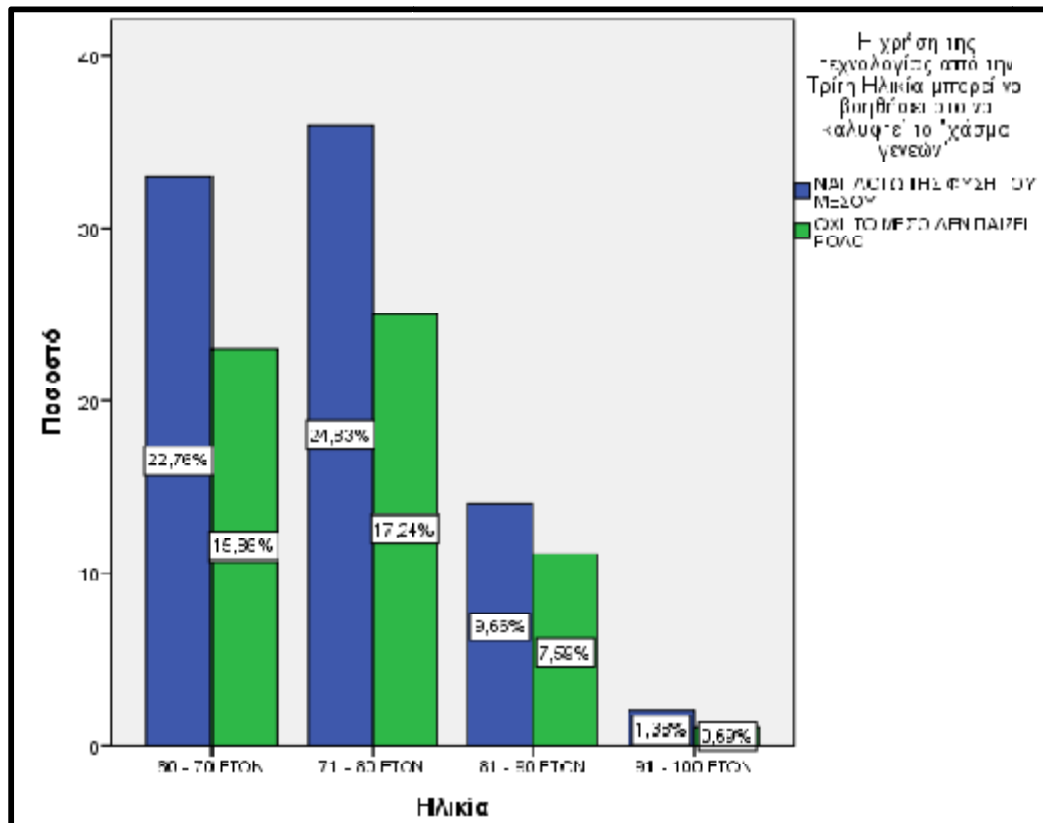
Εάν παρατηρήσουμε όμως μεμονωμένα τις απαντήσεις για το ΝΑΙ θα δούμε ότι αυξανόμενου του ορίου ηλικίας μειώνεται και το ποσοστό των απαντήσεων ΝΑΙ. Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε ότι υπάρχει μία είδους συσχέτιση των απαντήσεων. Ενδεικτικά αναφέρονται τα ποσοστά ($66,1\%>50,8\%>36,0\%>33,3\%$) με καθοδική πορεία.

6.10.3.10. Ηλικία Vs Η χρήση της τεχνολογίας από την Τρίτη Ηλικία μπορεί να βοηθήσει στο να καλυφτεί το "χάσμα γενεών";

Σύμφωνα με τον πίνακα Chi-SquareTests δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων σχετικά με το εάν πιστεύουν ότι η χρήση της τεχνολογίας μπορεί να βοηθήσει στον να καλυφτεί το χάσμα γενεών. ($\chi^2=0,157$, $df=3$, $p=0,984>0,05$). Επομένως οι δύο μεταβλητές θεωρούνται ανεξάρτητες.

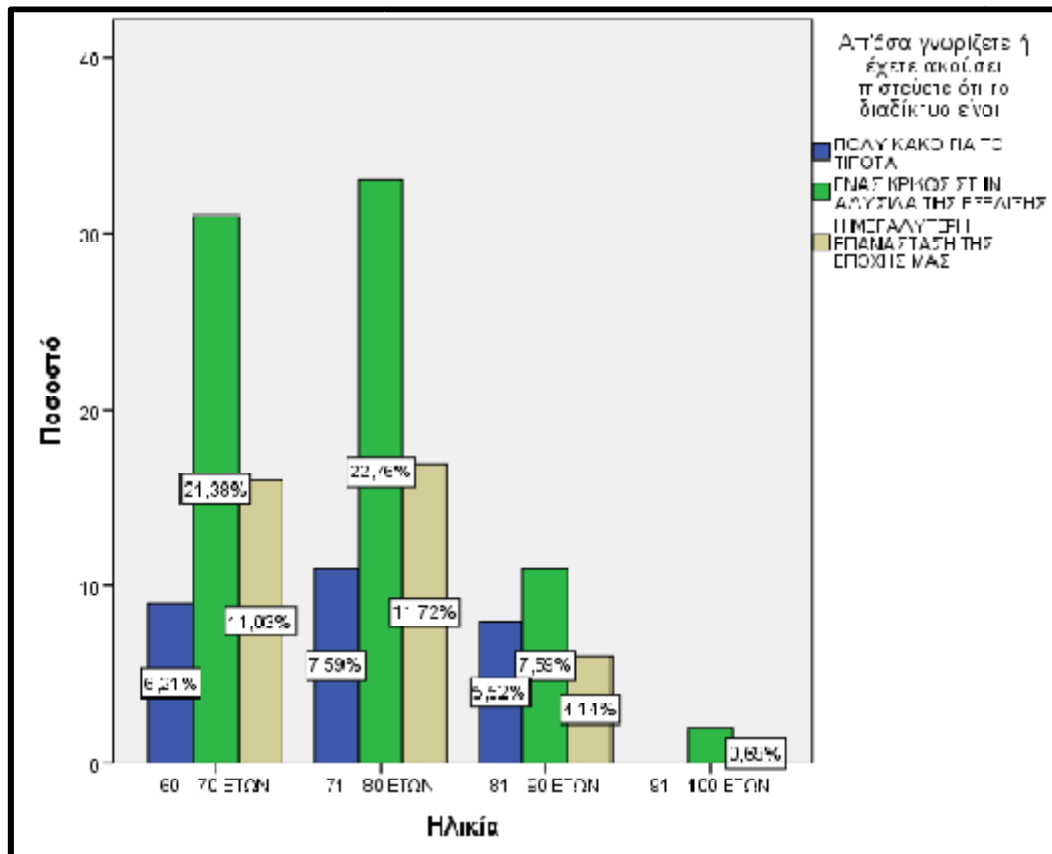
Λαμβάνοντας υπόψιν τον πίνακα Crosstab παρατηρούμε ότι υπάρχει μια ισοκατανομή των απόνεων σχετικά με αυτό το ερώτημα με ένα μικρό προβάδισμα στην απάντηση ότι μπορεί να καλυφτεί το χάσμα γενεών με τη χρήση του διαδικτύου και συγκεκριμένα έχουμε σε ποσοστά 58,9%, 59%, 56% και 66,7% για τις ηλικιακές ομάδες 60-70 ετών, 71-80 ετών, 81-90 ετών και 91-100 ετών αντίστοιχα.

6.10.3.11. Ηλικία Vs Απ'όσα γνωρίζετε ή έχετε ακούσει πιστεύετε ότι το διαδίκτυο είναι:

Σύμφωνα με τον πίνακα Chi-Square Tests δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων σχετικά με το τι πιστεύουν το τι είναι το διαδίκτυο ($\chi^2=3,753$, $df=6$, $p=0,710 > 0,05$). Επομένως οι δύο μεταβλητές θεωρούνται ανεξάρτητες.

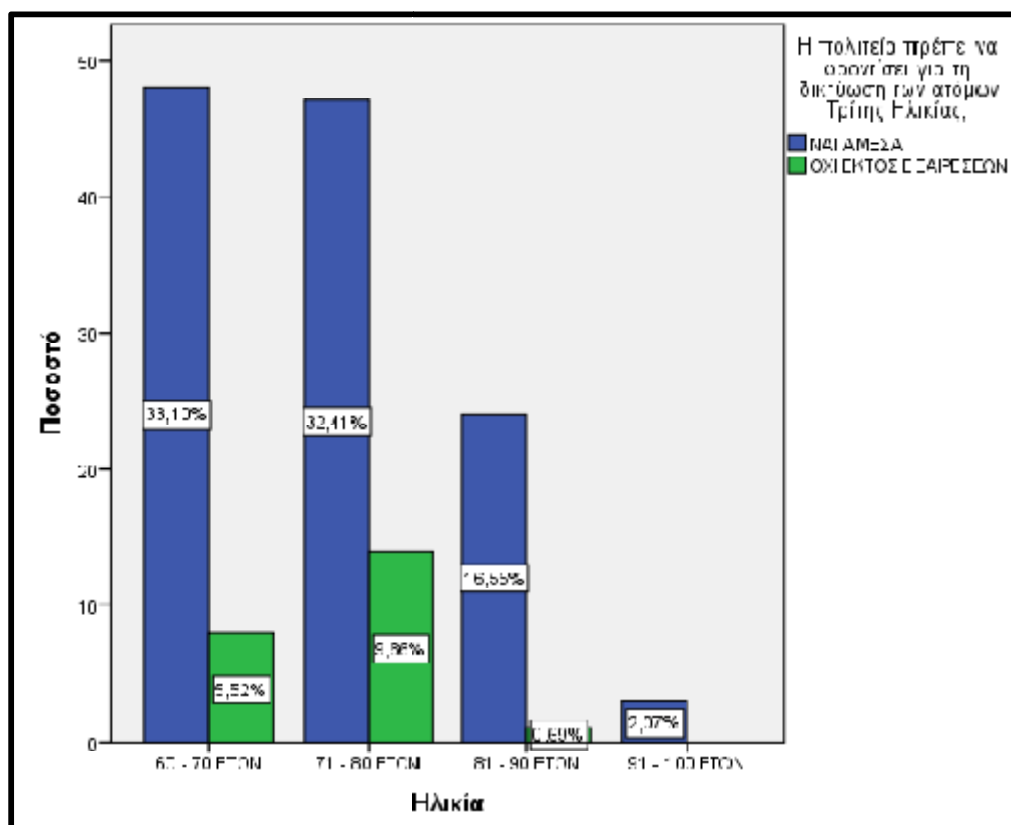
Λαμβάνοντας υπόψιν τον πίνακα Crosstab παρατηρούμε ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά απαντήσεων για όλες τις ηλικιακές ομάδες εμφανίζονται στην απάντηση ότι το διαδίκτυο είναι ένας κρίκος στην αλυσίδα της εξέλιξης. Συγκεκριμένα έχουμε τα ποσοστά 55,4%, 54,1%, 44,0% και 66,7% για τις ηλικιακές ομάδες 60-70 ετών, 71-80 ετών, 81-90 ετών και 91-100 ετών αντίστοιχα, για την απάντηση αυτή.

6.10.3.12. Ηλικία Vs Η πολιτεία πρέπει να φροντίσει για τη δικτύωση των ατόμων Τρίτης Ηλικίας;

Σύμφωνα με τον πίνακα Chi-SquareTests δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων σχετικά με το εάν πιστεύουν ότι η πολιτεία πρέπει να φροντίσει για τη δικτύωση των ατόμων Τρίτης Ηλικίας. ($X^2=5,602$, $df=3$, $p=0,133>0,05$). Επομένως οι δύο μεταβλητές θεωρούνται ανεξάρτητες.

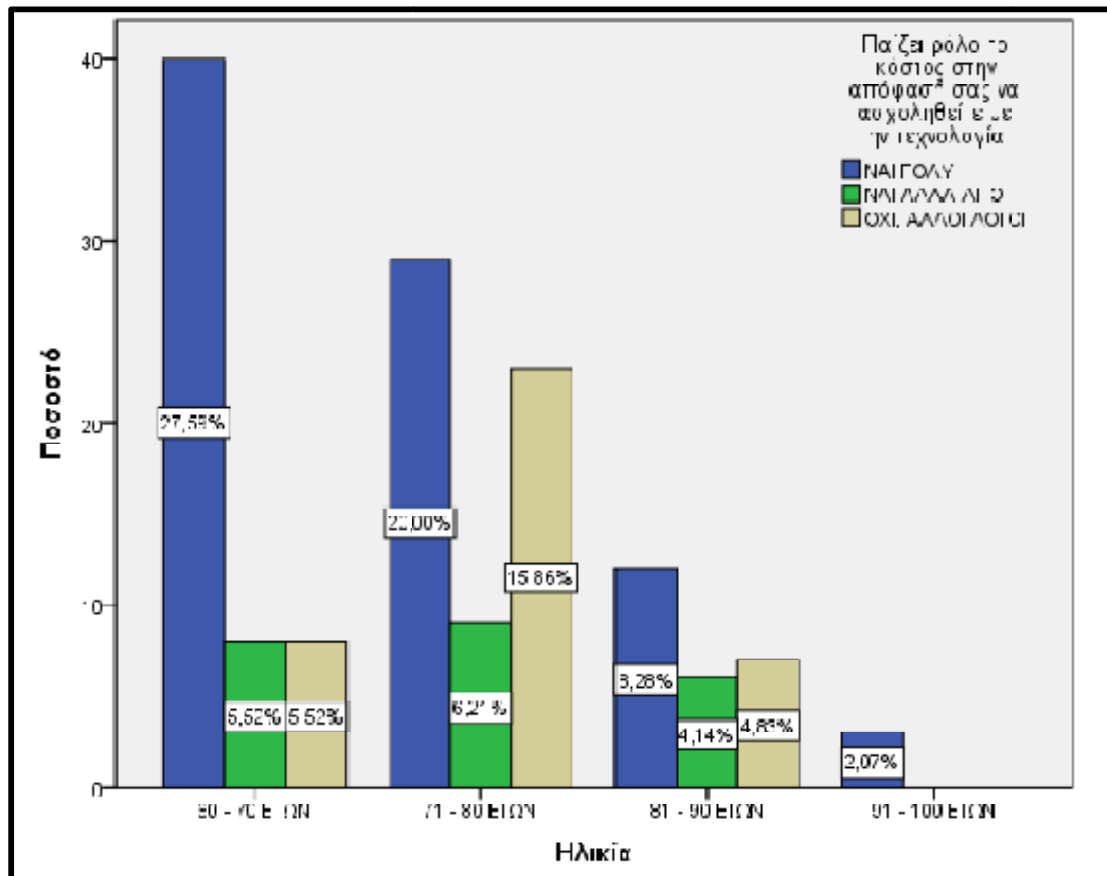
Λαμβάνοντας υπόψιν τον πίνακα Crosstab παρατηρούμε ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά απαντήσεων για όλες τις ηλικιακές ομάδες εμφανίζονται στην απάντηση ότι η πολιτεία πρέπει να βοηθήσει στη δικτύωση των ηλικιωμένων. Συγκεκριμένα έχουμε τα ποσοστά 85,7%, 77%, 96% και 100% για τις ηλικιακές ομάδες 60-70 ετών, 71-80 ετών, 81-90 ετών και 91-100 ετών αντίστοιχα.

6.10.3.13. Ηλικία Vs Παίζει ρόλο το κόστος στην απόφασή σας να ασχοληθείτε με την τεχνολογία;

Σύμφωνα με τον πίνακα Chi-Square Tests υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων σχετικά με το εάν πιστεύουν ότι το κόστος παίζει ρόλο στην απόφασή τους να ασχοληθούν με τη τεχνολογία. ($\chi^2=12,825$, $df=6$, $p=0,046 < 0,05$). Επομένως οι δύο μεταβλητές θεωρούνται εξαρτημένες και αυξανόμενου του ορίου ηλικίας μειώνεται και το ποσοστό των απαντήσεων ότι το κόστος παίζει μεγάλο ρόλο στο να ασχοληθούν με την τεχνολογία.

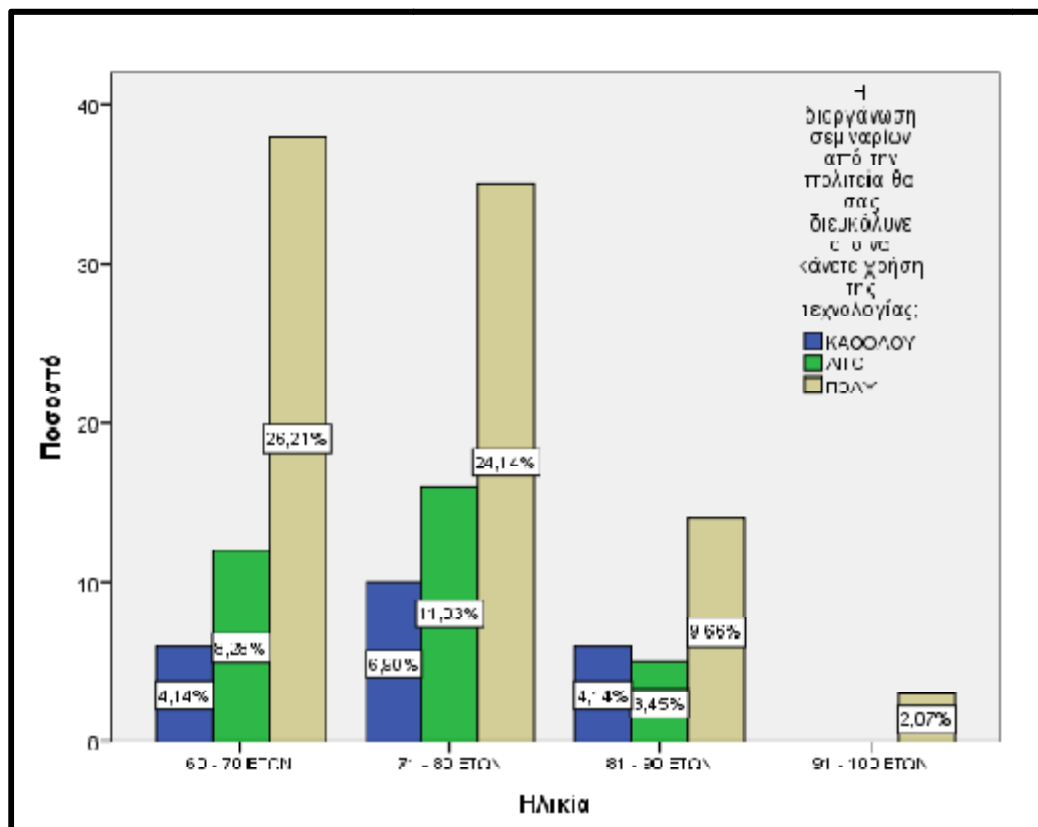
Παρατηρούμε ότι όσο αυξάνεται η ηλικία των ερωτηθέντων αυξάνεται και το ποσοστό στην απάντηση ότι υπάρχουν και άλλοι λόγοι που δεν ασχολούνται με την τεχνολογία πέραν από το οικονομικό πρόβλημα. Είναι λογικό ότι αυξανόμενου της ηλικίας παρουσιάζονται και άλλα προβλήματα στους ηλικιωμένους όπως για παράδειγμα προβλήματα κινητικότητας, ψυχολογικά κ.α.

6.10.3.14. Ηλικία Vs Η διοργάνωση σεμιναρίων από την πολιτεία θα σας διευκόλυνε στο να κάνετε χρήση της τεχνολογίας;

Σύμφωνα με τον πίνακα Chi-SquareTests δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων σχετικά με το εάν πιστεύουν ότι η διοργάνωση σεμιναρίων από την πολιτεία θα διευκόλυνε τη χρήση της τεχνολογίας ($X^2=5,028$, $df=6$, $p=0,540>0,05$). Επομένως οι δύο μεταβλητές θεωρούνται ανεξάρτητες.

Παρατηρούμε ότι όσο μειώνεται η ηλικία των ερωτηθέντων αυξάνεται και το ποσοστό στην απάντηση ότι η διοργάνωση σεμιναρίων από την πολιτεία θα βοηθούσε πολύ στη διευκόλυνση τους για τη χρήση της τεχνολογίας. Θα μπορούσε λοιπόν να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι υπάρχει μια σχετική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών για την απάντηση αυτή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^{ΟΝ} ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας, ήταν να εντοπιστούν και να διερευνηθεί η σχέση των συνανθρώπων μας ηλικίας άνω των 60 ετών με την τεχνολογία.

Συνοπτικά τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται παρακάτω:

1. Η ηλικία των ερωτηθέντων κυμάνθηκε από 60-90 έτη, με το μεγαλύτερο ποσοστό να είναι μεταξύ 71-80 ετών και ακολούθως μεταξύ 60-70 ετών.
2. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων (82,07%) απάντησε ότι ποτέ δεν έχει κάνει χρήση Η/Υ ενώ μόνο το 6,21% απάντησε αρκετές φορές.
3. Στην ερώτηση που αφορούσε την ευκολίας χρήσης Η/Υ, οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι η χρήση Η/Υ είναι δύσκολη σε ποσοστό 45,5% έως και πολύ δύσκολη σε ποσοστό 29%. Μόνο ένα 2,76% απάντησε ότι είναι πολύ εύκολη και ένα αρκετά αξιόλογο ποσοστό περί τα 22,76% απάντησε ότι η χρήση του υπολογιστή είναι εύκολη. Η γενικότερη όμως άποψη σε ποσοστό 74,49% των ερωτηθέντων έχουν την άποψη ότι η χρήση Η/Υ είναι δύσκολη έως πολύ δύσκολη.
4. Σε ποσοστό 65,5% των ερωτηθέντων απάντησε ότι δεν υπάρχουν χρήστες Η/Υ στο οικείο περιβάλλον τους.
5. Σε ποσοστό 42,76% των ερωτηθέντων πιστεύουν ότι δεν υπάρχει το αντίστοιχο ενδιαφέρον από τους οικείους τους ηλικιωμένους για το διαδίκτυο. Ένα μικρό ποσοστό 15,9% πιστεύει ότι υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον και σε ποσοστό 41,4% ότι υπάρχει γενικό ενδιαφέρον για τη χρήση της τεχνολογίας και του Η/Υ.
6. Η χρήση της τεχνολογίας από τους Έλληνες ηλικιωμένους είναι αρκετά μικρή, όπου σε ποσοστό 41,1% πιστεύει ότι ο αριθμός είναι λίγος έως και ελάχιστος.
7. Πάνω από τα 2/3 των ερωτηθέντων ηλικιωμένων γνωρίζει τι είναι το διαδίκτυο ενώ σε ποσοστό 32,4% δεν γνωρίζει.
8. Σε ποσοστό 55,9% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι η χρήση του διαδικτύου έχει πολύ μεγάλο όφελος στη μεταφορά γνώσεων ενώ εάν πολύ μικρό ποσοστό (9%) πιστεύει ότι δεν έχει κανένα όφελος.

9. Η χρήση του διαδικτύου όσον αφορά στην έρχεται σε αντιπαράθεση με τα προσδοκώμενα οφέλη σε σχέση με τη μεταφορά γνώσεων. Οι απόψεις των ερωτηθέντων όσον αφορά την καταπολέμηση της μοναξιάς, μέσω της χρήσης του διαδικτύου, δίστανται με το μεγαλύτερο ποσοστό (33,1%) να απαντά ότι δεν μπορεί να καταπολεμηθεί η μοναξιά χρησιμοποιώντας το διαδίκτυο. Αντίθετα ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό περί τα 27,6% των ερωτηθέντων απάντησαν ότι υπάρχει μεγάλο όφελος, ενώ εάν ποσοστό 18,6% μέτριο όφελος προς την καταπολέμηση της μοναξιάς.
10. Πάνω από το ήμισυ των ερωτηθέντων απάντησαν ότι η χρήση του διαδικτύου μπορεί να βελτιώσει τη ζωή τους και ένα ποσοστό 21,4% ότι δεν μπορεί. Έκπληξη αποτέλεσε και το ποσοστό (24,1%) στην απάντηση ότι δεν γνωρίζουν εάν η χρήση του διαδικτύου μπορεί να βελτιώσει τη ζωή τους.
11. Σε ποσοστό 53,3% απάντησαν ότι το διαδίκτυο είναι ένα κρίκος στην αλυσίδα της εξέλιξης, ένα ποσοστό 27,6% απάντησε ότι είναι η μεγαλύτερη ανακάλυψη της εποχής μας και σε ένα μικρότερο ποσοστό (19,3%) ότι είναι πολύ κακό για το τίποτα.
12. Όσον αφορά στις απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με τη χρήση της τεχνολογίας ως μέσο για την κάλυψη του χάσματος γενεών δίστανται με μικρό προβάδισμα στην άποψη ότι μπορεί να καλυφθεί (58,6%) ενώ ένα ποσοστό 41,1% πιστεύει ότι το μέσο δεν παίζει κανένα ρόλο.
13. Η Πολιτεία πρέπει να παίζει καθοριστικό ρόλο στη δικτύωση των ηλικιωμένων σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας όπου το 84,1% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι θα πρέπει να φροντίσει γι' αυτό.
14. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου οι περισσότεροι ηλικιωμένοι θεωρούν ότι το κόστος παίζει ρόλο στο να ασχοληθούν με την τεχνολογία.
15. Η διοργάνωση σεμιναρίων από την πολιτεία θεωρείται από τους ηλικιωμένους ένας τρόπος διευκόλυνσής τους στο να μάθουν να κάνουν χρήση της τεχνολογίας.

16. Από τα συγκριτικά αποτελέσματα της έρευνας γίνεται φανερό ότι η ηλικία των ερωτηθέντων παίζει σημαντικό ρόλο στο εάν:

- Έχουν κάνει ή όχι χρήση Η/Υ,
- Γνωρίζουν ή όχι τι είναι το διαδίκτυο,
- Γνωρίζουν τα οφέλη από τη συμμετοχή τους στο διαδίκτυο και
- Πιστεύουν ότι το κόστος παίζει ρόλο στην απόφασή τους να ασχοληθούν με τη τεχνολογία.

Είναι λοιπόν εξαρτημένες μεταβλητές $p=0,000<0,05$, επομένως αυξανόμενου της ηλικίας αυξάνεται και το ποσοστό που δεν έχει κάνει ποτέ χρήση Η/Υ, όσο αυξάνεται το όριο ηλικία τόσο λιγότερο γνωρίζουν τι είναι το διαδίκτυο, όσο αυξάνεται το όριο ηλικία τόσο λιγότερο πιστεύουν στα οφέλη της χρήσης του διαδικτύου όσον αφορά στη μεταφορά των γνώσεων και αυξανόμενου του ορίου ηλικίας μειώνεται και το ποσοστό των απαντήσεων ότι το κόστος παίζει μεγάλο ρόλο στο να ασχοληθούν με την τεχνολογία.

Σύμφωνα με τα παραπάνω προκύπτουν ποικίλα επιμέρους συμπεράσματα, που αφορούν στο θέμα της χρήσης της τεχνολογίας από τα άτομα Τρίτης Ηλικίας. Πιο συγκεκριμένα διαπιστώθηκε, ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ηλικιωμένων που ερωτήθηκαν γνώριζαν τι είναι Η/Υ και διαδίκτυο, δεν υπάρχουν όμως πολλοί χρήστες του διαδικτύου και γενικά της τεχνολογίας. Όσον αφορά τα προσδοκώμενα οφέλη από τη χρήση του διαδικτύου πιστεύουν στο μεγαλύτερο ποσοστό ότι τους βοηθάει τόσο στη μεταφορά γνώσεων, στην καταπολέμηση της μοναξιάς και γενικότερα στη βελτίωση της ζωής τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η μελέτη, από το μη κερδοσκοπικό Κέντρο Μελετών «Φοίνιξ» της Ουάσιγκτον, υπό τον καθηγητή Σέρι Φορντ του πανεπιστημίου της Αλαμπάμα, η βασίστηκε σε ερωτηματολόγια 7.000 ανθρώπων άνω των 55 ετών, οι οποίοι είχαν πάρει σύνταξη, σύμφωνα με το LiveScience. Όπως διαπίστωσε, το διαδίκτυο επιτρέπει στους ηλικιωμένους να συνδεθούν με διάφορες πηγές κοινωνικής και ψυχολογικής υποστήριξης και να αναπληρώσουν την όλο και πιο δύσκολη και ελλιπή διαπροσωπική επικοινωνία, η οποία σπανίζει με το πέρασμα των χρόνων καταπολεμώντας έτσι τη μοναξιά τους. Το αίσθημα ότι μπορούν να «δικτυώνονται», καταπολεμά την κατάθλιψή τους και κατ' επέκταση τη μοναξιά τους. Η μελέτη εκτιμά ότι η μείωση της κατάθλιψης των

ηλικιωμένων μπορεί μάλιστα να έχει μετρήσιμα αποτελέσματα σε όρους εξοικονόμησης δαπανών από το σύστημα υγείας μιας χώρας (FordS&Ford G., 2009).

Στην παρούσα έρευνα διαπιστώθηκε ότι για τους ερωτηθέντες το διαδίκτυο αποτελεί κρίκο στην αλυσίδα της εξέλιξης και ότι μπορεί να θεωρηθεί ένα μέσο στο να καλυφθεί εν μέρει το χάσμα γενεών και αυτό που ζητάνε στο να μπουν δυναμικά στον κλάδο της τεχνολογικής ενημέρωσής τους είναι η λήψη μέτρων από την πολιτεία τόσο για τη δικτύωσή τους όσο και για την οικονομική στήριξή τους στην πραγματοποίηση κάποιων εκπαιδευτικών σεμιναρίων και επιμορφωτικών προγραμμάτων σε θέματα νέων τεχνολογιών.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι μεγάλο μέρος των ηλικιωμένων αισθάνεται την ανάγκη για περαιτέρω επιμόρφωση και εκπαίδευση σε θέματα τεχνολογίας, με μεγαλύτερο ενδιαφέρον στον πεδίο του διαδικτύου. Όσον αφορά στη θέλησή τους να εκπαιδευτούν, κίνητρό τους αποτελεί η απόκτηση γνώσεων εφόσον πιστεύουν σε μεγάλο ποσοστό ότι το διαδίκτυο έχει σημαντικό όφελος στη μεταφορά γνώσεων.

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα, ότι η πλειονότητα των ηλικιωμένων νιώθει την ανάγκη να εκπαιδευτεί και θα πρέπει να τους παρέχεται η δυνατότητα, γιατί η ανάγκη για εκπαίδευση αποτελεί στις μέρες μας μία διάσταση ζωής, που δεν περιορίζεται σε μία ορισμένη χρονική περίοδο. Όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα σε εκπαίδευση και ειδίκευση, άσχετα από το εκπαιδευτικό τους επίπεδο και από την ηλικία τους (Πουλοπούλου, 1999).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΣΧΕΣΗ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

1. Ηλικία

2. Έχετε χρησιμοποιήσει ποτέ Ηλεκτρονικό Υπολογιστή;

ΠΟΤΕ

ΛΙΓΕΣ ΦΟΡΕΣ

ΑΡΚΕΤΕΣ ΦΟΡΕΣ

3. Ποια είναι η άποψή σας για το βαθμό δυσκολίας στη χρήση του ηλεκτρονικού Υπολογιστή;

ΠΟΛΥ ΔΥΣΚΟΛΟΣ

ΔΥΣΚΟΛΟΣ

ΕΥΚΟΛΟΣ

ΠΟΛΥ ΕΥΚΟΛΟΣ

4. Υπάρχουν συνομήλικοι χρήστες Ηλεκτρονικού Υπολογιστή στο οικείο περιβάλλον σας;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

5. Οι ηλικιωμένοι στο οικείο περιβάλλον σας ενδιαφέρονται γενικά για την τεχνολογία και τη χρήση Ηλεκτρονικού υπολογιστή;

ΝΑΙ, ΜΕΓΑΛΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ

ΓΕΝΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ

ΟΧΙ, ΚΑΘΟΛΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ

6. Ποια είναι η εκτίμησή σας όσον αφορά στον αριθμό των ηλικιωμένων Ελλήνων που κάνουν χρήση της τεχνολογίας;

ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

ΛΙΓΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

ΑΡΚΕΤΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

7. Γνωρίζετε γενικά τι είναι το Διαδίκτυο;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

8. Ποια πιστεύετε είναι τα προσδοκώμενα οφέλη από τη συμμετοχή σας στο διαδίκτυο σε σχέση με τη μετάδοση γνώσεων;

ΚΑΝΕΝΑ ΟΦΕΛΟΣ

ΜΙΚΡΟ ΟΦΕΛΟΣ

ΜΕΤΡΙΟ ΟΦΕΛΟΣ

ΜΕΓΑΛΟ ΟΦΕΛΟΣ

ΜΕΓΙΣΤΟ ΟΦΕΛΟΣ

9. Ποιο πιστεύετε είναι το προσδοκώμενο όφελος από τη χρήση του διαδικτύου σε σχέση με την καταπολέμηση της μοναξιάς;

ΚΑΝΕΝΑ ΟΦΕΛΟΣ

ΜΙΚΡΟ ΟΦΕΛΟΣ

ΜΕΤΡΙΟ ΟΦΕΛΟΣ

ΜΕΓΑΛΟ ΟΦΕΛΟΣ

ΜΕΓΙΣΤΟ ΟΦΕΛΟΣ

10. Πιστεύετε ότι το Διαδίκτυο μπορεί με κάποιον τρόπο να βελτιώσει τη ζωή σας;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΞΕΡΩ

11. Απ' όσα γνωρίζετε ή έχετε ακούσει πιστεύετε ότι το διαδίκτυο είναι:

ΠΟΛΥ ΚΑΚΟ ΓΙΑ ΤΟ ΤΙΠΟΤΑ

ΕΝΑΣ ΚΡΙΚΟΣ ΣΤΗΝ ΑΛΥΣΙΔΑ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

12. Η χρήση της τεχνολογίας από την Τρίτη ηλικία μπορεί να βοηθήσει στο να καλυφτεί «το χάσμα γενεών»:

ΝΑΙ, ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ

ΟΧΙ, ΤΟ ΜΕΣΟ ΔΕΝ ΠΑΙΖΕΙ ΡΟΛΟ

13. Η πολιτεία πρέπει να φροντίσει για τη δικτύωση των ατόμων Τρίτης Ηλικίας:

ΝΑΙ ΑΜΕΣΑ

ΟΧΙ ΕΚΤΟΣ ΕΞΑΙΡΕΣΕΩΝ

14. Παίζει ρόλο το κόστος στην απόφαση σας να ασχοληθείτε με την τεχνολογία:

ΝΑΙ ΠΟΛΥ

ΝΑΙ ΑΛΛΑ ΛΙΓΟ

ΟΧΙ, ΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ

15. Η διοργάνωση σεμιναρίων από την πολιτεία θα σας διευκόλυνε στο να κάνετε χρήση της τεχνολογίας:

ΚΑΘΟΛΟΥ

ΛΙΓΟ

ΠΟΛΥ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΓΓΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Abrams, W., Beers, M., Berkow, R., 1995. Reviews and Notes: Geriatrics: The Merck Manual of Geriatrics. *Ann Intern Med.* 1995;123(5):400. Available at: <http://annals.org/article.aspx?articleid=708982>

Aitken M. & Rudolph M. 2010. Biological and Social Theories of Aging, Available at: http://ot.creighton.edu/community/OT_FOR_ELDERS/3rd_Edition_Chapters/P roofs/Padilla_Chapter_02_main.pdf

Aubrey D.N.J, de Grey (2007). "Life Span Extension Research and Public Debate: Societal Considerations". *Studies in Ethics, Law, and Technology*, <http://www.sens.org/files/pdf/ENHANCE-PP.pdf>

Bargh, J. A., & McKenna, K. Y. A. (2004). The Internet and social life. *Annual Review of Psychology*, 55, 573–590. Available at: http://www.yale.edu/acmelab/articles/Internet_and_Social_Life.pdf

Beers, M.H., Berkow, R., Bogin, R.M., Fletcher, A.J., Rahman, M.I., 2000. *The Merck Manual of Geriatrics*, 3rd ed. Merck Research Laboratories, Whitehouse Station, NJ.

Bosma, E. et al. 2000. In Steyaert, S. Eggermont S. & Vandebosch H. 2006. Towards the Desired Future of the Elderly and ICT: Policy recommendations based on a dialogue with senior citizens.

British Columbia Ministry of Health 2004. Children's, Women's and Senior Health Branch: "Social isolation among seniors: an emerging issue", Great Britain, March 2004, p.3-45. http://www.health.gov.bc.ca/library/publications/year/2004/Social_Isolation_Among_Seniors.pdf

- Burns, R. 2002. *The Adult Learner at Work: The Challenge of Lifelong Education in the New Millennium*. Allen & Unwin Editors.
- C.P.A. 2009. Ageism and age discrimination in social care in the United Kingdom. A review from the literature. Centre for Policy on Ageing. Available at: http://www.cpa.org.uk/information/reviews/CPA-%20ageism_and_age_discrimination_in_social_care-report.pdf
- Cacioppo JT, Hughes ME, Waite LJ, Hawkley LC, Thisted RA. 2006: "Loneliness as a specific risk factor for depressive symptoms: cross-sectional and longitudinal analyses", *Psychol. Aging*, Mar., 21(1):140-51. <http://psychology.uchicago.edu/people/faculty/cacioppo/jtcreprints/chwht06.pdf>
- Cauley JA, Dorman JS, Ganguli M. Genetic and aging epidemiology. The merging of two disciplines. *Neurol Clin*. 1996 May; 14(2):467-75. Review. PubMed
- Charles B. Stabel, et al., *Configuring Value for Competitive Advantage: On Chains, Shops and Networks*, *Strategic Management Journal* 19 (1998), 413-437. http://www.peopleandprocess.com/resources/Stabell_chain_shop_net.pdf
- Cornwell E. & Waite L. 2009. Social Disconnectedness, Perceived Isolation, and Health among Older Adults. *J Health Soc Behav*. March; 50(1): 31–48. Available at: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2756979/>
- Cross, P. K. (1981), *Adults as Learners: Increasing Participation and Facilitating Learning*, ΣανΦρανσίσκο: Jossey-Bass. http://blogs.sch.gr/kkiourtsis/files/2011/12/ekpaideytiki_enotita_1.pdf
- de Grey Aubrey D.N.J, (2007). "Life Span Extension Research and Public Debate: Societal Considerations" (PDF). *Studies in Ethics, Law, and Technology*. Article 5. Available at: <http://www.sens.org/files/pdf/ENHANCE-PP.pdf>
- Dickinson, A. et al. 2005. Strategies for teaching older people to use the World Wide Web. *University Access Information Society*, Springer-Verlag, 3-15. Available at: http://www.computing.dundee.ac.uk/projects/kit/Publications/Discovery_paper_final.doc

- Disability Action Plan 2006–2015. The Council of Europe Disability Action Plan 2006–2015. Available at: http://www.coe.int/t/e/social_cohesion/soc-sp/Rec_2006_5%20Disability%20Action%20Plan.pdf
- Echt, K. 2002. Designing web-based health information for older adults: visual considerations and design directives. In Dickinson, A. et al. 2005. Strategies for teaching older people to use the World Wide Web. University Access Information Society, Springer-Verlag, 3-15. Available at: http://www.computing.dundee.ac.uk/projects/kit/Publications/Discovery_paper_final.doc
- E-Inclusion. 2007. European i2010 initiative on e-Inclusion . Available at: http://www.age-platform.eu/images/stories/COM_i2010-eInclusion_20071108.pdf
- European Commission. 2007b. Active Ageing in the Information Society: e-Inclusion – Be part of it! Brussels: EU. Available at: http://www.age-platform.eu/images/stories/EN/pdf_Active_Ageing_in_the_Information_Society-2.pdf
- Forbes A. 1996: “Caring for Older People:Loneliness”,British Medical Journals, August, Vol.313, p.352-354. Available at: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2351757/pdf/bmj00554-0046.pdf>
- Ford G.and Ford George S., 2009. Internet Use and Depression Among the Elderly. PHOENIX CENTER POLICY PAPER SERIES, Phoenix Center Policy Paper Number 38: <http://www.phoenix-center.org/pcpp/PCPP38Final.pdf>
- Fox S. Anderson J. Q., Rainie L. 2005. Pew Internet & American Life Project, The Future of the Internet, In a survey, technology experts and scholars evaluate where the network is headed in the next ten years. Available at: http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/2005/PIP_Future_of_Internet.pdf

- Hall M. And Havens B. 2001: “The effect of social isolation and loneliness on the health of older women”, Centres of excellence for women’s health, Fall, Vol.2, Nr 2, p.1-20. Available at: <http://www.pwhce.ca/effectSocialIsolation>
- Hasslewood, J. 2005. Third Age Learners and ICT: Training and Support Implications. Proceedings of the International Conference on Critical Discourse Analysis: Theory into Research, 236-240. Available at: https://www.academia.edu/2470385/What_is_in_a_request_The_speech_act_performance_of_English_Second_Language_learners_
- Hayflick L. & Moorhead PS. (1961)."The serial cultivation of human diploid cell strains".Ezperimental Cell Research 25, 585-621. Available at: http://www.researchgate.net/publication/41761070_Myth-busting_about_first_mass-produced_human_cell_line/file/79e415033c546e6a73.pdf
- Hayflick L. 1996. How and Why We Age. Ballantine Books. New York στοΗλία Κ. &Κυπραίου Π. 2013. Πτυχιακή με τίτλο «Όλοι πιστεύουμε πως γερνάμε λόγω φθοράς των κυττάρων μας. πως όμως εξηγείται το γεγονός ότι τα ζώα δεν γερνούν ; Κάποιες χελώνες κάνουν αυγά ακόμα και σε ηλικία 100 ετών , φάλαινες ζουν μέχρι 200 χρόνια και μύδια μέχρι και 400 χρόνια >> . Διαθέσιμο στο: <http://eureka.lib.teithe.gr:8080/bitstream/handle/10184/4967/Hlias-Kypraiou-Ergasia.pdf?sequence=2>
- Hornback R., Commerce in the 21st Century, Journal of Systems Management, 1995.
- Hüsing, T. &Selhofer, H. 2002. The Digital Divide Index – A measure of social inequalities in the adoption of ICT. Proceedings of ECIS, Gdansk, 1273-1286. Available at: <http://www.ifiptc8.org/asp/aspecis/20020042.pdf>
- Jonathan Drennan, Margaret Treacy, Michelle Butler, Anne Byrne, Gerard Fealy, Kate Frazer and Kate Irving 2008: “The experience of social and emotional loneliness among older people in Ireland”, Ageing and Society, Cambridge University Press, 28:1113-1132. <http://journals.cambridge.org/action/displayFulltext?type=1&fid=2345892&jid=ASO&volumeId=28&issueId=08&aid=2345884>

- Köster D., Kolland F., Gankova-Ivanova Z., Ranga M.M., Saftu L., Wanka A. 2010. SEELERNETZ, Seniors in Europe Learn in Networks. Available at: http://diaviouexelixi.gr/dbadmin/uploads/Handbuch_EN_%20SEELERNETZ.pdf
- Mathews M., Clair A., Kosloski K., 2012. Keeping the beat: Use of rhythmic music during exercise activities for the elderly with dementia. <http://www.alzheimer-hellas.gr/seminaria/mouzakidis1.pdf>
- McCreadie, C. & Tinker, A. (2005). The acceptability of assistive technology to older people. *Aging & Society*, 25, 91–110. Available at: <http://journals.cambridge.org/action/displayFulltext?type=1&fid=270363&jid=ASO&volumeId=25&issueId=01&aid=270362&newWindow=Y>
- McGlone E and Fitzgerald F; National Council on Ageing and Older People (Ireland) (2005) Perceptions of ageism in health and social services in Ireland - report based on research undertaken by Eileen McGlone and Fiona Fitzgerald, QES, Dublin: National Council on Ageing and Older People. Available at: http://www.ncaop.ie/publications/research/reports/85_Ageism.pdf
- Medvedev, Z.A., 1990. An attempt at a rational classification of theories of ageing. *Biological Reviews of the Cambridge, Philosophical Society* 65, 375-398. Available at: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1469-185X.1990.tb01428.x/abstract>
- Murata A. 2006. Eye-Gaze Input Versus Mouse: Cursor Control as a Function of Age. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 21(1), 1–14. Available at: <http://csi.ufs.ac.za/resres/files/Eye-gaze%20versus%20Mouse.pdf>
- Naumanen, M. & Tukiainen, M. 2009. Guided Participation in ICT-Education for Seniors Motivation and Social Support. Proceedings of the 39th ASEE/IEEE – Frontiers in Education Conference, San Antonio, Texas, 345-353. Available at: http://ieeexplore.ieee.org/xpl/login.jsp?tp=&arnumber=5350544&url=http%3A%2F%2Fieeexplore.ieee.org%2Fxppls%2Fabs_all.jsp%3Farnumber%3D535054

- Nelson T.D., 2004. Book Title: Ageism: Stereotyping and Prejudice Against Older Persons., Available at: http://books.google.gr/books?id=UvxEoFQ0LYwC&printsec=frontcover&hl=el&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- OECD, (2003), “Beyond rhetoric: adult learning policies and practices”. <http://www.oecd.org/education/educationeconomyandsociety/18466358.pdf>
- OHRC, 2007. Policy on discrimination against older people because of age. Available at: <http://www.ohrc.on.ca/en/book/export/html/2468>
- Osman, Z. et al. 2005. Introducing computers and the Internet to older users: findings from the Care OnLine project. University Access Information Society, Springer-Verlag, 16-23. Available at: <http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10209-005-0111-8#page-1>
- Ray S, Sharp E and Abrams D; Age Concern England. Policy Unit and University of Kent. Centre for the Study of Group Processes (2006) Ageism: a benchmark of public attitudes in Britain, Available at: http://www.eurolinkage.org/AgeConcern/Documents/Ageism_Report.pdf
- Rifkin, J. 1996. Το τέλος της εργασίας και το μέλλον της (μτφρ. Γ. Κοβαλένκο), Νέα Σύνορα-Λιβάνης, Αθήνα. <http://jolt.law.harvard.edu/articles/pdf/v09/09HarvJLTech231.pdf>
- RUBSI, 2010. Τα Κοινωνικά Προβλήματα της Τρίτης Ηλικίας στην Κύπρο, ΙΠΕ: ΚΟΙΝΩ/0506/11. Διαθέσιμο στο: [http://www2.parliament.cy/parliamentgr/010/Documents/Ekthesi%20Vouli%20ton%20Geronton-6%2011%2010-emx%20\(3\).doc](http://www2.parliament.cy/parliamentgr/010/Documents/Ekthesi%20Vouli%20ton%20Geronton-6%2011%2010-emx%20(3).doc).
- Schwab Charles & Co., Inc. 1998. The Graying of the Internet. Computer Ownership and Internet Use Soars Among Older Americans. Available at: <http://www.thefreelibrary.com/%60Graying+of+the+Internet'+Revealed+in+Schwab%2FSeniorNet+Survey.-a053093470>
- Shapira N., Barak A., & Gal I. 2006. Promoting older adults' well-being through Internet training and use. *Aging & Mental Health*, September 2007; 11(5): 477–

484. Available at: <http://construct.haifa.ac.il/~azy/S333-OlderAdultsInternetShapira.pdf>
- Singh A. & Misra N. 2009. Loneliness, depression and sociability in old age. *Indian Psychiatry J.* 2009 Jan-Jun; 18(1): 51–55. Available at: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3016701/>
- Slegers K., Van Boxtel M. & Jolles J. 2007. The Effects of Computer Training and Internet Usage on the use of Everyday Technology by Older Adults: A Randomized Controlled Stud. *Educational Gerontology*, 33: 91–110, Available at: <http://arno.unimaas.nl/show.cgi?fid=14469>
- Stavrou D., 2011. Μελέτη των ψευδονύμων (nicknames) στους χώρους συζήτησης του διαδικτύου (chatrooms): Ένα ιδιότυπο παιχνίδι ρόλων (2002), <http://drama-mediation.blogspot.gr/2011/09/nick-names-chat-rooms-2002.html>
- Steyaert, S. Eggermont S. & Vandebosch H. 2006. Towards the Desired Future of the Elderly and ICT: Policy recommendations based on a dialogue with senior citizens. Second International Seville Seminar on Future-Oriented Technology Analysis: Impact of FTA Approaches on Policy and Decision-Making – Seville 28-29 September . Available at: http://downloads.kennisnet.nl/mediawijzer/Onderzoeken/TOWARDS_THE_DESIRED_FUTURE_OF_THE_ELDERLY_AND_ICT.pdf
- Thompson N., 2012. *Anti-Discriminatory Practice: Equality, Diversity and Social Justice*, 5th edition, Practical Social Work Series, Palgrave Macmillan
- van de Watering M. 2013. The Impact of Computer Technology on the Elderly. Available at: http://www.marekvandewatering.com/texts/HCI_Essay_Marek_van_de_Watering.pdf
- Weert, Tom J. van (2004). New Higher Education for Lifelong Learning. In (Weert, Tom J. & Mike Kendall, 2004) http://scans.hebis.de/12/79/70/12797086_kap-2.pdf
- Williamson, K. et al. 1997. Breaking down the barriers to public Internet access. Proceedings of the International Conference of Computer

Communication and International Telecommunications Society, In Dickinson, A. et al. 2005. Strategies for teaching older people to use the World Wide Web. University Access Information Society, Springer-Verlag, 3-15. Available at: http://www.computing.dundee.ac.uk/projects/kit/Publications/Discovery_paper_final.doc

Zimmer, Z., & Chappell, N. L. (1999). Receptivity to new technology among older adults. *Disability and Rehabilitation*, 21(5=6), 222–230. Available at: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10381234>

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βουλάγκα Φ., 2007. Φροντίδα Ηλικιωμένων. Διαθέσιμο στο: http://www.imlarisis.gr/index.php?dispatch=categories.view&category_id=726

Γιαννακούλοπουλος, Α. 1999. Νέες Τεχνολογίες και Επικοινωνία Πραγματικού Χρόνου: η περίπτωση του IRC, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Τμήματος Επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε. Πανεπιστημίου Αθηνών, αδημοσίευτη, σελ.7-8.

Γιουβανάκης Γ. & Σαχπάζογλου Α. 2007. Πτυχιακή Εργασία: «Κοινωνική στήριξη και ποιότητα ζωής σε ηλικιωμένα άτομα άνω των 65 ετών με ανεξάρτητη διαβίωση. Μελέτη σε χρήστες των Κ.Α.Π.Η. του Δήμου Ηρακλείου», http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse2/seyp/ker/2007/GiouvanakisGeorgios,SachpazoglouAthina/attached-document/ptuxiakh_ergasia__Giouvanakhs__Sachpazoglou_.pdf

ΕΕ L/2011/246/ 1 - EUR-Lex. ΑΠΟΦΑΣΗ αριθ. 940/2011/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Σεπτεμβρίου 2011 σχετικά με το Ευρωπαϊκό Έτος Ενεργού Γήρανσης και Αλληλεγγύης μεταξύ των Γενεών (2012). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:246:0005:0010:EL:PDF>

Εξαδακτύλου Π., 2010. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο... τρίτης ηλικίας. Διαθέσιμο στο <http://www.agelioforos.gr/default.asp?pid=7&ct=1&artid=30086>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2004. Έρευνα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες: Οπουδήποτε, οποτεδήποτε και οποιαδήποτε υπηρεσία για όλους.
<http://bookshop.europa.eu/el/--pbKI5403235/?CatalogCategoryID=O1oKABstRQYAAAEj1JEY4e5L>

Ευρωπαϊκή Στρατηγική i2010. Διαθέσιμο στο: <http://ec.europa.eu/digital-agenda/>

Ζέρβα, Μ. Β. 2000. Μάρκετινγκ στο διαδίκτυο – Μεθοδολογία και Πρακτική, εκδ. Anubis, Αθήνα, κεφ. 1, ενότητα 2 με τίτλο 'Ηλεκτρονικό Εμπόριο – Βασικές Αρχές', σελ. 9 κ.ε.

Ηλία Κ. & Κυπραίου Π. 2013. Πτυχιακή με τίτλο «Όλοι πιστεύουμε πως γερνάμε λόγω φθοράς των κυττάρων μας. πως όμως εξηγείται το γεγονός ότι τα ζώα δεν γερνούν ; Κάποιες χελώνες κάνουν αυγά ακόμα και σε ηλικία 100 ετών , φάλαινες ζουν μέχρι 200 χρόνια και μύδια μέχρι και 400 χρόνια >> . Διαθέσιμο στο: <http://eureka.lib.teithe.gr:8080/bitstream/handle/10184/4967/Hlias-Kypraiou-Ergasia.pdf?sequence=2>

Καραλής Θ., κ.α. 2010. Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων. Επικαιροποίηση εκπαιδευτικού υλικού από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» της πράξης «Ο Σχεδιασμός και η Υλοποίηση Προγραμμάτων εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών και Στελεχών Δια Βίου Μάθησης», πράξη συγχρηματοδοτούμενη από το ΕΚΤ (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
http://blogs.sch.gr/kkiourtsis/files/2011/12/ekpaideytiki_enotita_4.pdf

Καρδασάκης, Ι., 2007. Παραγοντική ανάλυση διατροφικών συνηθειών ηλικιωμένων & συσχέτιση αυτών με κλινικά & παρακλινικά χαρακτηριστικά τους (Μελέτη Αττική). Διαθέσιμο στο: <http://estia.hua.gr:8080/dspace/handle/123456789/36>

Κόκκος Α. & Κουτρούμπα Κ. 2010. Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων, Εκπαιδευτικό Υλικό, Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης & Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων. 3η Διδακτική Ενότητα. Διαθέσιμο στο: http://blogs.sch.gr/kkiourtsis/files/2011/12/ekpaideytiki_enotita_3.pdf

- Κοντελέ Ι., 2012. Προβλήματα υγείας και διατροφής στη τρίτη ηλικία. Διαθέσιμο στο: <http://www.diatrofi.gr/index.php/bri-i/third-age/item/1061>
- Κωσταρίδου-Ευκλείδη, Α., (1999). Θέματα Γηροψυχολογίας και Γεροντολογίας. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Λαζακίδου Α. Αθηνά, Λαζακίδου Α. Γεωργία, (2004), “Νέες δυνατότητες & προοπτικές στην κοινωνία της πληροφορίας”, Εκδόσεις Κλειδάριθμός.
- Μάγκος Ε., 2007. Ηλεκτρονικές Υπηρεσίες στο Internet: Web, MAIL, USENET, IRC, P2P, Διάλεξη στο μάθημα "Δίκτυα - Internet", Τμήμα Αρχαιονομίας-Βιβλιοθηκονομίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, <http://www.ionio.gr/~emagos/networks/Course7.pdf>
- Μαλέσκα Α. 2013. Ψυχοκοινωνικά Προβλήματα της Τρίτης Ηλικίας.
- Μαλκογιώργου Λ. Ε., 2010. Η μοναξιά της τρίτης ηλικίας. Διαθέσιμο στο: <http://www.e-peraia.gr/?Action=5&NewsID=104>
- Ματθαίου &, (2002), “Η εκπαίδευση απέναντι στις προκλήσεις του 21ου αιώνα”, Εκδόσεις Λιβάνη. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
- ΜήτρουΛίλιαν, (2002), “Το δίκαιο στην Κοινωνία της Πληροφορίας”, Εκδόσεις Σάκκουλα. http://www.icsd.aegean.gr/website_files/metaptyxiako/234563984.pdf
- Μπίτσης Χ. 2008. ICT4T (ICTTrainingforTrainers): Ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτών, με έμφαση στην κατανόηση των αναγκών των ηλικιωμένων ατόμων για εκπαίδευση στις ΤΠΕ. Διαθέσιμο στο: http://pakeland.files.wordpress.com/2008/10/kapsalis_ergasia_7.doc
- Μπουτακίδης Δ., Βασιλειάδου Σ., Αμυγδαλάς Θ., Σταγιόπουλος Π. & Σαραντίδου Α. 2012. Η Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση των Γεωτεχνικών Ειδικοτήτων των ΕΕΕΕΚ. Διαθέσιμο στο: http://www.farm.teithe.gr/personal_websites/personal_website_Boutakidis_G.files/EEEEKMroutakidis%20et%20al.pdf
- Νεγροπόντης, Ν. 1995. Ψηφιακός κόσμος (μτφρ. Α. Κατσίκας), Καστανιώτης, Αθήνα, σελ. 246.

Νίκας Μ., Σωτηροπούλου Π., Μακρυνίκα Ε., Παραλίκας Θ., Παπαθανασίου Ι., Λαχανά Ε., Πράπα Ε., Κουλούρη Α., Ρούπα Ζ. 2009. Η Κοινωνικότητα Και Το Αίσθημα Μοναχικότητας Σε Ηλικιωμένους Των Δήμων Του Λεκανοπεδίου Αττικής. *InterscientificHealthCare* (2009) 1, 34-42

Νικολαΐδης Κ., (1988), “Η σύγχρονη τεχνολογία και οι κοινωνικές επιπτώσεις της στο συλλογικό τόμο: Οι επιστήμες στην κοινωνία gutenbergr”.

Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης (Ν.Ε.Λ.Ε.) www.gsae.edu.gr

Οδηγία 2000/78/EC για την ίση μεταχείριση όλων των πολιτών της Ε.Ε. στην εργασία και απασχόληση. Διαθέσιμο στο: http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&numdoc=32000L0078&model=guichett&lg=el

Οδηγία 2002/21/EC που αφορά στο κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Διαθέσιμο στο: http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&numdoc=32002L0021&model=guichett&lg=el

Οδηγία 2002/22/EC που αφορά στην καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Διαθέσιμο στο: http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&numdoc=32002L0022&model=guichett&lg=el

Παναγιωτοπούλου Α., 2011. Άγχος και Κατάθλιψη στην 3η Ηλικία. Διαθέσιμο στο: http://www.dromostherapeia.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2189:-3-&catid=80:psygeneral&Itemid=81

Παπαναγιώτου Β., 2007. Νέο ρεκόρ στο ηλεκτρονικό εμπόριο στη Γερμανία. <http://www.dw.de/%CE%BD%CE%AD%CE%BF-%CF%81%CE%B5%CE%BA%CF%8C%CF%81-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CE%BA%CF%84%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%B5%CE%BC%CF%80%CF%8C%CF%81%CE%B9%CE%BF->

%CF%83%CF%84%CE%B7-

%CE%B3%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%
B1/a-2858405

Παπούλια-Τζελέπη Π., Τάφα Ε., (2004), “Γλώσσα και γραμματισμός στη νέα χιλιετία. Γραμματισμός ή γραμματισμοί: η πρόκληση του 21ου αιώνα.”, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα. <http://www.academia.edu/961218/>

Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ. Μελέτη: Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών & ΑΜΕΑ, μετανάστες, 3η ηλικία, http://www.observatory.gr/files/meletes/AMEA_P2_Yfistameni_katastasi_version2_1.pdf

Παρατηρητήριο για την ΚτΠ 2007γ. Μελέτη: Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών & ΑΜΕΑ, μετανάστες, 3η ηλικία, http://www.observatory.gr/files/meletes/AMEA_P2_Yfistameni_katastasi_version2_1.pdf

Παρατηρητήριο ΚτΠ 2007α. Μελέτη : Θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση και ηλεκτρονικές υπηρεσίες για την αξιοποίηση των ευκαιριών της κοινωνίας της πληροφορίας από κοινωνικά ευπαθείς ομάδες.

Παρατηρητήριο ΚτΠ 2007β Εκτίμηση του Ψηφιακού Χάσματος για ΑμεΑ, μετανάστες και άτομα 3ης ηλικίας στην Ελλάδα Αποτελέσματα, συμπεράσματα & προτάσεις.

Σ.Ε.Ε. 2012. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ, 11639/12, SOC 594. Ανταπόκριση στις δημογραφικές προκλήσεις μέσω της ενισχυμένης συμμετοχής όλων στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία Συμπεράσματα του Συμβουλίου Βρυξέλλες, 22 Ιουνίου (27.06), <http://register.consilium.europa.eu/pdf/el/12/st11/st11639.el12.pdf>

Στεφανίδης Κ. 2004. Μελέτη με αντικείμενο την Καθολική Πρόσβαση και Ισότιμη Συμμετοχή Ατόμων με Αναπηρίες (ΑμεΑ) στην Κοινωνία της Πληροφορίας Παραδοτέο Π.2: Τελική έκδοση της Μελέτης Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας, Διαθέσιμο στο:

http://www.infosoc.gr/NR/rdonlyres/0B306F9C-A819-4F96-ABB1-A21945D1D2B3/1092/final_report.pdf

Στρατηγοπούλου Χ., Τζελέπη Γ. & Φραγκομιχάλου Π. 2004. Πτυχιακή Εργασία «Συνταξιοδότηση: Η Οικονομική, Κοινωνική, Ψυχολογική Και Βιολογική Επίδραση στη Τρίτη Ηλικία». Διαθέσιμο στο: http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/seyp/ker/2004/StratigopoulouChrysoula,TzelepiGaryfalia,FragkomixaliPanagiota/attached-document-1301563788-650553-31904/stratigopoulou_tzelepi_fragkomichalou.pdf

Το Marketing του e-Shop, 2000. X-RAM, Ειδική έκδοση του περιοδικού RAM για την ηλεκτρονική οικονομία, Σεπτέμβριος 2000, σελ 26-27.

Τρικαλινού Λ., 2010. Καινοτομία ενάντια στη μοναξιά: Η κοινωνική δικτύωση ως μέσο βελτίωσης της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων. http://www.swm.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=158&Itemid

Υ.Π.Η. 2006. Υπηρεσία Πληροφοριών για Ηλικιωμένους. Διαθέσιμο στο: http://www.seniorsinfo.nsw.gov.au/_data/assets/pdf_file/0003/198363/FS1B_Greek.pdf

ΦΕΚ 794/τ.Β./31.12.1985. Κανονισμός Λαϊκής Επιμόρφωσης

Χασάπης Δ & Γιαννακοπούλου Ε. 2013. Ενότητα 3. Η διδασκαλία των Μαθηματικών: Εκπαιδευτικές Τεχνικές. Διαθέσιμο στο: <http://users.uoa.gr/~dchasapis/eap/3.pdf>

Ψηφιακή Στρατηγική 2006-2013. Διαθέσιμο στο: http://www.infosoc.gr/NR/rdonlyres/A13F889F-DE92-4DCF-B64A-37351BFC69B9/3053/ktp_all.pdf

Ψυχάρη Ε., 2010. Γιαγιάδες δικτυωμένες για όλα. Διαθέσιμο στο: <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=400695>